



REGINA MARIA

247698

121

GLASUL

DE PE

MUNTE

BCU Cluj / Central University Library Cluj

ROMAN

EDITURA  
NAȚIONALĂ



S. CIORNEI  
BUCUREȘTI

|

# GLASUL DE PE MUNTE

BCU Cluj / Central University Library Cluj

COLECȚIA AUTORILOR ROMÂNI

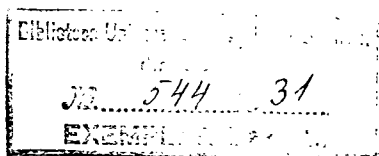
---

REGINA MARIA

# Glasul de pe munte

DIN LIMBA ENGLEZĂ DE

ZOE SIMPSON GHICA  
BCU Cluj / Central University Library Cluj



---

EDITURA „NAȚIONALĂ” S. CIORNEI

Inchinat, lui M.

Care mai mult decât  
oricine trăiește cu gâ-  
durile mele.

Nu ridica acel vâl zu-  
grăvit în culori,  
Pe care cei ce trăiesc îl  
numesc viața.

SHELLEY

## I

*Și cu toții strigă după speranțe  
dinspre apusul de soare, și după  
bucurii dinspre stele.*

M. R.

Urcau cu toții din greu poteca muntelui. Soarele îi orbea, dar ei nu șovăiau. Mergeau cu avânt înainte, îmbărbătați de dorul arzător de-a ajunge.

Veneau de toate vârstele, bărbați, femei, copii, dar înfățișarea lor era aceeași, căci aceeași nădejde le sălta inimile.

Vorbeau puțin; erau străini unul de altul. Veneau de prin multe meleaguri. Unii erau răniți, schiopi și prăfuiți, cu straele ieșite de soare și de ploi. Numai ochii le erau asemănători, — aveau asemănarea pelerinilor aceleeași credințe.

Iși șopteau un nume straniu, care părea că-i leagă laolaltă cu un fir de aur. Glava era numele ce flutura pe toate buzele... Glava. Și când îl rosteau, o piatră scumpă parcă pica din gura lor.

Privirile li se întâlneau; și un zâmbet de înțelegere tăcută se ivea pe buzele străinilor, veniți din meleaguri deosebite.

„Fi-va oare acolo azi?“ întrebă o bătrână care își târa pașii oboșiți înainte.

Un glas voios răspuse din mulțime, un glas neauzit până atunci :

„E în totdeauna acolo când e nevoie de ea. Uneori, însă, o mare mâhnire pare că o doboară, și atunci se ascunde în întunerec“.

„E adevărat că are porniri sălbatece și că încalcă pe un armăsar roșu ca focul? Că un râu clocotitor țâșnește dinapoia casei ei, și că nimeni, — nimeni nu i-a pășit vreodată pragul?“

Unul pusese întrebarea și altul răspusesese.

„Da, fugarul ei este aidoma cu soare-apune și Glava ține în mână o sulică care luminează în întunerec.“

„Chiar în nopțile furtunoase se poate auzi tropotul calului ei, căci din când în când e gonită de un neastâmpăr sălbatec și de neînchipuit. Pădurile o iubesc, — fiecare copac îi este prieten. Zorile îi sărută picioarele și amurgul o strânge la piept. Primăvara o întâmpină pasărilor, iar frunzișul i se așterne toamna la picioare împletindu-i, când trece, un covor de aur. Zăpada iernei îi în-

troenește culcușul cu o pulbere de cristal lucios, și toate stelele cerului privesc în jos și o binecuvântează cu luminița lor. Părul îi e negru, ca și cum durerea oamenilor i-ar fi cernit capul cu vâlul ei. Dar niciun războinic nu călărește mai aprig decât ea și se zice că poate vedea în bezna nopții celei mai adânci“.

„li aduc un dar bogat“, spuse un om, înălțând un potir de aur deasupra capului.

„Nu-i trebuiesc daruri“, strigă un tânăr, cu ochi visători. „Drept dar, are înțelepciunea ce-i curge de pe buze, asemenea apelor din izvoare nepieritoare. Nu îi trebuie nici aur, nici pietre scumpe, spre a o ademeni în mijlocul nostru. Vine, vede, dăruiește, blagoslovește, fiindcă înțelege...“

„Ai văzut-o vreodată?“ întrebare multe glasuri încrucișându-se; și un mare dor tresăltă în cuvintele lor.

„N'am văzut-o niciodată“, răspunse tânărul, „însă o simt aci, în sufletul meu, ca și cum am fi fost în totdeauna împreună; ca și cum sângele ei ar fi curs în vinele mele“.

„Ești un visător“, răspunse un bătrân de lângă el. „Tu crezi în semne și în minuni; în lucruri care nu se află pe pământ“.

„De ce aş urca pe munte“ ? întrebă o femeie cu



fața aiurită, strângând un prunc slăbănog la piept.  
„De ce am urca pe muntele prăpăstios, dacă n'am crede în minuni, dacă nu ne-am închipui că avem să găsim în Glava o ființă deosebită?”

„Eu îl urc, fiindcă vreau să văd”, zise bătrânul.

„Și eu, fiindcă sunt părăsit,” strigă un altul.

„Și eu, fiindcă am nevoie de ajutor”.

„Și eu, fiindcă sunt istovit”.

„Și eu, fiindcă mă doare sufletul”.

„Și eu, fiindcă sunt necredincios”.

„Și eu, fiindcă vreau să iubesc”.

„Și eu, fiindcă nădăjduiesc să ating culmile faimei”. BCU Cluj / Central University Library Cluj

„Și eu, fiindcă mi-este viața pustie”.

„Și eu, fiindcă am văzut iadul și vreau să găsesc raiul”.

Nenumărate glasuri strigau aceste cuvinte, ce se urcau și cădeau, încălecându-se ca valurile mării care se străduiesc să ajungă spre un țărm necunoscut.

„Cine e Glava?” întrebă unul.

„O zeiță? O sfântă? O vrăjitoare? O zână făurită din povești? O spaimă sau o bucurie pentru cei ce locuiesc jos în vale?”

„E Glava” zise tânărul cu ochii visători. „Glava, și numele ei fie bine cuvântat. Cuvintele-i sunt de

aur, glasul ei alină orice durere, iar atingerea mâinilor ei vindecă orice boală.“

„Se zice, însă, că fericirea nu-i hărăzită sufletului ei și că o durere tănuită îi e tovarășe zi și noapte“.

Glasul ce rosti aceste cuvinte era fără sunet, ca un glas venind din depărtări.

„Izvoare veșnice pot țâșni de sub lespezi, precum o lumină orbitoare poate străluci dintr'o inimă zdrobită“, grăi un bătrân, și cuvintele lui picară unul după altul, ca niște poveri ce cad pe pământ.

„Are inima zdrobită?“ întrebă un copil cu căutătură speriată în ochi.

„Nu știu“, răspunse bătrânul, „însă mergem la ea cu sufletele pline de speranțe, căci fiecare om crede că ziua de mâine îi poate aduce ceea ce nu i-a adus ziua de ieri“.

Tăcerea învălui apoi pe cei ce urcau muntele; și nu se mai auzi decât tropotul pașilor lor pe poteca râpoasă.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

## II

*Ochii tăi cercetători sunt triști.  
Tu cauți părerea mea, și cum  
poate luna să pătrundă marea?*

TAGORE.

„Sosesc“, glăsu Glava. „Aud pașii lor. Sunt mulți. Vin spre mine ca un puhoi umflat ce-și rostogolește apele. Imi pare că le aud suspinele, și mulți dintre ei poartă povara suferinței“.

Glava stătea în prag, iar razele arzătoare ale soarelui îi sărutau fruntea. Peste umăr, vorbea cu cineva din lăuntrul căminului.

Glasul îi era tare și răsunător; nu-l ridica nici o dată, însă se simțea că ar fi putut ajunge mai departe decât oricare alt glas. Lumina pusese stăpânire pe trupul ei și o îmbrățișa îndrăgostită de mlădierea lui, sub faldurile veșmântului. Fața rochiei ce o purta era ciudată, ca și chipul, portul, mișcările, privirea, zâmbetul ei. Era ceva tainic în preajma acestei ființe, o liniște asemenea unui

ocean adormit înainte de furtună. Ochii ei păreau a privi în adâncimi fără fund, unde încercau să pătrundă negurile sufletului, pe când mâinile păreau că așteaptă să dăruiască comori pe care ele singure erau stăpâne.

„Se apropie?“ întrebă din casă un glas ciudat ca un cântec bătrânesc al unui ostenit de cale lungă.

„Nu; sunt încă departe“, zise Glava, „dar simt bătăile inimilor lor în a mea“.

„Glava!“

„Da.“

„Ești obosită?“

Glava se întoarse și intră în odaie.

„Nu ești obosită niciodată, Glava?“

„Nu“, răspunse ea. „Niciodată“.

„Glava, tu spui totdeauna adevărul?“

„Unde e adevărul?“ răspunse ea. „In norii cerului? sau crezi că pășesc pe el când picioarele îmi calcă pământul?“

„Glava, ești ostenită“, zise din nou vocea, și umbra unei neliniști se strecura printre cuvintele rostite.

Glava intrase în odaia joasă, incapătoare și întunecoasă. În fund pătrundea o lumină neașteptată pe o fereastră înaltă și largă, lângă care, pe un culcuș acoperit cu blănuri, zăcea un bărbat, — un

om cu un chip minunat. Lumina ferestrei îi cădea drept în față scoțând la iveală neînchipuita-i paloare și ochii duși în fundul capului, — ochi de mistic și de mucenic, — ochi plini de o nepătrunsă durere. Avea privirea pe care maestrii au dat-o lui Christos zugrăvit în agonie. Asemănarea era întărită de părul lung, barba bălaie și mătăsoasă ce-i acoperea obrajii.

Capul se odihnea înfundat în perite. Din trup nu se vedeau decât două brațe slăbite ce se odihneau de alungul lui, — două brațe, și două mâini firave întinse pe pat, asemeni unor cioplituri smerite în piatra de pe mormântul unui sfânt.

Glava se apropie și le atinse cu vârful degetelor. Ochii omului se închiseră o clipă, ca și cum atingerea l-ar fi umplut de o fericire negrăită.

„Nu sunt niciodată obosită, Goromo, niciodată. Nu sunt dintre cele care se jelesc. Mădularele mele sunt de oțel, iar sângele-mi gonește ca un râu năvalnic prin vine“.

„Nu ești obosită de glasurile lor, Glava, de dorințele și de rugăciunile lor? Obosită de a le asculta bocetele, obosită de a le purta poverile pe umeri și lacrămile în inimă“?

„Nu sunt oare plăzmuită altfel decât celelalte femei? răspunse Glava; „cu altă înfățișare, cu

alte meniri și alte străduințe; nu sunt zămislită pentru a trăi pe acest vârf de munte“ ?

„Nu ești sătulă de dragostea ta, Glava“ ? zise Goromo cu o ciudată stăruință. „Nu ești istovită, copleșită de moarte“ ?

Glava se aplecă asupra făpturii culcate, îi ridică frumosul cap și privind adânc în ochii neliniștiți :

„Nu sunt sătulă de dragostea mea, Goromo“, zise fără înconjur.

„Câți ani sunt acuma, Glava, câți ani“ ?

„Patru“, răspuse ea cu gingășie, lăsându-i din nou capul pe perne.

„Patru ani de când sunt o povară asupra vieții tale“.

„Patru ani de când mi-ai binecuvântat căminul prin aflarea ta aici“, îndreptă Glava. „Sunt patru ani din noaptea viforoasă când“...

„Patru ani de când zac aci zădărnicit, povară nemișcată, viu și totuși mort“.

— „Patru ani de când beau din izvoarele nescăcate ale înțelepciunii tale, Goromo, — de când mă reazăm pe bărbăția neclintită a inimii tale“.

Și, cu mișcare vioaie, căzând în genunchi, Glava își puse capul pe pieptul bărbatului care plângea.

„Eu sunt acela, Glava, care se hrănește din

vлага ta, și tu ești aceea care te-ai dăruit fără preget; tu m'ai ținut în viață cu dragostea ta“.

Glava nu răspunse. Inchisese ochii. Capul îi se ridica și se cobora ușor, odată cu suflarea înceată a lui Goromo. Genele lungi îi erau culcate ca o umbră pe obraji; linia buzelor ei era dârză, aproape încruntată; pletele negre îi învăluiau umerii ca o perdeă de întunerec, până la pământ.

O pace adâncă îi împresura, ca'n cuprinsul unei biserici; ceva tainic, netâlmăcit, aproape sfânt se întindea peste cele două ființe, care păreau legate printr'o strânsă fericire, ce era poate suferință...

„Din vina mea n'ai nicio bucurie“, glăsui el; „din pricina mea, numai ochii tăi iau parte la mândria primăverii, când ai avea dreptul să trăiești, să simți și să te bucuri, așa cum cere sângele tânăr care-ți curge prin vine“.

— „Mulțumită ție“, răspunse Glava, „sint în fiecare zi o putere nouă în mine, o putere care mă învrednicește să alin durerile, să dăruiesc cu mâini tot mai pline, tot ce le trebuie altora. Cuvântul meu s'a făcut lege. Cred cu toții că atingerea mea lecuește. Am ajuns un oracol pentru ei, când rostesc cuvintele pe care tu le-ai sădit în inima mea“.

„Dar pentru tine însăși, tu ce ai, Glava?“

„Te am pe tine, Goromo“.



„Și-ți sunt de ajuns?”

Un fior de spaimă tremură în glasul lui.

Glava nu răspunse îndată, astfel că întrebarea fu rostită din nou, mai încet ca și cum buzele ce-o rosteau se temeau de răspuns.

„Imi ajungi”, zise Glava, și glasul ei se înalță ca rugăciunea unui preot în altar.

O clipă se făcu tăcere, apoi Goromo întrebă:

„Nu se apropie, Glava?”

„Ba da”, zise Glava ridicându-se. „În curând vor fi aci”.

„Nu vrei să te înveșmântezi în alb, ca de obicei, ca să-i primești?”

„Ba da”, răspunse Glava, aplecându-se să-i sărute fruntea. „Trebue să fiu îmbrăcată cum se cuvine, deoarece oamenii aceștia cred în mine, așa cum au credință în soarele ce se înalță în fiecare dimineață deasupra hotarelor lumii lor”.

„Dar tu crezi în tine însăși, Glava?”

„Sunt lucruri care există, oricare ne-ar fi credința sau necredința”, fu răspunsul ei nedeslușit.

„Adesea însă numai credința altora ne poate ridica până la propria noastră credință. Multe mâini se întind spre noi și ne învață să ne adăpăm la adâncimi necunoscute nouă înșine până atunci. Nevoile altora ne înalță deasupra noastră. Mâinile

acelora ce dăruiesc sunt deapururea pline, căci înțelepciunea inimii e fără de hotar. Durerea altora dă puțința de a descoperi mii de leacuri“.

„Glava, Glava!“ strigă Goromo, acoperindu-și chipul cu mâinile.

Și era greu de tâlmăcit, dacă plângea de suferință sau de bucurie.

Glava îl sărută din nou și se depărtă apoi încet de lângă pat. Bolnavul își descoperi fața și se uită prelung după ea, cu sufletul în ochi; pe urmă se întoarse spre fereastră, și cuprinse cu vederea îndepărtata zare ce i se desfășura dinaintea ochilor.

„Cerul ne ascunde taina lui“, șopti el. „In zadar îl întreb despre adevărurile ce doresc să aflu. Adânc, ca marea, e sufletul femeii, și nu-i e dat bărbatului să-l pătrundă. N'am fost vrednic până acum să tâlmăcesc solia ascunsă în ochii Glavei, însă va veni ziua deșteptării. Și ziua aceea va fi a altuia, — ziua aceea nu va fi a mea“.

Și nefericitul cu ochii chinuiți, își acoperi din nou chipul în palme.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

## III

*Iși purta, parcă, inima în mâini  
și o ridica în sus ca un prinos și  
o rugăciune.*

HELLET.

Trage patul lângă fereastră. Vreau s'o văd. E „I minunată când stă așa, ca o zeiță, cu sulița în mână“.

„Azi nu va purta suliță; mâinile i se încrucișează pe mânerul unei spade“.

Vorbea o femeie bătrână. Se aplecă pe fereastră, sprijinându-se de pervaz, cu privirea tulbure ațintită spre locul unde sta Glava.

„Impinge-mi patul mai aproape, Volona; fie-ți milă de neputința mea. Repede, Volona, ochii îmi sunt dornici să-i văd fața. Volona, Volona, grăbește-te!

Bătrâna se întoarse. Cu părul alb, și cu sprâncenele întunecate ce-i umbreau ochii, avea o înfățișare neobișnuită: înaltă și dreaptă, cu urme

de frumusețe. Veșmântu-i negru aluneca de pe trupu-i slab, până la pământ. Umerii îi erau puternici, iar mâinile mari și voinice, ca de bărbat. Era încinsă cu un brâu de piele în care purta un pumnal.

„Ți-e așa de dor s'o privești? Și de-abia o clipă-i de când te-a părăsit“, zise bătrâna dojenitor, făcându-i lui Goromo pe plac și împingând patul aproape de fereastră.

„Chipul ei e lumina mea“, glăsui bărbatul, „iar când mi se odihnește privirea asupra-i, simt că am mai multă putere de împărțit acelor cari au venit să-i ceară ajutorul. Nu aud cuvintele ce le rostește, însă mi se pare că în răspunsurile ei vorbește duhul meu.“

Așezând pernele la căpătâiul stăpânului, Volona își îndreptă ochii spre aceeași țintă. „Da“, zise. „Mi se pare că ai dreptate. Parcă i-ar fi limba însuflețită de un duh ce nu este al ei. Adesea mi s'a părut că ar fi sub o vrajă când atinge pe bolnavi și-i vindecă, și când găsește cuvintele alese ce alină inimile zdrobite, — cuvintele cu care mângâie pe cei fără speranțe“.

„A fost în totdeauna așa?“ întrebă Goromo.

— „In totdeauna a fost ciudată și tănuită“, zise bătrâna cu șovăire.

„Volona, nu vrei să-mi spui niciodată adevărul întreg? Niciodată n'ai să răspunzi pe deplin întrebărilor mele?“

— „Lungimea unui adevăr nu cred că se măsoară cu vorbe“, grăi slujitoarea bătrână; „nici inimile omenesti nu sunt grădini în care toate mâinile pot să culeagă flori“.

„Mâinile mele sunt oare mâinile unui străin?“

„Fiecare suflet are drept la ungherul lui de taină și de umbră“.

„E multă umbră în sufletul Glavei? Vorbește, Volona!“

„Uită-te la ea, cum stă colo, înaltă și strălucitoare, în lungul ei veșmânt; privește cum soarele se odihnește pe făptura-i minunată; și îți vei putea răspunde singur, dacă inima ei face parte din stăpânirea lucrurilor întunericului“.

„Volona, ași vrea să-ți pot smulge adevărul“, strigă Goromo, și în glas îi suna o teamă tot mai mare.

Bătrâna puse mâna-i voinică pe fruntea bolnavului:

„Liniștește-te stăpâne“, rosti ea cu glasu-i ciudat. „Glava stă atât de presus de ceilalți muri-

tori, încât nici o lămurire nu o poate tâlmăci aceluia ce nu pricepe. Eu nu caut s'o pricepe, o primesc ca o lege a Firii. Și mulțumesc Soartei care mi-a îngăduit să calc pe pământul pe care se lasă umbra ei. Unele ființe mi se par ca stelele care lucesc pe cerul întunecos: le iubim lumina, însă, pentru a le vedea, trebuie să ne înălțăm privirea“.

„Glava e mai mult de cât o stea“, zise Goromo. „Pentru mine e ca un răsărit de soare nemuritor, ce se înalță într'o slavă nesfârșită“.

„Eu iubesc stelele mai mult“, zise Volona. „Mă pot uita la ele fără să închid pleoapele“.

„Port parcă toată lumina ei în inima mea“, șopti Goromo, apăsându-și mâinile pe piept.

„De aceea n'ai tihnă niciodată“, zise Volona. „Omul are nevoie de umbrele nopții tot atât cât de măreția soarelui. Firea ne-a hărăzit întunec după lumină, ca să putem dormi o parte a vieții noastre, altminterea nu ne-ar ajunge o inimă până la sfârșitul drumului“.

„Eu văd lumina ei, chiar și când dorm“, șopti Goromo. „In toiul nopții mi se pare adesea că inima ei bate aici în mine“.

„Privește!“ strigă bătrâna slujitoare curmându-i șirul cuvintelor. „Privește! Acum sosesc! Cel din tâi a și ajuns pe culme. Iată! o femeie sărmană

și-a culcat copilul la picioarele Glavei, un bătrân atinge poalele rochiei, un tânăr i-a pus un trandafir în mână, trei bătrâne hâde îi cad în genunchi, — și văd preoți în mulțime, — și soldați cu sulite și paveze, — și oameni înstăriți în veșminte bogate. Sunt și cerșetori, și leproși, — și copilași cari se înghesuie spre ea și îi întind mâinile. Glava a lăsat spada jos“.

Volona își pusese cu îndemânare mâinile pe sub umerii suferindului, și-l ținea rezemat pe pieptul ei. Cu ochi mari holbați urmau amândoi mișcările Glavei, și strigăte repezi țâșneau de pe buzele, uneori ca și cum ar fi ieșit din aceeași suflare.

„Acum vorbește!“

„Privește cum o ascultă!“

„Se apropie de dânsa ca de o sfântă. Fiecare e încredințat că s'a tămăduit când atinge cutele veșmântului ei“.

„O, privește lumina din ochii băiatului aceluia ; pare că ar vedea deschise, porțile Raiului“.

„Ai băgat de seamă cum omul cel voinic i-a pus un mănunchiu de flori la picioare?“

„Copiii se îmbulzesc spre ea ; aplecată asupra lor, ea le atinge pletele cu buzele“.



„Privește mulțimea de femei! Pare că-i asvârle la picioare toată povara inimilor!”

„Preotul o binecuvântează, cu mâinile înălțate la cer. Soldații vor să-i atingă haina cu sulile, și și-au pus pavezele la picioarele ei”.

„Îi aruncă flori în față; — flori și stâlpare de finic”.

„Uită-te la pruncul cu pletele bălaie cum umblă copăcel-copăcel spre ea, cu porumbița pe umăr”.

„Și tânărul olog, cum svârle cârjele și pășește drept fără de ele. Inchină mâinile în semn de rugăciune, vrând parcă s'o soarbă din ochi. Și bătrânul cum i se agață de brâu și plânge la sânul ei, ca un călător obosit ajuns în sfârșit la vatră”.

„Cum poate să-i rabde? Cum poate să îndure?” strigă Goromo; și Volona îl lăsă din brațe, înfundat în perne, unde el rămase culcat, nemișcat, cu ochii închiși și fața palidă ca moartea.

„Cum poate să-i rabde?” șopti din nou.

Volona se apropie de fereastră și se aplecă afară. Minunată era priveliștea dinspre partea aceasta a casei. Aceia cari urcaseră piscul nu se așteptau la frumusețea ce li se desfășura în față, de sus, de pe culme. O întindere nesfârșită de albastru era hotarul zării și le desvăluia marea, — marea în tainica și nețărmurita ei nemărginire. Po-

teca îngustă pe care veniseră nu făgăduise asemenea răsplată; șerpuia încolăcindu-se printre stânci și prăpastii, ca un șearpe fără de cap și coadă, ieșind din șesuri și urcându-se spre înălțimi nebănuite; însă când picioarele obosite ale drumeților atinseră culmea, îi așteptă această încântare ca o minune slăvită, desfășurată privirii lor.

Glava stătea în picioare, lămurită pe albastrul cerului. Stătea măreață, ca un chip cioplit de zeiță; lungul ei veștmânt alb cădea în falduri grele până la călcâie; pe umeri purta aruncată, blana vărgată a unei pantere. Era încununată de un nimb de aur, din care ieșeau, pe amândouă laturile la tâmple, două aripi, scânteind ca raze de lumină. Peste mijloc purta o cingătoare poleită, și sandale strălucitoare în picioare; mânerul spadei ce-i atârna la șold, era bătut cu nestemate. Negru ca noaptea era părul ce-i cădea pe spate. Mâinile-i frumoase și înțelepte strângeau cu gestul unei surori milostive capul unui bătrân la sânul ei. Volona nu-i putea auzi cuvintele, dar vedea căutătura ochilor și trupul gârbov al bătrânului.

Tot mai mulți pelerini se adunau în jurul ei. Parcă se deschisese pământul pentru a lăsa oameni de toate felurile și toate stările, să iasă la iveală.

Unii se aruncaseră la pământ; alții erau istoviți, încovoiați de boală sau de vârstă; unii în zdrențe și alții în straie bogate prăfuite de colbul drumurilor. Dar toți aveau ochii ațintiți spre chipul Glavei, cu privirea dorului și a nădejdei în ei. Făptura Glavei, înveșmântată în alb, îi întrecea înălțându-se deasupra; toată lumina cerului părea a fi pus stăpânire pe ea ca s'o împodobească și s'o însemneze ca pe o ființă aleasă.

Volona nu auzise niciodată cuvintele ce rostea Glava pelerinilor, însă bătrâna slujitoare băgase de seamă ceva: la sfârșitul ceasurilor în care Glava împărtășia și dăruia puterea, inima și mila ei, norodului, Goromo, care i aștepta întoarcerea, părea istovit, pe când Glava se înapoia tot mai strălucitoare lângă el. Auzindu-l suspinând adânc, Volona se întoarse din nou.

„S'a sfârșit“, șoptea el, „acum o vor părăsi cu toții, și toți vor pleca încredințați că nu le-a fost drumul în zadar“.

„Da, pornesc“, zise Volona. „li sărută mâinile, sandalele, poala rochiei. Toți își lasă darurile presărate în jurul ei; cununa ce i-a pus-o bărbatul la picioare lucește ca o lumină. Tânărul cu ochii minunați nu-și poate smulge privirea dela ea. Ceilalți se depărtează toți, însă tânărul e ca piro-

nit. Acum se rupe și el din loc, dar se întoarce mereu înapoi, se poticnește de pietre, umblă împletectit și picioarele-i ridică urme de colb. Glava a rămas singură, ca un chip cioplit de marmură, neclintită în fața mării albastre“.

Goromo sta nemișcat, culcat pe perne, cu mâna pe ochi.

„Vine“, șopti Volona, aplecându-se peste el.

„Știu“, răspunse el. „li simt pașii până în inimă“.

Volona îi așeză pernele sub cap, îl ridică ceva mai sus, și astfel așteptară amândoi întoarcerea fetei, la care se închinau ca la o sfântă. Ușa se deschise și Glava apărură în prag. Soarele strălucea în urma ei, părând că se ține după ea, și razele pătrundeau în odaie ca un pârâu de aur ce i-ar fi izvorât la picioare.

Mâinile-i erau pline de flori, și ochii, de lumină. Veni spre ei, și făpturile care stăteau în umbră simțiră că toată bucuria de pe pământ a intrat odată cu ea, în casă.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

## IV

*Inima mea dorește să cânte cu tine; zadarnic însă duce dorul unui glas.*

TAGORE

Zăpada adâncă se întindea peste lumea munților și o învăluia cu un giulgiu. Sub razele reci ale lunii părea că doarme somn din povești. Se făcuse o nălucire de visuri neînchipuite, o vedenie ce se pierdea în zări. Pădurile întunecoase de brazi se înălțau din albul omătului ca niște oști cobitoare de stafii, care se urcau la înălțimi neînchipuite. Prăpastiile posomorâte păreau taine descoperite doar de lună, cu razele ei argintii.

Din cer, din locurile lor de strajă, stelele priveau pământul de sub ele, și-l priveau cu extaz. O tăcere grea, ca de mormânt, cuprindea întreaga fire, învăluind-o într'o măreție atât de înfricoșătoare încât înăbușia bătăile inimii.

Casa de piatră a Glavei era și ea îmbrăcată în alb, însă, spre deosebire de celelalte dimprejur, această locuință tainică nu dormea. Părea că păzește tăcerea veghind cu ochiul deschis.

Fereastra arunca lumină; un mănunchiu de raze strălucite, peste zăpada orbitoare, și se oprea, în fața casei ca într'o grădină din povești.

Ca tot ce o împresura pe Glava, acest cerc luminos în fața locuinței ei, era de un farmec nespus. Era ca și cum ar fi așezat însăși inima ei acolo, ca o făclie, între ea și întunerecul nopții.

În odaie ardea focul în vatră. Patul lui Goromo era tras în apropiere, și lumina schimbătoare a flăcărilor se juca pe trăsăturile lui palide, le aprindea și apoi le lăsa să cadă în umbră, căci altă lumină în odaie nu era. Glava stătea cu spatele la foc. Veșmântu-i lung era albastru și cusut cu fir. Părul îi era împletit în două cozi bogate care-i cădeau peste sân, desvăluindu-i ceafa; ținea brațele albe în sus și mâinile-i asuceau o spadă; — o îndeletnicire neobișnuită, desigur, pentru o fecioară.

Fermecat, Goromo privea oțelul sclipitor din mâinile femeii iubite.

O sorbea din ochi, și părea că soarbe viață din chipul ei.

Frumusețea ei îl pătrundea ca o otravă adormitoare, care potolește toată durerea, tot dorul, și abate orice mâhnire.

Glava cânta un cântec ciudat, fluturând spada deasupra capului. Iar glasul ei nu semăna cu altele.

Suna ca un amestec de vânt și de apă, de valuri înfuriate și de frunziș șoptitor. Glasul Glavei părea că stăpânește firea; isbucnea din adâncul pieptului ei, cum se stârnește furtuna din inima pădurilor.

În clipa aceea, Glava nu știa de nimic decât de cântec și de spadă. Oțelul pe care îl ascuțea începu să strălucească asemenea argintului.

Apoi lăasă de o dată spada să cadă și râse un râs dulce, ce nu semăna întru nimic cu notele adânci ale cântecului.

„Când reazăm astfel spada de pământ, simt că îmi alunecă parcă o apă fermecată prin degete“.

„De ce iubești atât oțelul sclipitor?“ întrebă Goromo privind-o drept în ochi.

„Îm plac darurile lui“, zise Glava, „iubesc tăria sunetului lui când cade de piatră“.

„Dar setea lui de a sorbi sânge omenesc? De sigur că aceea nu-ți place.“

Glava râse și ridică arma sclipitoare.

„Mi-e drag, cum îi sunt dragi unei femei lucrurile



ce-i sunt dragi“ răspuse ea. „Pentru farmecul  
culoarei lor, pentru nădejtile ce leagă de ele,  
sau pentru menirile către care te pot purta, spre  
slăvi necunoscute, în țări de vise nesfârșite!“

„Unde te duc gândurile, Glava?“

Ea râse din nou, răs argintiu. Și punând spada  
jos, pe vatră, trase un scăunel lângă pat; își îm-  
pleti degetele în degetele lui, își lipi obrazul de  
al lui:

„Gândurile mele sunt ca fluturii, treziți în pri-  
măvară, cari pornesc în zbor spre multe țărături.  
Mi se pare că unii sunt albaștri și se joacă dea-  
supra florilor, fâlfâind încoace și încolo, până-i mis-  
tuește lumina; alții, cu aripile muiate, colorați de  
umbre, flutură tainic prin codri întunecoși în poiene  
umbrite. Alții sunt albi de tot și plutesc ca niște  
pânze pitice peste mări nețărături, spre țări ne-  
cunoscute. Alții sunt mici și sperioși, risipiți pe  
lespezile grele sub care dorm morții. Iar alții  
sunt aurii ca visurile copilăriei și aceia zboară  
întins, drept la cer.“

„Nu sunt nici unii printre ei, cari, fluturi de  
noapte, zboară în colo și în coace, fără odihnă,  
în căutarea unui lucru neafat?“

„Nu“, zise Glava, „însă toți se reîntorc totdea-

una aci, la căminul lor“. Și, zicând aceasta, își puse buzele încet, pe inima lui Goromo.

Lipindu-și capul de al ei, suferindul șopti, — și glasul îi era tânguitor :

„Oh! De-ar putea inima mea să-ți fie deapururi căminul! De-ar putea gândurile tale să nu cerceteze niciodată o altă lume, nici picioarele tale să nu te ducă spre alte locuri!“

„Oricât de depărtate îmi pot fi pribegiile, oricât de sălbatice cavalcadele, oricât de ademenitoare lumea, oricât de falnic soarele și de întăritoare furtunile fără voe, picioarele mă aduc înapoi la căpătâiul tău“.

Omul suspină, și Glava ridicând capul, privi flăcările, care sfârâiau și susurau, dornice de a povesti multe. Petrecându-și mâinile peste genunchi, se plecă înainte, privind văpaia.

„Te-ai gândit vreodată“, zise cu glasul visător, „cât de grozave și de nimicitoare sunt patimile firii? Vezi aceste flăcări, ce mistuiesc lacom buturugile? se zoresc, nu știi către ce! Și totuși, când au înghițit jarul de sub ele, viața lor s'a trecut; pier cu lemnul pe care-l mistuie. Frumusețea, puterea, izbânda le cad în cenușă sau se spulberă în fum. Dar revărsările primăverii? Rup copaci sau rostogolesc bolovani dela înălțimi mă-

rețe, făcând bășici și spume, și saltă și urlă, pentru a sfârși în ape nămolose, ce cară gunoaie spre mări nesfârșite. Vânturile au nenumărate strigăte; se sbuciumă și hăuie și plâng, istovindu-se în furie zadarnică, fără ca nimenea să înțeleagă pentru ce atâta svârcoleală nebună până la moarte. Spre ce folos? Au rupt crăci, au desrădăcinat copaci, au desvelit adăpostul unei sărmane obidite. Nu le-a fost dată în zadar atâta putere?“.

„Ești tristă, Glava?“ întrebă Goromo cu duioșie.

„Oh nu! Nu sunt tristă, deși mă gândesc. Și când mă gândesc, văd multe lucruri; lucruri care joacă pe dinaintea minții mele în siraguri nesfârșite. Și fiecare gând pare a deschide o altă ușă, în săli cu ieșiri întortochiate“.

„Atunci să ne întoarcem la fluturii tăi, Glava; fluturii tăi, cari într'o zi poate, Glava, au să sboare de acasă“.

Glava își întoarse capul spre el. „Goromo“, zise, „gândurile tale te duc veșnic pe aceeași potecă. Par a te îndruma spre un loc, unde zace o spaimă mare sau o mare mâhnire. Grăiește, Goromo, ce este?“

Omul nu răspunse; închise ochii ca și cum ar fi dorit să ascundă o taină fecioarei de lângă el, însă Glava îi atinse mâna cu buzele.

„Ce e, Goromo ? Simt că aceeași mâhnire se frământă mereu în inima ta, ca un izvor țâșnind din nisip, sau ca un șiroi de sânge dintr'o rană“.

„Glava!“ tot sufletul omului era în acest cuvânt...

„Glava, Glava ; când un om stăpânește o comoară neprețuită, o comoară aleasă ce se poate dobândi numai odată pe pământ... în fiecare zi, când se trezește și în fiecare noapte când închide pleoapele, omul acela stă și se minunează, întrebându-se dacă ziua de mâine îi va îngădui s'o mai stăpânească. În fiecare clipă tremură să n'o piardă ; cu fiecare anotimp ce trece mulțumește lui Dumnezeu că nui-a răpit-o din mâini. Și tu știi, Glava, că eu de abia pot fi socotit drept un om. Sunt o stârpitură, un copac trântit la pământ, dar care odată se înălța ca alți copaci, falnic“.

„Un copac căzut din vina mea“, zise Glava cu glas adânc.

Goromo nu răspunse.

„Căzut din vina mea“, rosti din nou Glava. „Eu am fost furtuna care și-a răpus viața. Și era noapte. Zăpada se întindea pe pământ, și era întuneric. Nu lucia luna... Vântul urla peste stânci, rupând, ca hoardele nebune, codrul care se pleca sub urgie. Și eu călăream, ca duhul nopții, des-

lănțuit; alergam nebună, și puțin îmi păsa încotro sburam...”

„Și eu“, zise Goromo, „sburam după tine, urmând spada care sclipia în noapte“.

„Și eu râdeam“, urmă Glava. „Râdeam, fiindcă de multe zile te purtasem astfel din loc în loc. Mă simțeam neînvinsă; simțeam că lumea prin care alergam nebună era parcă a mea, — voiam să-mi măsoar puterea cu a ta, să arăt că sunt nebiruită, că în zadar îți întindeai mâinile ca să mă prinzi, că zadarnic vocea ta se străduia să-mi îmblânzească inima. Nu credeam că o să te iubesc vreodată; singura mea pornire era fuga, știind că dorul tău mă va goni până la capătul pământului“.

„Fugarii noștri erau tot așa de voinici“, zise Goromo.

„Inșă al tău era nedepins cu întunerecul“, șopti Glava.

„De aceea a murit“, zise Goromo, și glasul lui suna ca soarta.

„De aceea a murit“, zise și Glava. Și o tăcere apăsătoare căzu și îi cuprinse. Degetele fetei se încrucișaseră peste mâna suferindului și ochii lor, se priveau țintă în flăcări.

„Te-au adus aci“, reluă Glava, „aci la mine. La

---

început crezui că ești mort. Atunci dragostea, pe care o tăgăduiam, izbucni ca o flacără din inima mea și i-am strigat lui Dumnezeu să mi te lase, să nu mi te ia.. Și Dumnezeu se îndură, — îmi ascultă ruga ; te lăasă“.

„Zdrobit“, ieși din buzele lui ca un vaet. „Frânt ca un catarg ce nu era destul de puternic să biruiască furtuna, ca un copac desrădăcinat de vifor“.

„Ah! dar dragostea mea se născu în ceasul acela“, strigă Glava, năpustindu-se spre el ; „se născu în ceasul acela, făcându-mă ceea ce sunt acum. Până atunci fusesem o ființă sălbatică și neîmblânzită, o vânătoriță cruntă, fugind prin păduri și prin mlaștini, mergând unde mă împingea dorul, fără alt stăpân decât voința mea nestăpănită, trăind singură cu doica bătrână, care m'a crescut, în locul acesta îndepărtat de lume. În noaptea aceea o lumină mare sbucni din sufletul meu, schimbând cu totul lumea din mine și cea din afară. Și îți amintești prima zi, când pusei mâinile pe un bolnav și el plecă lecuit din casa mea?“

„Da“, zise Goromo. „De atunci vin toți la tine, ca și cum ai fi un înger al Domnului. Glasul de pe munte, îți zic, și ești pentru ei ca o credință nouă, pe care au așteptat-o toată viața“.

„Dragostea mea mă înzestrează cu această stranie putere“, șopti Glava, „dragostea mea pentru tine“.

Și, foarte încet, dânsul adăose: „Poate numai dragostea mea pentru tine“.

„Care-i deosebirea?“ întrebă Glava, privindu-l în ochi.

„Deosebirea?“ zâmbi bărbatul cu întristare, „E că una e o apă ce curge dintr'un izvor veșnic, pe când cealaltă e numai o minune, care se poate sfârși în orice zi“.

„Pentruce?“ întrebă Glava cu mirare.

„Pentru că sunt un om răpus, alungat din viață“, zise Goromo, „un trunchiu năruit, ce putrezește la pământ, pe când tu ești un minunat pom roditor ale cărui ramuri, în fiecare primăvară, se acopăr din nou cu frunze și cu flori; te bucură soarele și te alintă adierea cu frumusețea ei: ești tânără“.

„Dar îmi ești drag“, strigă Glava, „tu singur îmi ești drag. Prin tine dobândesc darul necunoscut de a lecuși, de a mântui, de a alina. Când stau față în față cu gloata, mi se pare că stai în spațele meu, umplându-mi sufletul cu lumină, însuflețindu-mi graiul cu vorbe, a căror cheie numai inima ta o are“.

„Inima mea se revarsă“, zise Goromo, „căci zac aci neputincios, ca o ființă a trecutului; astfel că tot ce simt, se adună în pieptul meu, care s'ar nă-rui de n'aș deschide zăgazul ca să se scurgă apele umflate din el“.

„Și curg toate în inima mea“, îngână Glava, „miruindu-mi degetele, dându-le puterea stranie de a le cui pe alții, învățându-mi limba cu vorbe neștiute, deschizând în fața ochilor mei o lumină nemai vă-zută până atunci.“

„E o taină binecuvântată“, șopti Goromo. „Facă Domnul să dăinuească“.

„A dăinuit patru ani“, fu răspunsul Galei.

„Da, însă pe zi ce trece se apropie ceasul când vraja ar putea să se desfacă“.

„De ce?“ întrebă Glava, ca un copil.

„Fiindcă firul de care tragi se subțiază“.

„Nu fii piază rea! Nu suntem împreună, nu adăpostește acelaș acoperiș sufletele noastre? Nu încălzește aceeași flacăra trupurile noastre? Nu este aceeași dragoste în inimile noastre“.

„Să fie oare aceeași? Și omul se rezemă pe pernă cu un geamăt. „Aceeași e? Aceeași?““

Glava nu răspunse; ridicându-se însă de pe scaun, se aplecă spre el și îl sărută pe buze.

Il sărută, cum sărută primăvara țărâna; cum să-



rută soarele răsadul amorțit, cum sărută veșnicia  
mormântul celui adormit.

Sala pustie era plină de lumina dragostei lor.  
Dar sub buzele femeii pe care o adora, i se pă-  
rea chinuitului că i se sfâșie inima.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

## V

*Simt cum trupul meu ajunge  
slăvit prin atingerea cu lumea  
asta a vieții.*

*Și mândria mea e în svâcnirea  
timpului, ce dănțuie în sângele  
meu.*

BCU Cluj / Central University Library Cluj TAGORE

Glava stătea pe o stâncă privind în jos, la marea de nori. Intreaga lume se prefăcuse parcă într'un noian de grămezi plutitoare, alburii, nepătrunse.

Prăpăstioase erau zidurile râpei, pe care urcase, și privirea ei avea căutătura vulturului, pătrunzând depărtările. Din toate părțile se urca negura în valuri înspumate, ca și cum lumea de sub ea ar fi fost un cazan uriaș, ce-și trimitea aburii în sus, spre a o învălui. Glava se bucura de locul primejdios unde stătea. Nici o înălțime nu o amețea.

Se simțea la ea acasă, în singurătatea de stânci și nori, și îi era dragă jalea și pustietatea lor.

I se părea că are să poată deschide aripi și să poată pluti, prin marea de neguri mișcătoare care-i ascundea lumea. Era oare o lume acolo, jos? Sau o mistuise o văpaie nimicitoare? Poate era ea ultima muritoare, privind la rămășițele fumegânde ale unei lumi năruite de foc. De un foc înspăimântător, care înălța spre ea stâlpi nălucitori de fum.

Gândurile acestea treceau, nedeslușite, prin mintea fetei, în timp ce stătea acolo, singură, ca o arcașă din alte vremuri, care s'ar fi rătăcit prin pustii.

Purta o haină ce-i ajungea la genunchi. Obiele de piele, încolăcite, îi strângeau picioarele subțiri. Sandale trainice o încălțau. O mândră piele de leopard îi acoperea spatele. O căciulă de blană îi încercuia fruntea, lăsând în voia lui părul lung și negru ce fâlfâia în albul norilor. În mână ținea sulița al cărei vârf străpungea ceața ca o lumină.

„Zăpezile se topesc în vale“, își vorbi Glava tare. Avea obiceiul să vorbească singură, cu stâncile și cu copacii, cu vijelia și cu zefirul, cu cerul și cu pământul.

„Da, zăpada se topește, și suflul văilor se înalță prin văzduh, până la cuibul meu, pe stâncă. E întâia strigare. Dar altele vor urma, căci acum se

apropie vremea când nu pot avea liniște, când simt că trebuie să rătăcesc ca o căprioară hoinară, pe toate potecile“.

Își ridică sulița deasupra capului și o roti de parc'ar fi putut să împrăștie negurile. „Ce minunată e această grămadă albă ce plutește aci, mărindu-mi dorința de a o străbate... Ochii îmi sunt două săgeți ce pot străpunge orice stavilă și brațele îmi sunt pline de puteri neîncercate. Ah! Goromo, de ai putea sta aci lângă mine, la înălțimi primejdioase, ochii tăi — a toate văzători — ar deschide în mine orizonturi, pe care neștiința mea nu le poate ghici.

„Goromo, Goromo, de ce trebuie să zaci acolo pironit în pat, înăbușind în pieptul tău marele strigăt de suferință, dorul veșnic după puterile-ți spulberate, care face din zilele tale un chin și din nopțile tale o spaimă? Îți dau tot ce pot, fiindcă te iubesc; simt sbuciumul ce te cuprinde ori de câte ori părăsesc casa!

„Dar sunt timpuri când trebuie să hoinăresc, căci avânturile trupului meu sunt neînfrânte și puterile mele nezdrobite.

„Sunt a vânturilor, a soarelui și a furtunilor. A pământului și a cerului, ce se întinde peste noi. Sunt copil al Firii și, fiind din lucrurile Firii, îmi trebuie dragoste, dragoste. Ah! dacă viața ta n'ar

fi fost sfărâmată din vina mea! De aş fi putut să te am o singură zi cu mine, aş cum ai fost odată! Dar din vina mea, din vina mea — zaci schilodit pentru totdeauna; adierile primăverii nu te pot vindeca, nici arşiţa verii, nici furtunile toamnei... nu, nici chiar dragostea mea, — dragostea mea care clocoteşte.

„Inşă dragostea mea nu mă poate încătuşa lângă tine, — ceva în mine strigă după sălbăticie neîmbânzită, ceva nesăţios de spaţiu şi de neatârnare, care din timp în timp trebuie să-şi facă drum, ca vânturile călătoare sau ca apele spumegânde, pe care le-a umflat topirea zăpezilor“.

Intr'o ameţală nebună îşi înalţă glasul deasupra norilor, primind răspunsuri de pe stânci.

Deodată râse, zglobie, şi sărind uşor din steiu în steiu, începu să coboare. Cu simţul negreşelnic al căprioarei de munte, îşi făcu drum prin negură şi ceaţă. N'avea nevoie să vadă unde merge, piciorul ei punea stăpânire pe stânci; nu-şi pierdea cum-păna şi nici nu se poticnia de bolovani. Mişcările-i erau asemănătoare cu ale unei ape curgătoare, cu plutirea unui nor pe cer, cu valul care îşi înalţă unda; vântul părea a o goni, trăgând-o de păr, şi de blana care îi cădea fluturând de pe umăr.

Glava ajunsese la poteca îngustă ce ducea în vale și din care se zărea puțin fiindcă ceața o ascundea, întinzând asupra-i o negură de aburi. Răsuflea repede; se așeză pe o piatră cu sulița în mână.

Stătu acolo ca o regină, privindu-și meleagurile coplesite de nori. Sânul îi bătea, ochii îi sclipeau, un zâmbet straniu de mulțumire îi flutura pe buze; căci îi era drag să pribegescă astfel printre puterile văzduhului, care o recunoșteau ca pe una de a lor.

Din nou începu a vorbi cu glas tare. Cuvintele îi veneau ca un cântec pe buze. Norii păreau că se apropie de ea, târîndu-se la picioarele ei, furișându-se lângă inima ei, alunecându-i printre degete ca fire subțiri de fum.

„Oh norilor!“ zicea ea; „vă credeți neînvinși; vă purtați ca și cum nici un vânt nu vă poate alunga, sunteți deși ca lâna spumoasă înainte de tors; dar puterea nu e a voastră. E de ajuns să sufle primăvara peste voi, ca să nu mai fiți. Eu nu mă zoresc. Mi-e dragă, totuși, perdeaua sub care tăinuți minuni; în fiecare an inima mi se umple de norii bucuriei, fiecare anotimp aducându-mi darurile sale“.

Apoi, îndulcindu-și glasul, Glava începu să vorbească cu omul ce nu o putea urma și pe care îl

lăsase sus în lăcașul lor de piatră. „Nu fii îngrijat Goromo, dragostea mea! Glava se va reîntoarce. Când stau aci, înconjurată de negură, simt bătăile inimei tale în a mea, îți simt suflarea pe mână, simt chemarea dorului tău, îți văd ochii mari și mâhniți, aud cuvintele adânci ce le rostești, Goromo, dragostea mea! Nu voiu întârzia prea mult, mă voi înapoia; însă Goromo, ține minte, înainte de a fi a ta, eram a acestei lumi nesfârșite, fără granițe!

„Acum lumea mea e dragostea ta; înțelepciunea mea e frumusețea ce o sorb din sufletul tău. Iartă-mă dacă din timp în timp fug dela cuibul nostru; nu te mâhni, căci dragostea mă va înapoia în totdeauna lângă inima ta. Goromo, nu știi cât de vânjos mi-e trupul, ce svâcnitor curge sângele meu, nu bănuiești ce puternic e avântul care mă mână în lume; n'ai auzit decât odată... puterea glasului meu și data aceea, Goromo, te duse prea aproape de umbrele morții.

„Goromo, Goromo, lumea asta mare e prea plină de glasuri; și prea plină de patimă, de chemările anotimpurilor; îmi vine uneori să le răspund înalțându-mi strigarea deasupra furfunii, peste vânt și peste nori“.

Și sărind drept în picioare, Glava scoase un

strigăt prelung și ciudat, care răsună în jurul munților, perzându-se în văzduh, ca tunetul în depărtare. Intr'adevăr, era nefiresc strigătul acesta în munte, — aproape din alt tărâm, din altă lume.

Și apoi Glava râse iar, un răs ce părea că isbucnește clocotitor din adâncurile ființei ei, ca apele ce fâșnesc, nestăpânite, din inima stâncii.

Deodată, din tăcere, un alt glas răspunse glasului ei. Un glas ce nu era ecoul; un glas ce venia de dincolo de nori. Ca o căprioară speriată, Glava rămase ascultând, cu mâna la ureche, cu buzele întredeschise, cu ochii aprinși de înfrigurare stăpânită și, aproape fără voe, mai scoase odată sunetul, pe care ea singură știa să-l smulgă din piept. Din nou răspunse glasul de jos; venia ca un țipăt mare de dor, despiciând norii ce o înconjurau, furișându-se prin negură ca o solie din lumea de dedesubt.

Glava asculta. Nu o prindea mirarea. Se po-trivea prea bine cu toana ei. Nici nu se întreba al cui putea să fie glasul: era răspuns la strigătul ce-l scosese din plinul sufletului. Puțin îi păsa cine era acela ce venea spre ea. Așezându-se din nou pe tronul de piatră, Glava așteptă; așteptă ca o regină care știe că se apropie o solie.

O rază de soare sparse deodată norul, aruncând



o poleială aurie peste neguri, strălucind ca o mare de lumină, ce 'ncânta ochii.

Glava sorbea cu privirea măreția ce se desfășura dinaintea ochilor ei.

Stătea neclintită. Frumosul ei trup avea, în odihnă, înfățișarea unei statui cioplite în stâncă.

Și se despărțiră deodată norii și un bărbat se ivi, un bărbat îmbrăcat în alb. Ridicându-se, Glava se uită la el, și el o privi, nici unul nerostind un cuvânt.

Apoi norii se adunară îndărăt peste ei, și lumina se stinse tot atât de repede, precum se arătasese. Bărbatul și femeia stăteau față în față, înconjurați de negură.

## VI

*Eu sunt sfârșitul către care tinde întreaga lume.*

*De aceea sunteți încinși cu doruri nebune și înveșmântați cu mâhnire.*

BCU Cluj / Central University Library Cluj

ALFRED NOYES.

„Cine ești?“ grăi Glava, cu glas adânc.  
„Un pribeag“, fu răspunsul, „care, aflând numele Glavei, a venit spre dânsa, mânat de o mare nevoie a sufletului.“

„Nu cunosc haina pe care o porți“, zise Glava. „Niciodată n'am văzut un om îmbrăcat așa, cu toate că pelerini din toate țările au venit la mine cerând ajutor.“

„Sunt călugăr“, răspuse străinul, „și nu mi-e îngăduit să fiu aci.“

„Atunci pentru ce ai venit?“ întrebă Glava.  
„Drumul e lung și zăpada mai acopere vârful meu

de munte. Pe vremea asta nu mă caută pelerinii“.

„Nu e anotimp pentru durere“, zise călugărul. „Nu ești tu nădejdea nouă, ce a răsărit ca zorii minunați în sufletele obosite? Nu ești Glasul de pe Munte ce strigă spre deznădăjduiții cari se trudesesc în vale?“

„Cu ce te îndeletnicești?“ întrebă Glava.

„Eu îl caut pe Dumnezeu.“

„Și nu l-ai aflat?“

„Nu“, zise schimnicul.

„Crezi oare că te pot ajuta eu să-l găsești?“ întrebă Glava, cercetând înfățișarea omului.

„Am cutreerat toate drumurile“, urmă călugărul, „și niciunul nu m'a dus spre mântuire. Apoi am auzit rostindu-se numele Glavei. A fost ca o muzică minunată pentru auzul meu; de aceea am venit.“

„Vii de departe?“ zise din nou Glava, „și cum ai scăpat dintre zidurile mănăstirii tale?“

„Sunt trimis în hagialâc la un locaș sfânt, căci starețul ghicise că alte duhuri se certau în mine cu duhul lui Dumnezeu. Însă picioarele îmi apucară pe alt drum și mă aduseră aci, pe plaiu, în căutarea Glasului“.

„Ce credință ai, ca să te pot mântui?“ întrebă fecioara.

„Credința înecatului ce se agață de o ultimă nădejde“.

Glava tăcu o clipă, apoi întrebă:

„Cine ți-a spus de Glava?“

„Cine mi-a spus? Apoi nu știi că Glava e un nume care are răsunetul primăverii după lungile ierni viforoase? Glava e numele care sună din înălțimi ca niște clopote ce vestesc Invierea! Sărmanii duc numele Glava în inima lor ca o stea; ostașul se închină la el cum se închină la steagul pe care-l urmează în războiu; ceice sunt pe moarte îl șoptesc când îi atinge Umbra cea mare cu aripa; pruncii îl gunguresc cum ar istorisi despre o minune ce s'a întâmplat, iar cei cari dibue prin întuneric năzuiesc spre el cum năzuește întemnițatul după lumină. Numele Glava e pe toate buzele; numele Glava s'a întins ca o binecuvântare cerească peste viețile întunecate ale oamenilor.“

Glava privea la străin. Purta o lumină stranie în ochi. Aiurită era fața ridicată spre dânsa și tânără, dar răvășită de patimi și cu o căutătură sălbatică. Pe trăsăturile lui palide de schimnic, se citeau frământări adânci; mâinile îi tremurau și picioarele oboșite, lăsau urme de sânge pe zăpadă.

Glava se uita la el, cum s'ar fi uitat la un hrisov pe care nu-l putea citi. O cuprinse mila.

Mila și frica. Era obișnuită să vadă ochii cari exprimau durerea, — nu erau oare ochii negri ai lui Goromo două văgăuni adânci de suferință? Însă uitătura străinului era altfel. Părea că o străpunge cu pumnale de foc, iar buzele îi erau în acelaș timp flămânde și smerite, ca la o biată fiară hamesită, ce caută un adăpost.

Poalele veșmântului îi erau pătate și mânjite de drumul lung ce-l străbătuse, însă trupul, pe care îl acoperea dimia groasă, părea plin de o râvnă greu stăpânită, ca o pornire înfrigurată ținută în frâu.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

„Cum te pot ajuta?“ grăi Glava rar, „dacă nu știi care este mâhnirea ta, și ce nevoe te-a adus la mine“.

„Dorul de tine!“ strigă necunoscutul, „nevoia de tine!“ Buimăcită se uita Glava la el.

Ochii lui arzători o sorbeau; buzele-i erau uscate ca de o sete nesfârșită, mâinile-i păreau că vor să prindă un chip fugar.

Glava făcu un pas înapoi, cu sulița 'n mână, ca o strajă a unui liman oprit, pe când ceața deasă își înălța fumul în jurul capului ei.

„De tine am nevoe, Glava! Glasul de pe Munte, al cărui nume minunat ne-a umplut sufletele de nădejde! De ochii tăi am nevoe, de mâinile tale,

de atingerea ta, de adâncă pricepere a inimii tale !“

„Tot nu mă dumiresc cum îți pot veni în ajutor“, zise Glava încă odată; glasul-i era plin de de milă, o înduioșare profundă se desprindea din cuvintele ei, căci niciodată un asemenea cerșetor nu urcase poteca de pe munte, până la ea.

„Odinește-te aci și povestește-mi necazul tău, niciodată nu-mi astup urechile la auzul unui glas care cere ajutor. Povestește-mi ce te-a mânat spre înălțimile acestea, spune-mi numele tău, dorul, nădejtile tale. Poate că Glava se va învrednici să-ți ridice povara de pe suflet !“

Făcându-i semn să stea, fecioara se așeză din nou pe stâncă și așteptă spovedania străinului, care fugise dintre zidurile mânăstirii.

Cu o mișcare repede, călugărul căzu în genunchi la picioarele ei și-i apucă veșmântul cu mâinile.

„Glava !“ strigă el, „toată viața mea a fost o chemare lungă după ceva ce n'am putut afla. Am căutat-o în privirile călugărilor, ce cârmuiau viața mea. Am căutat-o în stelele cerului, printre cuvintele scripturilor sfinte. Am căutat-o în armonia cerească, în versurile de proslăvire ce se înălțau ca fumul de tămâie spre tronul lui Dumnezeu și, de curând, am cercetat-o în icoanele zugrăvite ale sfinților“.

„O fi pace ceea ce caut eu? Pace? Nu cred să fie pace. Ceea ce caut eu, are alt nume“.

Glasul omului se urca spre Glava ca un strigăt de desnădejde.

„Am fost încătușat prea de tânăr între zidurile mănăstirii. Mama era o țigancă; muri când se veșteji floarea tinereții de pe obraji ei, iar tatăl meu, un mare războinic, o iubise cu o dragoste năpraznică. Impovărat cu un prunc, ce îi amintea prea de aproape pe aceea pe care o pierduse, neștiind ce să facă cu dovada vie a unei iubiri ce trecuse ca un vis, el mă duse la sfânta mănăstire, și acolo, își închină singurul copil, slujbei lui Dumnezeu. Mă lăsă acolo de mic, neînchipuindu-și că sângele lui sălbatic se va deștepta într'o zi, amestecat cu acela al mamei ca să se schimbe într'un blestem pentru copilul părăsit prea de timpuriu.

„Nu îți voi povesti lungile mele suferințe. Nu voi vorbi de nedumiririle mele, nici de biciuirile cu care mi-am pedepsit trupul, nici de caznele la care m'au supus mai marii mei, nici de nopțile de canon, nici de zilele de dor nebun, neînțeles, pline de năluciri groaznice.“

„Îți voi mărturisi numai cum, cu fiecă an ce trecea, văpaia ardea în mine mai nimicitoare, astfel

că ridicam uneori pumnii în fața Fecioarei zâmbitoare, care mă privea cu veșnica ei nepăsare din firidă, când încercam să mă pierd în rugăciuni. Știam că va veni o zi, în care o voiu blestema în fața tuturor, cu cuvinte hulitoare, dacă nu își va deschide buzele tăcute, ca să-mi aline sufletul cu vorbe de dragoste.

„Dragoste, da, acesta e cuvântul ce-l căutam,—cuvântul ce ardea ca un fier roșu în inima mea.

„Nu erau pline de el cerurile și frunzișul copacilor, și cântecele păsărilor, și florile ce cresc din pământ, și adierea ce trece prin crengi, și chiar glasurile robilor înveșmântați în alb, tovarășii cari cântau lângă mine o veșnică închinare în fața altarului lui Dumnezeu? Nu era solia dragostei care intra în chilia mea prin ferăstruia deschisă, în nopțile când luna palidă plutea pe cer? Nu era dragoste în doina buciului din care cânta păstorul în vale? Nu era răsuflatul crinului smuls de mine de pe altarul Fecioarei, dragostea crescută din adâncul pământului? Dragostea! dăruită de Dumnezeu oamenilor drept mângâiere că trăesc pe acest pământ? Nu m'am născut eu din dragoste, și nu dintr'o dragoste pe care tatăl meu n'a putut s'o biruiască, am fost părăsit în voia altora, prunc fără prihană? Nu era dragoste văpaia ce-mi ardea



inima, nimicind în ea îndatoririle ce avea de îndeplinit, rugăciunile ce avea de rugat?”

Cu un hohot fără lăcrămi își ascunse omul fața în poalele Glavei.

„Și din vina veșmântului pe care îl port, din vina iubirii prea mari a tatălui meu, -am fost pe veci înlăturat dela minunea cea mare care stăpânește pământul, — din pricina acestei haine, ce o împart cu alții, a trebuit să treacă adâncă și neînțeleasa taină alături de viața mea, acea măreață și minunată binecuvântare, la care nu pot fi părtaș. Lore-dano mă botezase mama, însă în închisoare mi-au dat un alt nume, și numele acela mă înfieră ca pe o ființă deosebită, neprimită în lumea celor vii. De aceea nici nu îți voi spune care e acel nume.

„Mă ținui de rugăciuni, de muzică, de cumplita trudă cu care mă covârșiseră. Mă lipii de o neputincioasă făgăduială de răsplată, într'o lume mai bună, viitoare. De cuvântul lui Dumnezeu, și de nădejțile deșerte pe care mi le întindeau frații mei.

„Însă toate păreau deșerte. O cofă crăpată ce nu ținea apă de băut, apă cu care să sting flăcările aprige ale iubirii ce se aprindea ca un blestem din tot ce atingeam, strigându-mi să fug, să rup cătușele ce mă ferecau, să caut alt ajutor, alte șoapte, alte credințe! Bătrânul stareț se neliniști. Pe semne

vedea licărirea de nebunie aprinsă în ochii mei. Astfel, pentru întâia oară deschise ușile închisorii, și, arătând spre zare, îmi spuse locașul unde să mă pocăiesc.

„Întâia oară în viață, mă aflam dincolo de zidul mănăstirii. În fața mea se desfășura drumul nepășit de mine niciodată, drumul ce putea duce oriunde, — drumul știut de alții, dar rămas pentru mine o taină nepătrunsă.

„Ploile primăverii spălaseră cele din urmă zăpezi. Din pământ încolția iarba verde. Deasupra capului meu, cerul era albastru, abia învăluit de nori, plutind peste el ca lebedele sălbatice spre cuib. Aerul îmi umplu plămâni, îmbătător, și drumul gonia înainte, tot mai departe, în fața mea. Picioarele îmi erau acoperite cu glodul de pe el. Gândurile îmi erau țintuite spre locul sfânt de unde avea să-mi vină nădejdea, — nădejdea, mântuirea și pacea.

„Însă pe drum un alt nume, neauzit până atunci, mă ajunse deodată de pe buzele tuturor trecătorilor. Numele Glava, Glava! Imi urmă pașii ca o cântare fermecată: era o solie minunată, urcând din toate părțile să întâmpine pe fugarul care-și rupsese lanțurile; părea a fi un adevăr

nemuritor, răsărind din pământ, căzând din cer, cântând din apele spumegânde.

„Glava! Numele-mi pătrundea în inimă cum mi se adâncise odată un alt nume, — ca o armonie îngerească; asemenea strigătului unui copil întâmpinând bucuria; ca un cântec măreț de slavă, ieșind din piepturi.

„Am întrebat de tine: un râu de mărire mi-a fost răspunsul, un râu de glasuri grăind acelaș cuvânt, un râu de lacrimi, de suspine, de dragoste.

„Atunci mi-am abătut pașii de pe drumul ce-ar fi trebuit să urmez, spre Glasul de pe Munte. Și acum, sunt aci — în genunchi, la picioarele tale.

„Glava, ce mântuire ai pentru omul ce a des-nădăjduit, pentru omul care din pricina ta e gata să-și calce jurământul, să se lepede de credințele sale?“

„Sunt cu adevărat credințe?“, întrebă Glava, cu glasul adânc. „Dacă ceea ce cauți e dragostea femeii, trebuie să te îndreptezi în altă parte“.

„Mă lipsești de orice alinare, orice speranță, orice ajutor?“, strigă schimnicul. „O, Glas de pe Munte, vrei să mă asvârli înapoi, în beznă, fără o rază de lumină?“

„Nu alung pe nimeni de lângă mine, pe nimeni. Cu drept cuvânt mi se zice Glasul de pe Munte.

Sunt un glas, nu sunt o femeie. Și chiar glasul meu e numai răsfrângerea unui alt glas, mai adânc și mai înțelept decât al meu“.

„Nu vrei să-ți recunoști însușirile de femeie!“ strigă călugărul. „Vrei să tăgăduiești minunăția chipului tău, desăvârșirea lui, ochii tăi de lumină, buzele tale roșii și părul întunecat ca noaptea, ce-ți acopere umerii cu o zeghe? Și numele tău, Glava, numele minunat ce biruie întunecimea, ca o făclie aprinsă?“

„Sunt Glasul de pe Munte“, zise Glava sculându-se în picioare. „Cei cari vin la mine, vin la mântuitorul, la oracolul, la mâna ce alină, la urechia ce dă ascultare, la inima ce pricepe; dar nu vin la o femeie, căci femeia nu este!“

Și omul se sculă, privind-o pe Glava în față, neclintită în puterile ei.

„Ești mândră, o fecioară!“ zise străinul, „și nu cunoști mila, fiindcă inima ta nu știe sbuciumul. Ochii tăi n’au aflat de patima dragostei, — dar ia aminte, Glava — îți poate sosi ceasul. Și atunci Glasul de pe Munte, va suna altfel!“.

„Loredano“, răspuse Glava încet, „tu nu știi ce vorbești. Glava iubește. Colo sus, pe vârful muntelui, stă o ființă ce-i așteaptă întoarcerea; și datorită acelei iubiri, este Glava nebiruită; fiindcă

patima acelei inimi a dat graiului ei înțelepciunea și mâinilor ei puterea. Eu nu mă depărtez de tine mâniată, căci aş dori cu dragă inimă să te ajut. Inșă dragoste pământească nu îți pot da. Nu-ți vei călca jurămintele cu Glava, și altă dorință nu-ți aflu“.

„Dar dă-mi ceva, — ceva!“, strigă omul. „Viața mea a fost pustie, sunt un rob ce bâjbâie prin întunerec, nicio mână duioasă nu mi-a atins fruntea, sunt însetat după o mână blândă de când eram copil. Nici mama nu m'a sărutat, nici soră nu s'a apropiat de mine, niciun zâmbet de femeie nu mi-a înveselit calea. Dacă îți cer atât de mult cât nu poți tu dărui, e fiindcă nu știu ce înseamnă aceasta. Strig după dragoste fiindcă puterea ei pare a stăpâni pământul. Fiindcă tu ești năzdrăvană, a tot știutoare, atât de neasămănătoare altora, mi-am închipuit că se va săvârși o minune și că mâinile tale albe vor ști să alunge durerea din sufletul meu“.

Glava simți o îndurerare nesfârșită pentru acel om. Iși dădea, nelămurit, seamă, ce îngrozitor era dorul lui, cât de mare disperarea.

Ochii ei limpezi, ce nu cunoșteau sbuciumul, îi cercetau fața rătăcită. O dorință maternă de

a-i alina obida, îi tremură pe buze, îi umplu ochii cu lacrimi.

„E prea mult dor în lume“, zise Glava încet, „prea mult avânt spre minuni ce arare-ori se adevăresc. În fiecare zi citesc o mahnire nealintă în doi ochi, dragi mie. E tăcută, întrebarea lor, și nu știu ce răspuns cerșesc. Și acum ochii tăi au aceeași rugă. Și eu am numai o inimă și un trup; numai doi ochi și două mâini. Pleacă genunchii în fața mea, lasă-mă să-ți ating cu buzele fruntea ce nu a cunoscut mângâierea; ia cu tine acest sărut, să fie o binecuvântare care să te îmbărbăteze pe drum. Dar nu-mi cere, ceeace n'am de dat. Și dacă neliniștea arzătoare te-o cuprinde iarăși, bate la ușa locașului meu. Vei găsi două făpturi care te vor întâmpina; două în loc de una.

„Și dacă ești însetat să asculți Glasul de pe Munte, atunci vino ca pelerin, și-o vei găsi pe Glava, cu spatele spre mare, cu un coif pe cap și-o sulică în mână. Căci numai acolo, sus, are Glasul de pe Munte toată puterea sa. Acolo, sus, lângă inima ce mă așteaptă, nu aci în pustietatea norilor“.

Străinul înveșmântat în alb căzu în fața femeii, pe care venise s'o caute din atâta depăr-

tare. Și, cuprinzând tânărul chip desnădăjduit, în mâini, duioasă ca o mamă, Glava îi sărută fruntea.

„Mergi în pace“, șopti. „Iar când vei avea nevoie de ajutor, amintește-ți că și se poate da, colosus, pe pisc“.

Omul se sculă și o privi. Cu o lumină nebună în ochi, își apăsa palma pe locul sărutat.

„Arde“, zise visător. „Arde; și totuși, e ca și cum pentru prima dată aș fi sorbit dintr'un izvor fără prihană“. Și, sculându-se, își luă toiagul.

„Voiu mai veni, Glava“, zise el. „In adevăr, voiu mai veni“. Și, ca un duh neastâmpărat, împins de o spaimă neînțeleasă, fugi de lângă ea.

Norii se închiseră în urma lui, ca niște balauri fără chipuri, cari înghit o pradă.

Glava stătu neclintă. Sulița-i zăcea la pământ. O tăcere nesfârșită o înmărmurea; o tăcere, ce cădea parcă din cer, contopită cu o tăcere ce urca din pământ.

Mâinile ei erau încrucișate. Asemenea cuiva care ar vedea un lucru pe care nu-l poate tâlmăci, își așintea ochii la petele roșii lăsate de picioarele călugărului pe zăpada albă.

## VII

*Ridicăm mâinile în vid, spre nă-  
zuințe ce sunt dincolo de speranțe*

TAGORE

„În sfârșit!“ Era glasul lui Goromo care rostea  
„I aceste cuvinte.“

Ca un geamăt ieșiră de pe buzele lui, căci i se  
părea că așteptase o viață întreagă sunetul pașilor  
ei. Glava stătea în pragul ușii, cu suliața'n mână.  
O adiere de zefir intrase cu ea în casă.

„Ești ca o floare înflorită în zorii dimineții“,  
strigă suferindul; „ești toată scăldată în rouă“.

„Negura a plâns asupra-mi“, zise Glava. „A  
încercat să mă orbească, să-mi ascundă drumul  
și să mă facă să-l pierd. Ca niște duhuri rătăci-  
toare s'au străduit să mă ademenească, pe căi gre-  
șite, spre pierzanie!“

Cu pasul ușor trecu pragul și, aplecându-se  
peste iubitul ei, îi sărută fruntea.



În adevăr, ceața sclipea ca mărgăritare mărunte pe trupul ei frumos și pe păr, iar aerul, pe care-l aducea cu ea, era sufletul îmbătător al pustiilor.

„Când te apleci astfel asupra-mi“, șopti omul, „e ca și cum toată minunata plăsmuire a lui Dumnezeu te-ar învălui în măreția ei, făcând din tine o faptură cum nu mai este alta“.

„Ți s'a părut timpul lung fără mine?“ întrebă Glava cu duioșie, netezindu-i părul de pe frunte. „Ești palid, Goromo al meu; au fost durerile prea mari?“

„Clipele apasă greu când tu ești departe“, zise Goromo, „fiecare clipă se schimbă parcă într'un ceas urzit cu dinadinsul ca să mă chinuiască“.

„Te-a durut?“ întrebă din nou Glava.

„Da“, zise Goromo, fără înconjur. „Mă doare întotdeauna când ești departe“.

Glava suspină. „Goromo“, zise, „eu cred că la tine, chinul minții copleșește până și durerea trupească“.

„Trupul meu e un lucru al trecutului“, glăsui Goromo cu întristare. „Picioarele mele sunt două sloiuri de ghiață, ar putea chiar fi două lespezi funerare, însemnând locul unde ele zac moarte. Simt că orice durere nu se îngrămădește numai în inimă. Aici în piept mă doare și nu știu dacă

suferința e a trupului sau a sufletului. Dar să nu vorbim de lucruri care ne întristează, Glava. N'a intrat oare, toată bucuria de pe lume odată cu tine în casă? Unde ai fost, o Glava mea? Ai adus în faldurii rochiei tale mireazma întinsurilor nesfârșite, bunul miros al țărânei desmorțite“.

„Da“, zise Glava; „cu toate că zăpada mai stăruiește în multe locuri, se simte adierea primăverii cum învăluiește firea: jos în vale, iarba fragedă răsare pe marginea drumurilor“.

„Ai ochii atât de pătrunzători că poți zări până în adâncul văilor?“

„Nu, însă m'am întâlnit cu un drumeț care venia de departe“.

„Un drumeț aici, în lumea stâncilor tale?“

„Da, un drumeț“, zise din nou Glava. „Un pribeag, cu ochii tulburați și cu vorbe ciudate; un bărbat cum n'am mai văzut niciodată“.

„Un om bătrân?“ întrebă Goromo.

„Nu, era tânăr“, răspuse Glava, „tânăr, și în privire avea o dorință arzătoare“.

„Unde se ducea?“ întrebă Goromo.

„Nu se ducea nicăeri; căuta Glasul de pe Munte“, zise Glava. „Mă căuta pe mine“.

„Pe tine!“ O umbră de neliniște se ivi pe fața lui Goromo. „Pe tine! Și cum te-a aflat?“

„A spus că mulți călători i-au arătat drumul“.

„Drumul spre tine, da, mulți îl știu“, zise Goromo încet. „Însă de obicei vin în alt anotimp“.

„Picioarele-i sângerau; nu călcase niciodată pe drumuri deschise“.

„Ce vrei să zici, Glava? Glasul tău e ciudat, o umbră pare că s'a lăsat peste tine. Nu ți-a fost cumva frică“?

Glava nu râse de întrebarea aceasta, cum se așteptase Goromo, dar, ducându-se spre foc, își puse piciorul pe vatră și-și întinse mâinile spre flăcări. „Nu mi-a fost frică“, răspunse ea liniștită, „însă căutătura nepătrunsă din ochii lui mi-a rămas ca o povară pe suflet“.

„Cine era“? Ingrijorarea se adânci în glasul lui Goromo.

„Un călugăr“, zise Glava, „un călugăr îmbrăcat în alb“.

„Un călugăr?“.

„Da, și își părăsea mănăstirea pentru întâia dată. Întâiași dată din ziua de când părintele său îl lăsase acolo, de mic copil“.

„Ți-a povestit viața lui“?

„Da, și nu“, zise Glava. „Mi-a vorbit de marea neliniște ce-l gonise de acolo“.

„Și de unde venea acea neliniște“?

„Nu știa nici el bine. Întâiu credea că poate fi dorul de pace; de pacea pe care o găsisese în rugăciuni; dar pe urmă își dădu seama că era numai dorul“...

„Dorul dé ce“? întrebă Goromo, cu răsuflarea tăiată.

„Dorul de dragoste“.

„Și de aceea a venit la tine, la tine“? strigă Goromo.

„Se ducea în altă parte, la un locaș sfânt, dar numele meu îl întâmpină în cale, și atunci își îndreptă pașii spre înălțimi, și m'a găsit în nori; a dat de mine fără de veste, ca de o rază de lumină“.

„Era frumos?“ întrebă Goromo, încleștând mâinile în pătura ce-l acoperea.

„De abia îmi aduc aminte trăsăturile lui“, zise Glava, „îmi amintesc numai de nespusa jale ce o purta în ochi“.

„Erau mai jalnici decât ai mei?“ Cuvintele păreau că ies anevoae de pe buzele lui Goromo. Glava se întoarse deodată, îl privi, și apoi cu o mișcare repede, îngenuchie lângă el.

„Ce e, Goromo? Suferi? Spune, ce te doare?“

„Nimic“, zise Goromo, „mi-a fost numai teamă“...

„Teamă de ce?“ întrebă Glava, punându-i mâna pe frunte.

„De umbre, de viață, de necunoscut ; de chipuri ce se ivesc fără de veste din văzduh ; mi-e teamă de ziua de mâine, — mi-e teamă de primăvară, — de orice duh străin, care se poate furișa în viețile noastre“...

„Goromo, de ce e atâta durere în ochii oamenilor ? Inima îmi e atât de largă, — de obicei mă simt atât de fericită ca și cum aș putea ridica lumea și atinge norii. Când mă uit însă în jos, văd în jurul meu ochi plini de spaimă, de dor, de năzuințe pe care nu le înțeleg. Când vin în gloată e altfel, atunci pot să-i rabd, fiindcă ei sunt ca un val mare curgând spre sufletul meu și mila mi se trezește în inimă ca o putere despărțită, ca un lucru deosebit pe care îl pot da. Însă omul acela părea că cere ceva ce nu-i puteam da, ceva din făptura mea. Și totuși, doream să-l ajut. Parcă, prin ochii lui, sute de oameni strigau spre mine, după hrană, după odihnă, după pace, după dragoste“.

Goromo strângea înfrigurat mâna Glavei în a lui și ochii-i aveau privirea de care vorbise ea. O privea adânc, parc'ar fi vrut să deslege o taină.

„Da“, urmă Glava, „oamenii par a năzui după visuri neizbândite, râvnind la ceva ce trece alături de ei, ceva ce nu pot prinde, către ceva care, poate,

nici nu e din această lume. Nu ărată că se bucură de lumina soarelui, de flori, de cântecul zefirului ce șopotește prin frunziș, de albastrul măreț al cerului, de mireazma pământului și nici de minunatul aer proaspăt ce le umple plămâni. Ei țin, zor nevoie, să se întoarne către vecinii lor; privesc în jos, în loc să privească în sus, până când se întristează singuri din pricina celor ce văd“.

Goromo suspină. „Ești un copil al naturii, Glava“, zise el. „Niciun duh rău nu s'a atins de frumusețea făpturii tale, nicio luptă cu viața, nicio dorință pentru bunurile altora nu ți-a însemnat vreo dungă pe față, — nu, nici măcar o luptă sufletească“.

„Adevărat“, glăsui Glava, „în totdeauna am trăit singură“.

„Ai crescut drept spre soare, cum crește o floare care-și deschide potirul numai în fața luminii cerești. Colbul drumurilor mari nu ți-a întinat niciodată poalele veșmântului, Glava; ai fost fericită!“

„Da, am fost fericită. Inșă de câțiva ani o neliniște ciudată mă gonește către nu știu ce“.

„De aceea s'a răspândit zvonul că ești uneori mânată din casă de un chin neînțeles“.

„Nu e chin“, zise Glava, „e mai mult un dor mare, ce va sfârși în bucurie“.

„Lucrurile se sfârșesc de obicei în suferință“.

„De ce să fie așa, Goromo? Oare nu e lumina mai tare decât umbra, și bucuria mai mare decât mâhnirea?“

„Sfârșitul tuturor lucrurilor pământești e durerea, Glava. Florile se veștejesc, cum se ofilesc bujorii pe chipul tinereții; speranțele se spulberă, și omul nu poate păstra fericirea, ci o lasă în urma Cea mai mare bucurie e adesea numai o lumină trecătoare, în străfundurile întunericului. Poate că adevărata lumină o vom vedea numai dincolo de porțile acestei vieți, ochii noștri muritori vor fi fiind prea slabi să o zărească“.

„Eu cred în bucurie“, zise Glava cu glas firesc; „fiindcă lumea asta e prea frumoasă și inima, în care mă încred, prea dreaptă“.

Și, cu duioșie, își puse buzele pe mâna omului neputincios.

„Și niciodată nu-ți fulgeră o îndoială prin minte?“, întrebă Goromo. „Teama sau nedumerirea nu-ți întunecă sufletul niciodată?“

„Nu“, zise Glava; apoi adăogă cu vocea mai scăzută: „Inșă ochii omului care a venit la mine din nori, m'au pus pe gânduri“.

„Mai povestește-mi despre el“, zise Goromo.  
„Vreau să știu ce te-a întrebat și care ți-a fost răspunsul“.

„Nu știa nici el ce vroia și totuși credea că aș putea să-i împlinesc dorința ; că i-ași putea liniști grija și potoli setea. Mi-a muiat poalele rochiei cu lacrimi fierbinți, ca cenușa ce pică din cuptor. Spunea că niciodată n'a trecut umbra unei femei pe drumul lui ; că niciodată nu i-a înveselit auzul : un glas duios nici mamă, nici soră ; că era un biet întemnițat, dibuind după o rază de lumină“.

„Și tu ce i-ai răspuns, Glava?“

„I-am răspuns că sunt Glasul de pe Munte, și că sus, aci, în acest locaș, suntem două făpturi care-l putem ajutura, în loc de una. I-am spus că eu sunt numai un sprijin, un oracol, un glas, care e numai răsunetul unai alt glas ce mi-e drag.“

„I-ai spus aceasta, Glava, numai aceasta? Și nu i-ai dat alt nimica?“

„Nu, nimic ; nimic de cât un sărut pe frunte.“

„Și tu numești asta nimic!“ strigă omul de pe patul său.

„Nu cere unei femei să vadă suferință, fără să încerce s'o aline.“

Se așternu tăcere. Doar pâlپăitul focului se mai auzea în odaie.



„Va mai veni?“ șopti Goromo după un timp, cu glasul răgușit.

„Se prea poate să mai vie“, răspunse Glava. Apoi, aplecându-se spre omul cu glasul plin de lacrimi nevărsate, zise:

„Goromo, de ce ți-e teamă? Iți dăruiesc viața mea, dragostea mea, credința mea, încrederea mea; ce pot să-ți mai dau?“

„Nu poți să-mi dai ziua de mâine“, zise el cu un geamăt. „Nu-mi poți făgădui floarea ce, poate, va înflori odată doar pentru tine.

Ochii Glavei se umplură deodată de o mare spaimă, care îi făcu mari și luminoși ca ai unui copil.

„Ți-e mai rău, Goromo?“ strigă ea. „E durerea ta mai greu de îndurat? O spune-mi! nu-mi ascunde nimic. Spune-mi, ți-e mai rău?“

„Nu la moartea trupului mă gândesc“, zise Goromo cu întristare. „Moartea aceea ar fi pace; moartea aceea ar fi doar deschiderea unei porți spre tărâmurile veșnice. Nu, Glava, mă gândeam la altă moarte, — o moarte mai înceată și mai crudă, — moartea a tot ce înseamnă lumină pentru sufletul meu“.

„Nu înțeleg“, zise Glava.

„Nu, e de așteptat să nu poți înțelege, și eu nu

sunt în drept să-ți întunec viața, nici să arunc o umbră asupra zilelor tale. Trupul meu, schilodit, nu poate pricepe deplina ta veselie, precum puterea ta nezdruncinată nu poate pătrunde deaîntregul jalea, ce se întinde ca o ceață între mine și tot ce văd. Iartă-mă, Glava mea. Lasă mâna ta într'a mea. Atunci voiu birui lumea, chiar din acest culcuș. Cu ajutorul dragostei tale, îmi voi ridica sufletul mai presus de suferința trupească; prin ochii tăi mă voi uita la măreția soarelui și mă voi bucura de încântările anotimpurilor nou-născute; și dacă misteriosul tău călugăr va bate la ușa noastră, i-o vom deschide, și îi vom spăla picioarele însângerate, și îi vom pune balsamul dragostei noastre pe rănilor inimii lui. Uită cuvintele mele, Glava, nu vreau să văd nici o umbră de mâhnire în ochii tăi. Lasă-mi mie, mâhnirea. Ție, aș vrea să-ți pun pe frunte o cunună de lumină, împletită din toate bucuriile pământului."

Glava stătea lângă el, cu zâmbetul pe buze.

„Nu te teme de ziua de mâine, Goromo. Privește. Zăpezile se topesc și în curând glasul Primăverii va revărsa armoniile dumnezeiești pe pământ."

„Tocmai de glasurile primăverii mi-e frică", suspină Goromo. „Dar voiu alunga aceste gânduri.

Nu vrei să chemi acum pe Volona pentru cină? Uite, amurgul se și târăște spre noi, acoperindu-ne cu umbre. Du-te, Glava mea, — și, fiindcă te iubesc, gătește-ți trupul minunat cu rochia aurie ce ți-am dăruit-o odată. Ochii mei vor să se îmbete de frumusețea ta. Vreau să-ți păstrez icoana sub pleoape, ca o lumină orbitoare. Ziua de azi e încă a mea, și o voiu ține; o voiu păstra în astedouă mâini slabe ale mele.“

Și Glava făcu așa cum i se poruncise, lăsându-l pe Goromo singur, în camera cea mare, singur cu focul care trosnea în vatră.

Lumini viorii jucau pe fața lui; și ar fi fost greu de spus, dacă erau lacrimi ce-i licăreau în ochi, sau numai oglindirea flacării. Umbre se ridicau pe zid, mai mari și mai mici, după puterea focului. Dar Goromo zăcea nemișcat, cu ochii pierduți în gol, cu numele Glavei pe buze, numele ce întorsese pe călugăr din drum, numele pe care-l strigau copiii mici, spre care se înbulzeau deznădăjduiții, și în care credeau cei nemângâiați; numele care sufla în fiecă adiere, ca o binecuvântare peste pământul înviat.

Da, numele Glavei era pe buzele lui Goromo.

## VIII

*... Până unde ajunge viața mea  
și unde începe noaptea?*

RAINER MARIA RILKE

În iatacul Glavei se aprinseseră lumânări multe, ca la o sărbătoare. Glava stătea în mijlocul odăii, în timp ce bătrâna Volona se învârtea în jurul ei, gătindu-și stăpâna cu rochia bogată, cu care Goromo o dorise îmbrăcată. Ca niște dâre lungi de lumină, luneca țesătura scumpă de-alungul trupului, făcând-o mai înaltă ca de obicei, dându-i o stranie asemănare cu o sfântă gătită pentru un alai, printre mulțimile aprige în credință. Glava stătea nemișcată, zâmbind, iar bătrâna servitoare îi prindea ici o copcă, ici o cordea, aplecându-se la pământ să potrivească faldurii sclipitori, sculându-se din nou să netezească țesătura minunată pe care degetele-i aspre păreau că o ating cu mare mândrie.

„Zău, nu e de mirare“, îngână ea, „că Goromo

te iubește mai mult decât viața. Nu semeni cu nici o altă femeie de pe pământ. Am credința că ești singură în felul tău, o minune fără pereche. Păcat că nu te poți vedea, căci într'adevăr ești o plămuire dumnezeiască“.

„De ce n'ași fi frumoasă?“ zise Glava ridicând brațele deasupra capului. „Nu sunt florile frumoase, și cerul, și marea, și stâncile și copacii? Nu e frumusețe pretutindeni, în toate cele ce cresc, chiar în cea mai mică buruiiană ce-și înfige rădăcinile printre pietre? Nu sunt și eu un vlăstar al pădurii? Nu sunt munții aceștia cuibul meu? Mi-a fost vreodată teamă de vijelie, de soare, de zăpadă? Nu am crescut voinică și înaltă ca bradul răsărit din stânci?“

„Ei, parcă orice femeie este frumoasă?“ mormăi Volona, clătinând din cap.

„Dar mama mea era frumoasă, nu-i așa, Volona?“ întrebă Glava luând mâna bătrânei.

„Da, da, frumoasă“, zise bătrâna servitoare, cu jumătate glas.

„Cum aș vrea s'o fi cunoscut!“ suspină Glava.

„Da, frumoasă era“, zise din nou femeia, „dar nu ca tine“.

„Și tatăl meu?“ întrebă Glava.

Răspunsul fu nedeslușit.

„Grozav de zăvorîte îți sunt buzele, Volona, când n'ai poftă de vorbă!“

„Un cuvânt rostit sboară departe, ca o găză cu multe aripi“, zise Volona. „Și e mai bine, gândesc eu, să nu se nască niciodată, decât să sboare unde n'are rost“.

„Este, oare, taina nașterii mele rușinoasă?“

„Ba nu“, bombăni bătrâna. „Dar nu mă copleși cu întrebări zadarnice, copila mea. Sunt bătrână, și un lucru îmi ajunge. Lasă-mă să-ți împodobesc frumusețea cum se cuvine, spre a da bucurie nefericitului care te așteaptă jos. Lasă trecutul în pace, — bucură-te de puterea, de sănătatea și de frumusețea ta; bucură-te de dragostea care umple casa asta. Norii vor pluti numeroși pe cer, dar ochii tăi, Glava, slavă Domnului, pot zări soarele ascuns în dosul lor. Doamne, și ce minunăție o să fie găteala asta scumpă, pe care bunul meu stăpân Goromo a dăruit-o Domniței lui. O știu, a adus-o dintr'o țară depărtată, ca să sporească frumusețea fecioarei de pe munte“.

„Nu se potrivește cu Glava, hai?“ râse fata, „această lunecare de rochie de aur pe bielele noastre podele? Vânătorița zănatecă de odinioară nu știa de astfel de găтели; și nici n'aș vrea să mă îmbrac prea des; mă simt mai la largul meu

în haina mea obișnuită, cu sulița 'n mână. Dar ce n'aș face pentru Goromo, — pentru Goromo care-i atât de trist?"

Bătrâna cercetă pe furiș chipul fetei pe când vorbea: „Și nu te va iubi numai cu inima“, zise ea, „ci cu sufletul și viața lui“.

„Da“, zise Glava visătoare, „nu știu, parcă o fibră a ființei lui ar fi prins rădăcină în mine, astfel că, dacă mă depărtez de el, rup ceva dintr'însul. Volona, oare în totdeauna iubesc bărbații așa?"

„Vai de mine, nu!“ strigă bătrâna. „De obicei ei iubesc prea puțin; pare-mi-se că omul acesta iubește prea mult“.

„Prea mult?"

„Și nu te stingherește uneori dorul lui nețăr-murit?"

„Il iubesc, deci nu poate să mă obosească. Il iubesc atâta, că nici o jertfă nu poate fi prea mare“.

„Ah! și totuși vorbești de jertfă“, zise Volona. „Când dragostea e adevărată, nimic nu e jertfă, așa cred eu. Este doar o lungă dăruire și primire, fără să știe care dă și care primește. Totul e contopit într'o lumină sfântă“.

Glava tăcu. Iși privea chipul răsfrânt în ochiurile de geamuri.

„Lumea e foarte mare“, rosti ea în sfârșit, „și casa asta e mică. Până n'a intrat Goromo în viața mea, toată bucuria îmi era afară; ca o ființă a pustiurilor hoinăream din loc în loc. Odată cu venirea lui Goromo, casa micuță se făcu mare cât o catedrală, din pricina iubirii ce adăpostia, iar lumea din afară s'a micșorat. Poate fiindcă din vina mea Goromo stă ologit și neputincios, cu viața frântă în două?“

„De bună seamă, a trebuit să-l vezi frânt în două, înainte de a te îndrăgosti de el“, o dojeni bătrâna cum ar fi dojenit un copil.

„Ce știam atunci de viață, Volona?“

„Și ce știi de ea acum?“

„Să-ți fie rușine, Volona! Nu te înțeleg“.

„Haide, haide, zise bătrâna, „tu vezi prin sticla fermecată ce ți-o pune Goromo înaintea ochilor, și prin mila ta cea mare pentru nenorocirea lui; îți juri că ai să-l iubești pe viață, cu toate că din el n'au mai rămas de cât doi ochi, care te privesc dintr'o lume de durere. Nu, zău! Ce știi tu de dragoste?“

„Volona, ce vorbești?“

„Vorbesc ceea ce știi“, zise Volona. „Te afli sub vraja ochilor acestui om zdrobit, și din pricina marei nevoi ce o are de tine, el îți umple sufletul cu un dar tainic, care nu e într'adevăr al tău“.



„Volona“, strigă Glava, jumătate rîzînd, jumătate supărată. „Ce îndrăznești să spui!“

„Spun ce știu“, repetă Volona. „Ai avut vreodată darul tîmăduirii, pînă n'a venit stăpînul meu Goromo în casă? Fost-a limba ta așa de înțeleaptă, sau mâinile tale așa de blajine, sau vorbele tale așa de puternice, înainte de a te iubi el? Sau numai eu îmi mai amintesc de vînătorița sălbatică de odinioară?“

Glava tăcu o vreme. Iși împreunase mâinile și ochii-i priveau în depărtări.

„Ce întuneric era în noaptea aceea“, șopti ea. „Ce beznă... și ce plină de avînt eram eu! Il întîlnisem pe frumosul străin în ajun, și mereu mă urmărise pe falnicul lui fugar. Inșă Focco al meu știa să-l întreacă, fiindcă e învățat cu potecile munților noștri“.

Glava se opri o clipă, apoi, reluînd firul povestirii, zise aproape în șoaptă: „dar nu voiu uita niciodată izbitura cînd ei se rostogoliră doborîți, ca un copac pe care îl prăbușește furtuna la pămînt. A fost o minune că Goromo n'a fost ucis. Dar bietul telegar zăcea sub el, cu spinarea frîntă, cu ochii încă larg deschiși; lumina pierise din ei! O! cum am țipat acolo, singură între stînci! Nici odată nu-mi ridicasem glasul la astfel de înălțimi!“

Nu puteam urni pe omul cel vânjos cu toată puterea de care eram așa de mândră, astfel că am strigat, — așa cum nu voiu mai striga niciodată! Pare-mi-se că din noaptea aceea, glasul meu are alt sunet“.

Din nou tăcu Glava o vreme, apoi urmă, tot încet: „Tu nu știi ce ceasuri au fost acelea: singură în întunec, neștiind dacă el era mort sau viu! Ii luasem capul pe genunchi, și era nemışcat, — țeapăn; și zorii se târau zăbavnici, peste pământ. Când se făcu în sfârșit lumină, pleoapele-mi păreau că se deschid asupra unei alte vieți, — unei vieți schimbate. Durerea intrase fără de veste în lumea mea. Numai atunci văzui ochii larg deschiși, fără de lumină, ai falnicului cal“.

„Da, da,“ bombăni bătrâna slujitoare, „și prea adeseaori îmi povestești întâmplarea. Azi îmi pare că nu mai știi bine dacă îți părea rău mai mult de om, decât de calul cel frumos“.

„Volona!“ strigă Glava, cu glas mâniat.

„Las' că știu eu ce vorbesc“, urmă femeia. „Bărbații însemnau puțin pentru tine în zilele acelea, pe când Focco era o ființă aleasă, prietenul și tovarășul tău de drum. Bine, bine, totul s'a schimbat... S'a schimbat din ziua când domnul meu Goromo a fost adus aici, în casa noastră“.

„Vream să mă cunun cu el chiar atunci“, zise Glava, privind drept înaintea ei.

„Da, însă, slavă Domnului, acest suflet era prea mărinimos pentru a înfăptui un astfel de păcat. N'a vrut să primească o asemenea jertfă. Și a avut dreptate, căci se poate lega o ființă a naturii, plămădită din foc și din furtună, din soare și din bucurie, turnată în chip de femeie, se poate lega ea de un...“

„Taci, Volona! nu vreau să te aud rostind cuvântul. Glasul tău mă străpunge ca un cuțit! Știi tot ce mi-a dat Goromo: nu sunt eu alta? Nu curge o putere nouă, necunoscută, în vinele mele? Nu m'a făcut dragostea lui, femeie, de unde eram până în ziua aceea numai o ființă pe jumătate neîmblânzită, fără inimă și fără minte? Și, de atunci, dragostea lui a fost neștrămutată. Nici o chemare, din viața lui de odinioară, nu l-a putut ademini să se coboare în văi. Soli după soli a trimis înapoi, fără a le asculta ruga. De patru ani stă aci, cu mine, pe acest vârf de munte“.

„Da, da, și pare destul de frumos; și stăpânul meu Goromo te iubește prea mult“, zise vocea aspră a bătrânei. „Dar părerea mea nu se va schimba. A făcut el din tine o femeie! Haida de! Eu una, nu cred! Căci toată desăvârșirea ta, acum

pe deplin dobândită, este doar răsfângerea dragostei sale. Dedesubt stă neînfrântă, vânătorița de altădată, cu toată sălbăticia de odinioară, gata să se trezească atunci când va suna ceasul“.

„Tu nu-l iubești pe Goromo“, zise Volona cu glas îndurerat.

„Ce are a face o bătrână hădă cu dragostea?“ bombăni Volona. „Firește că ochii mei, deși împăienjeniți, văd mai limpede ca ai tăi. Stăpânul meu Goromo e un mucenic, cuvintele lui is mai frumoase decât cele din Sfânta Scriptură. Dar el e un olog care zace întins, — iar tu, nu numai că stai drept în picioare, dar ai un viitor lung în fața ta, și ai sânge clocotitor în vine. Dar am vorbit destul. Stai jos; vreau să-ți așez pletele pe frunte, să te încunun ca pe o regină cu coroană pe cap“. Bătrâna Volona râse, dar râsul ei nu era prea voios.

„Sunt fericită“, zise Glava, ca și cum s'ar fi ferit de un gând nemărturisit. „Îți spun că sunt fericită și că nu doresc alt nimic“.

„Viața nu așteaptă să-i cerem“, îi răspunse bătrâna în doi peri.

„Atunci“ râse Glava, și atâta voioșie sună în acel răs încât omul desnădăjduit din odaia de jos, o auzi și își strânse mâinile la piept; „atunci

dă-mi spada, căci fără spadă, sunt numai jumătate din mine însămi“.

Și râse din nou. Când ușa se deschise și Glava se arătă în fața lui Goromo, i se păru că vede o minune sclipitoare de aur, cu o spadă în mână.

„Glava, cât mi-ești de dragă!“ atât putu să rostească; și brațele i se întinseră spre ea cu mișcarea aceluia care-și întâlnește destinul.

Glava păși spre el, faldurii veșmântului ei minunat urmând-o ca o lumină. Însă în prag stătea Volona, clătinând din cap. Apoi, întorcându-se, îi lăsă pe tineri singuri, închizând ușa foarte încet, spre a nu le aminti că, afară, aștepta viața.

## IX

*Chiar stelele le-aș putea cuprinde în mine, așa de nețărmurită îmi simt inima.*

RAINER MARIA RILKE

Glava cânta. Glasul ei minunat umplea odaia mare cu valuri de sunete. Focul se mistuise în cenușe; numai o licărire mocnită însemna vatra cu o dâră de sânge aprins. Luna năvălea prin fereastra largă, fără perdele, zugrăvind o baltă de argint pe podeaua umbrită. Glava stătea în mijlocul misticei străluciri. Veșmântul ei de aur era alb în bătaia razelor argintii.

În jurul frunții, grelele plete așterneau o umbră întunecoasă. Mâinile-i erau împreunate pe mânerul spadei mult iubite, care lucea dealungul trupului ca o dungă de ghiață.

Lângă jarul care mai pălpâia abia, Volona țorcea. Subțire ca firul de paianjin ce-i trecea printre de-

gete, și roata sfârâia blajin, ca zumzetul unui roiu de albine.

Goromo stătea întins, nemișcat pe pat, privind spre odorul inimii lui. Ochii îi erau două văgăuni, cari îi umbreau paloarea feții.

Din când în când Volona ridică pe furiș capul, privind când la bărbat, când la fată, dar nicio mișcare grăbită nu rupea firul.

Cântecele Glavei erau stranii. Un freamăt nebun trecea prin ele, ca svâcnirile sângelui în vine înfrigate, ca plânsul vânturilor obosite, care nu pot crește furtună, ca înfrigurarea unor mâini încătușate bătând în uși nemiloase, ca suflarea surdă a mărilor moarte peste morminte ascunse în adâncuri. Glasul destinului suna în cântecele Glavei, și era ciudat că o fecioară, a cărei întregă fire era numai un chiot de bucurie, poate alege cuvinte atât de mahnite și mohorâte :

Simt al mării vânt oftând,  
Unde ierburi cresc pe maluri.  
Și pe muribunzi gemând  
Unde curg amare valuri.

Morții cei ursuzi întind,  
Sus din undele grăbite,  
Jos și sus mereu plutind,  
Brațele lor istovite.

Căci prin ierburi nu jelesc  
 Numai vânturi răsculate,  
 Umbrele ce'n ape cresc,  
 Cern suspine innecate.

Deodată, glasul i se opri și cu totul pe altă  
 coardă începu din nou:

Aud în piept a sângelui cântare.  
 Și în urechi a sângelui chemare,  
 Și am rămas în depărtări,  
 Pierdut în ani și zări.

E oare cântecul mării un viers  
 Din taina zilelor mistuite,  
 Sau doar ecoul inimii oboșite,

BȘi-al lacrimilor ce s'au șters? Cluj

Apoi, pe neașteptate. Glava râse, râsul ei, în-  
 trucâtva sălbatic, care făcea întotdeauna, ca inima  
 lui Goromo să-și oprească bătăile. Iși înălță spada  
 și glasul minunat începu din nou: \*)

\*) Cele cinci poeme, publicate la paginile acestea sunt  
 luate cum urmează din „Poems and Dramas“ Vol. VII din  
 operele lui Fiona Mac Leod (William Sharp. W. m. Heine-  
 man L-ted).

Pag. 92.

Pag. 94.

Pag. 95.

Pag. 97.

Pag. 100.



Din dealuri, de sus, aud un glas, oho.  
Gândesc că-i glas de sabie 'nsângerată.  
Al cui e ? Il știu, al celui ce ucide,  
Oho, Oho,  
Toți Moarte-i zic, și cântecul il știu  
Oho, Oho,

Din ceața sură-a mării aud un glas, oho,  
Glas infundat ca al celui ce se 'neacă,  
Oho, Oho,  
Al cui e ? Il știu bine. E glasul Umbrei,  
Toți Moarte-i zic ; și cântecul il știu,  
Oho, Oho, Oho.

Dreaptă stătea fecioara, albă, în minunăția pală  
a luni. *BCU Cluj / Central University Library Cluj*

Peste capu-i, spada scânteia ca o lumină spectrală.  
Numai ea și spada erau luminoase în odaia întune-  
cată, ca o vedenie iubită din țara basmelor bătrâne ;  
ca un duh fără trup ce s'ar putea topi în ceață la  
auzul sunetului unui glas omenesc. Din întuneric,  
cu răsuflarea tăiată, o priveau Goromo și Volona.

---

Printr'o scăpare din vedere, voia de întrebuințare a poe-  
melor, incadrate în aceste povestiri, nu fusese avută la  
întâia tipărire originală a „Glasului de pe Munte”.

Mulțumiri sunt acum datorite Doamnei Williams Sharp,  
deținătoarea drepturilor de autor, pentru incuviințarea de  
întrebuințare a acestor poezii în volumul de față.

Și din nou glasul i se schimbă, devenind duios,  
și, ca suspinul undelor îndepărtate, ea cântă:

In târgul scufundat la Murias,  
Un chip de aur a rămas,  
Și cântă valuri răscolite,  
Cu glas de clopote dogite,  
Unde el a rămas,  
In târgul Murias.

In târgul scufundat, la Murias,  
Când lumea tânără era,  
Sufletele ne-au fost unite,  
Și sunt acum îmbătrânite,  
Că știm ăst tainic chin rămas,

In târgul Murias. University Library Cluj

Și, din ce în ce mai duios se făcea glasul  
Glavei, cântând ultima strofă:

In târgul scufundat la Murias  
Un chip cioplit a mai rămas,  
Și-ale noastre rugi șoptite,  
Sunt ca și clopotele dogite,  
Unde el a rămas.  
In târgul Murias.

„Mi-e drag cântecul ăsta“, zise Glava când  
isprăvi. „Văd chipul de altădată, înțelenit acolo  
sub talazurile în veci neastâmpărate, ce trec peste  
el, neștiind ce acopăr; uneori sunt verzi, uneori

albastre, alteori negre și furtunoase, ca inima urii; însă icoana zâmbește, în mormântul ei de ape.“

„Ce fel de icoană e?“ întrebă Goromo.

„O icoană tainică“, zise Glava cu un surâs pe buze. „Zâmbește fiindcă știe lucruri pe care mărilor nu le-au aflat niciodată“.

„Ce lucruri?“

„Lucruri ce s'au înecat cu orașul, când s'a scufundat sub valuri; cântece vechi, și iubiri vechi, și vrăjmașii vechi. Fără a o ști, glasul mării s'a făcut răsunetul acelor glasuri ce stau înecate în adâncimi fără fund. Uneori îmi închipui că orașul Murias zace înecat aci, sub stâncile mele“.

„De unde îți vine acest gând?“ întrebă Goromo.

„E ca și cum un vechiu ecou din alte vremuri ar fi șoptit cântecul în inima mea. Căci sunt patru orașe care zac sub mări: Gorias, care e la răsărit, — Finias, la miazăzi, — Murias la apus, și Falias la miazănoapte, — și niciun ochiu nu le mai poate vedea. Odată au fost mărețe, și îndrăgostiții se plimbau mână în mână pe străzile lor; însă acum sunt date uitării și nimeni nu știe unde zac:— nu, nici măcar eu..“

„De ce sunt toate cântecele tale așa de triste?“ întrebă Goromo. „Se aseamănă așa de puțin cu bu-

curia care trăiește în fiecare picătură a sângelui tău“.

„A fost legănată în cântecele astea, cred eu,“ zise Volona de acolo de unde sta. Vocea ei bătrână și aspră părea că vine de foarte departe, de undeva, tocmai din trecut. „Marea, vântul și bătaile unei inimi oboseite, îmi închipuii că sunt doinele ce le-a auzit, de mică, de când era copilă. E un cântec pe care-l știu și eu și pe care-l cânta maică-sa odată, pe când o legăna la sân. Un cântec ce n'a mai fost cântat de mulți ani. Iartă o femeie bătrână dacă-și ridică glasul obosit, dar poate că luna sau tăcerea nopții mi-au adus iar vorbele pe buze. Ascultați, voi doi, tineri, căci într'adevăr are să fie un glas din mormânt, furișându-se în inimile voastre“.

Și bătrâna deșirată începu să cânte; un ecou de pierdută frumusețe răsuna în glasul ei blajin odinioară:

Păsărică, porumbiță,  
 Draga mării copilă,  
 Spune-mi îngerașe, zi,  
 Oare cum ne-om despărți?

El mă strigă, el mă chiamă,  
 El ce tatăl tău se chiamă,  
 Văd, drăguță, ochii săi  
 În albaștrii ochi ai tăi,

Rod al fericirii duse  
Și al dragostei răpuse,  
Porumbiță, păsărea,  
Patima, durerea mea.

Glasul bătrânei crescuse deodată, în odaie, cu o putere cludată; părea o undă întunecoasă izbindu-și apele de stâncă, într'un țipăt de moarte.

Cu un fel de groază, cei doi o ascultau.

Glava ieși din lumina lunii, intră în umbră unde ciudata ființă ședea nevăzută, și, ducându-se la ea, o cuprinse cu brațele. „Tu ai păstrat un răsunet din glasul mamei mele“, zise, aproape în neștire.

„Se prea poate, că unele răsunete nu mor niciodată“, răspunse bătrâna.

„Nu-mi mai aminteam aceste cuvinte“, zise Glava.

„Poate că s'au păstrat numai în inima mea“, șopti Volona.

„Păsărică, porumbiță, draga mamei porumbiță... Ce duios sună“, zise Glava, reluând cântecul cu minunatul ei glas tânăr și fraged :

Rod al fericirii duse  
Și al dragostei răpuse  
Porumbiță, păsărea,  
Patima, durerea mea.

Toată odaia vibra iară de notele ce se urcau,

ca un cântec de dragoste nemuritoare, în întu-  
neric.

„Vino încoace !“ strigă Goromo de o dată.  
„Trebue să te ating, să simt mâna ta, altminteri  
inima mi se va opri. Umbra e prea deasă: nu te  
pot vedea. Mi-e frică“.

Glava alergă spre dânsul. „Vraja lunii ne-a in-  
trat în sânge“, grăi ea. „Ne simțim toți, ca și cum  
niște strigoi ar pluti în preajma noastră. Iată-mă,  
și după cum vei vedea, nu sunt stafie !“ Și aple-  
cându-se, frumoasa fată îl sărută pe buze.

Un sgomot surd veni din ungherul unde ședea  
Volona. Era un geamăt, sau era numai vântul?  
Cine poate spune? Nici Glava, nici Goromo nu-l  
auziră; în clipa aceea, sufletele lor erau prea  
aproape.

„De sigur că și tu poți cânta cântece ca acelea  
pe care le cântă alte fecioare“, spuse bătrânul glas  
de lângă vatră, „cântece de dragoste“.

Glava își înălță capul. „Atunci pune lemne pe  
foc; și fă ca văpaia lui roșie să alunge albul  
lunii; ea ne-a adus lumea duhurilor prea aproape.“

„Pune spada jos“, zise Volona; „alte fete nu ar  
cânta cântece de dragoste, cu o spadă în mână“.

Glava râse, râsul ei minunat, în care se aduna-  
seră parcă toate bucuriile pământului.

„Crește focul!“ strigă, „las'să se încingă și să facă flăcări. Dar lasă-mi spada! Voiu cânta cântecul pe care-l dorești, însă eu nu sunt ca alte fete, sunt Glava, fecioara pe care o iubește Goromo!“

Și, venind spre mijlocul odăii, stătu acolo, înaltă și mândră, în veșmântul de aur, în timp ce flăcări noi, izbucnind din foc, îi sporeau falnica frumusețe. Apoi își dădu capul pe spate și un cântec îi ieși din gâttej, umplând încăperea cu o chemare primăvăratecă.

Ti-am spus că aleantul se irosește, dragă,  
 Și jumătate a jalei vei uita,  
 Și păsărica, dulcea cântăreață  
 În sânul nostru iarăși va cânta;  
 Și că speranța va ieși din umbre  
 Și'n cuibul inimii se va'nturna,  
 Că bucuria în cuibul vechiu revine,  
 Și că'n sfârșit obida va pleca,  
 Ti-am spus că jalea nu ucide, dragă,  
 Deși crezi c'a murit inima ta,  
 Dar inima-i veselă și luminoasă  
 Și într'un zâmbet se va deștepta.

Glava se opri.

„Unii spun că acesta e sfârșitul cântecului“.

zise, fără veste, „și că iubirea nu poate dăinui. Ascultă!“ și, pe alt ton reluă cuvintele:

Răul care ne desparte acum  
Nu-l vom trece niciodată, știu,  
Căci sunt maluri'nalte, ape-adânci  
Și în fund pândesc genuni și stânci.

— „Și de unde știi tu, cum ar trebui să fie sfârșitul unui cântec?“ strigă Volona, cu glas dojenitor. „Cine ți-a pus astfel de gânduri în suflet? Eu nu știu ce cântece au ajuns la tine, aci sus; știu numai pe cele ce ți le cânta bătrâna Volona în singurătatea noastră.“

„N'ai fost întotdeauna bătrână, Volona“, râse Glava zburdalnic. „Negreșit nu te-ai născut cu promoroaca pe frunte!“

Bătrâna ridică ochii, duși în fundul capului, și privirea ce o îndreptă spre fată părea a veni din alte vremuri. „Cuvintele tale dăntuesc ușor peste mine“, zise bătrâna slujitoare, „dar știu că nu-ți pasă de adevărul lor. Pentru tine, în ciuda vorbelor tale, zăpada de pe capul meu este o povară și ea a fost totdeauna pe capul meu. Ce-i pasă tinereței de furtunile ce ne-au albit părul și de gerurile ce ne-au înghețat sângele în vine!“

O neașteptată și ciudată răscoală părea a se



stârni în inima bătrânei în timp ce se uita la ființa minunată din fața ei. O jale de a avea se ridica la suprafață, de sub ceea ce păruse a fi ape potolite pentru totdeauna. Un simțământ necunoscut de groază se furișă în pieptul fetei: înțelegea, aproape înfiorată, că trăise alături de adâncimi sufletești nepătrunse. Stătea nemișcată în mijlocul odăii cu capul îndreptat spre ungherul unde torcea prietena bătrână și conștiința că se uita la o străină îi se furișă cu un fior în suflet.

Volona răspunse acestei priviri fără teamă; ochii ei păreau că ard în văgăunile lor.

„Când picioarele celor tineri”, urmă ea, ca trezită dintr’un somn lung, „calcă în cenușa trecutului, nu-și dau seama că cenușa aceea e rămășița unui foc de altădată și mormântul unei flăcări vii, mistuitoare. Da, ei văd numai cenușa, tot atât de fără de viață ca sbârciturile de pe chipurile veștejite, la care d’abia se uită. Te vei trezi, în faptul zilei, o Glava, ca un boboc de trandafir ce se deschide razelor soarelui, și, când vei ieși din strălucirea lui, vei crede, de sigur, că măreția i-a fost urzită pentru tine singură. Și noi, doar, am avut primăvara noastră, pare-mi-se; și noi am avut zorii zilei noastre!”

„Te-am supărat cumva?“ întrebă Glava cu glas de copil.

„Oare supără pomul roditor, fiindcă Prier îi acopere crăngile cu muguri, sau e răspunzător de țărâna ce-l privește de jos nepăsătoare? Nu, nu, copila mea; aceasta e legea Firii, și așa trebuie să fie. Fiecare inimă își are ziua ei, mai scurtă sau mai lungă, după porunca Destinului. Dar drept vorbești, de bunăseamă, că vraja lunii s'a furișat în sângele nostru. Atunci cântecele astea bătrânești ies tiptil din trecut, ca niște degete venind furiș să bată în ușa inimii mele. Dar știu că în fiecare femeie doarme veșnica Mamă, și, în ceasuri ca astea, zăpada bătrâneței nu va împedica Firea să se trezească cu un țipăt, pentru a cere lucrurile cei-au fost pururea tăgăduite. Acuma lasă-mă să mă scol din ungherul meu, ca să aduc bună-tățile ce le-am scos din cuptor mai adineauri, pentru voi amândoi“.

Și neînțeleasa bătrână își părăsi locul de lângă vatră, strecurându-se în tăcere.

Glava se apropie de Goromo și își împleti degetele în ale lui.

„Simt iar“, zise ea, „că astă lume veche e prea plină de glasuri. Glasuri ce chiamă din viitor și glasuri ce chiamă din trecut. Celor dintâi, abia

ne putem împotrivi, iar celelalte nu pot fi tăgăduite ! Goromo, Goromo !

„Oare de ce ne chinuesc sufletele ? Căci de sigur omul a fost făcut spre a fi fericit și cu voie bună !“  
Și, deschizând brațele larg, Glava făcu o mișcare de parc'ar fi vrut să strângă omenirea la piept. Mă simt așa de tânără, așa de tare, așa de iubitoare ! Sânul meu saltă ca niște valuri mari, care vor să se înalțe tot mai sus, până la cer ; mâinile mele sunt atât de aprige, că mi se pare că aş putea smulge stelele din ceruri și inima-mi-e atât de largă, că desigur ar putea fi un adăpost pentru toate dorurile, un liman pentru orice nădejde. Ochii mei sunt atât de pătrunzători, că se simt în stare să biruiască orice depărtare, să străbată orice întuneric, să vadă prin orice zăbranic, să soarbă orice frumusețe, punând stăpânire pe orice bucurie ! Goromo, Goromo ! vorbește-mi ! Spune-mi ceva, căci simt că inima mi se va frânge !“

Însă Goromo nu putea vorbi ; se uita doar la ea, cu sufletul în ochi.

Razele de lună, de sub care fugise, se furișaseră după dânsa pe podele, și îi alunecară pe trup, ca niște degete desmierdătoare, ascunzându-i-se în cutele veșmântului, aninându-i-se de brațe, culcându-i-se pe piept, sărutând cu buze

argintii undele părului ei, năpădindu-i ochii cu lumini de basm.

Încă odată îi se înfiripă iubitului ca o vedenie din alte lumi.

Limba lui era împovărată de toate cuvintele de dragoste pe cari dorea să le rostească; sufletul îi era înăbușit de dorința de a o face să înțeleagă nesfârșita putere a iubirii lui; mâinile îi tremurau de dorul de a o atinge, de a o cuprinde, de a o înlănțui de viața lui. Însă n'avea graiu. Știa că niciun cuvânt n'ar fi fost în stare să-i tâlmăcească gândul. Era mut în fața frumuseții acesteia, cum e mut credinciosul în fața Dumnezeirii. Și i se părea lui Goromo, privind cu extaz chipul învăluit de lumină, că prin ferestrele mari, închise, multe alte chipuri își țintesc ochii către ea; chipuri firave, flămânde, cu priviri poftitoare; și mâini lacome, ce se întindeau spre dânsa ca s'o smulgă de lângă el.

Și între altele, i se părea că vede fața spectrală a unui călugăr, îmbrăcat în alb, ale cărui picioare lăsaseră dâre însângerate pe pământ. O groază fără nume se urcă potop spre inima îndrăgostitului, un potop care simțea că va trebui, fără doar și poate, să pătrundă odată

în această inimă, pentru a stinge flacăra din care trăia.

Dar fața Glavei era îndreptată spre el; și în ochii ei lucea o credință de copil.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

## X

*Din odaia întunecoasă, veche,  
străbună,  
Cu părul alb, încovoiat, bătrân,  
răpus,  
El privea umbrele ce se-adună  
Și lumina ce moare în apus.*

ALFRED NOYES

Glasurile Primăverii chemau, chemau. Casa de piatră, de pe munte, era plină de svonurile lor. Veneau din adâncul văilor, din înălțimea cerului, se urcau din nesfârșita mare albastră, ce își întindea tainica măreție sub stâncile dragi Glavei. Ca un cor îndepărtat, cântând cântece de bucurie, ele răsunau în odaia copilei plaiurilor, purtând o solie de nădejde și de dragoste.

Străbăteau ca prevestiri șoptite prin perdeaua pe care bătrâna Volona o trăsese peste fereastră, ca să alunge ziua.

Însă prin somnul fără de odihnă al lui Goromo ele svâcneau ca bătaia unei tobe uriașe, năpădind pământul cu sunetul Soartei ce nu-și întârzie sosirea; cu un sunet atât de coplesitor, încât trezindu-se grabnic din somn, numele Glavei izbucni într'un țipăt de pe buzele lui. Oh! dar ce se auzia? Nu era tropotul unor copite în goana mare? Da, adevărat, nu era vis; era tropăitul potcoavelor lui Focco lovind piatra. Glava părăsea casa, mânându-și calul în galop, — Glava al cărei sânge clocotitor, asculta chemarea primăverii. Și colo zăcea el, care o iubea, legat și încătușat de culcușul lui. Nici nu se putea ridica măcar să privească după ea, cum sbura, fără a fi lăsat binecuvântarea unui sărut pe fruntea lui.

„Glava!“, strigă el, „într'adevăr puternică a trebuit să-ți fie neliniștea azi dimineață, ca să pleci astfel fără să aștepți sărutul meu. Căci știi bine, Glava, ce groază îmi aduce o zi începută fără de tine, o zi lungă, nesfârșită, trudnică de așteptare a întoarcerii tale“. Iși puse palmele peste ochii arzători. O rugă, ce era mai mult un geamăt, se smulse din pieptul părăsitului.

Dar Glava nu-l auzi. Ceva mai sălbatec decât dragostea și mai puternic decât mila ferbea în sângele ei, — ceva ce-i umplea vinele tinere cu dorul

nestăpânit de ducă. Dorea să nu fie a nimănui, să n'o oprească legi, nici cătușe, nici hotare; voia să fie una cu adierile ce suflau, cu soarele ce lucia, o picătură din vloga ce se urca în fiecare răsad; să amestece bucuria clocotitoare a sufletului ei, cu extazul nemai pomenit ce se întindea ca o vrajă peste pământul reînviat.

Glava călărea pe armăsarul ei, ca o călăreață sălbatică, fără scări și fără șea. Numai o piele de leopard era azvârlită pe spinarea puternicului animal. Pe drumuri stâncoase și poteci primejdioase Glava sbura cu sulița'n mână. Fecioara și calul păreau una; și parcă aceiași năzuință îi purta înainte către primejdii, departe de orice tristeță, în chiar inima vieții. La fel le era puterea; și nici calul, nici călăreața nu cunoșteau vreo piedică, nu se temeau de niciun pericol, nu simțiau nicio frică.

Goana le era așijderea cu o furtună luminată de soare, involburându-se în văzduh! Ca niște flăcări licăritoare, flutura coama fugarului în boare, ca mișcarea unui vâl gonit de vânt svântura coada lui pământul; nările îi erau larg deschise și, din pupilele mărite, păreau că sboară scânteii, după cum scânteii îi scăpărau din copite. Pletele lungi ale fetei scăpaseră de sub cușma de blană și o înveleau de



aproape ca o mantie ușoară; ochii-i erau plini de văpae. Un răs nebun isbucni de pe buzele ei, amestecându-se cu cântecele păsărilor ce o urmau în sbor, parcă încercând să se ia la întrecere cu năluca nebună, care gonea pe pământ. Cerul și copacii, norii și soarele, erau în armonie cu inima fetei ce cânta. O întâmpinau ca pe una de-a lor, o urmăreau în cale, o chemau, îi șopteau taine la ureche, îi făgăduiau minunate destăinuiuri.

Astfel Glava, zănateca vânătoriță, fu mânată de glasurile primăverii tot mai departe de cuibul din piscul muntelui, până ce crăngile încă neînfrunzite ale unei păduri de fag îi întinseră, larg, brațele, bucuroasă s'o lase să colinde prin tainele ei umbroase, până i se va potoli dorul.

Dar colo sus, singur lângă fereastră, stătea Goromo culcat, privind cum soarele își schimbă treptat locul, iar când Volona veni să-i aducă cina, băgă de seamă că între degete ținea o floare galbenă ofilită, lăsată de Glava pe perna lui, înainte de a părăsi casa. Volona îl privi cu milă și puse blidul fumegând pe masă.

„Fii sigur că se va întoarce“, mormăi ea. „N'ai grijă, are să se întoarcă“.

„Cum se va întoarce“? gemu Goromo. „Cum? Cum? Nu auzi pașii Destinului venind din ce în

ce mai aproape, până ce, într'o zi, îmi vor trece pragul, și vor călca peste inima mea" ?

Volona dădu din umeri și stătu cu mâinile în șolduri. Ca și stăpânu-său se uita pe fereastră, cu privirea pierdută în depărtări.

„Ah“ ! zise ea încet. „De ar putea bietele ființe omenești să iubească fără dorința de a stăpâni ! Cu adevărat, viața ar fi mai ușoară, și durerea mai mică. Unul iubește prea îndelungat, cred eu, și altul prea scurt timp ; unul sapă prea adânc, pe când celălalt saltă în joc ușurel deasupra pământului. Din pricina acestei nepotriviri, cele mai bune inimi nu pot trăi împreună în pace. Prea mult dau unii și prea mult iau alții, — e prea multă nădejde și prea mult dor. Nu au gândul să-și facă rău unul altuia, pentru că puțini sunt într'adevăr răi ; ei se străduiesc să fie credincioși, doresc să rămâie statornici. Dar eu cred că o inimă, stăpânind o altă inimă, se poate schimba în temniță, când inimii celeilalte îi vine dor de ducă. Nici datorie, nici milă, nici dragoste, nu mai pot nimic, nimic. Inima va sfârși prin a-și întinde aripile și a-și lua sborul aiurea“...

Volona se opri și Goromo întrebă, întorcându-se deodată spre dânsa : „Volona, ce a fost viața ta“ ?

„Gândesc că a fost o scăpărare de lumină pe o cale lungă, întunecoasă“, fu răspunsul ; și glasul care-l rostea, suna hotărît ca o ușe ce se 'nchide.

Dar Goromo voia să țină ușa deschisă. de aceea întrebă iară: „Și acea mică scăpărare de lumină ți-a fost de ajuns pentru toată viața“ ?

„Trebue să primești ce ți se dă“, glăsui Volona liniștită. „Fiindcă o lumină s'a stins, desigur nu înseamnă că nu a strălucit niciodată. Aici pe pământ, sunt cei cari dau și cei cari primesc. Eu am fost dintre făpturile care au dat. Sunt mulțumită. Glava e mândria mea. Fie să culeagă ea toată fericirea, care a trecut pe lângă mine. E mai bine să privim viața drept în față, să nu suspinăm după stele și să nu cerem să culegem crini, acolo unde nu pot crește decât scaieți“.

„Poate n'ai fost niciodată îndrăgostită, Volona. Volona, ai iubit vreodată ?“

O clipă Volona nu răspunse ; apoi rosti : „Focul atotputernic nu numără scânteile ce sar din inima lui. Chiar gunoiul arde, și flacăra sa se poate înălța ca orice altă flăcără. Dar cui îi pasă de izvoarele ce țâșnesc din inimile zdrobite ? Eu sunt doar o umbră ce caută uitarea. Vârsta are chipul nopții ; vremea stinge stelele și planetele, luna și soarele și toate lucirile înfocate. Pună-și mâna în-

ghețată pe oasele mele, să intre gerul ei în sângele meu! Cer numai întinericul și tăcerea ei. Imi voi coborî capul, fiindcă sunt ostenită, da, ostenită; flacăra s'a stins. Zadarnice au fost vorbele mele“.

Goromo o privea cu o luare-aminte, ce-l făcu un timp să-și uite chinul. „Nu, nu“, se împotrivi el, „avem nevoie de voi cei bătrâni, cu părul argintiu. Nu sunteți voi stâncile, de care ne agățăm când simțim apele turburi încându-ne sufletele? Vorbește! Cuvintele tale îmi vor fi de ajutor“.

„Stăpâne“, zise Volona grav; „oboseala îmi încovoie oasele; cununa izbânzii nu mi-a încins niciodată fruntea; amarul amarului mi-a fost soarta și ființa mi-a fost stăpânită de durere nesfârșită. Nu mai aștept decât mormântul. De aceea, gândesc eu, că lucrurile ce ți le-aș putea tâlmăci nu sunt de loc pe placul tău“.

„Totuși urmează“, se rugă Goromo, „căci și eu sunt trudit, — obosit“.

„Mă mir câtă vorbă se face în lume despre iubire“, zise Volona, dupăce tăcuse un timp. „Unii spun că bărbatul iubește mai mult, alții, că femeia; eu îți spun că e cam la fel cumpăna; însă rare ori pot fi cântărite două iubiri cu aceiași greutate. Ori omul e acela care dă, pe când femeia

primește, ca o regină, ori e tocmai pe dos; și de sigur nu e vina nimănui dacă două flăcări nu pot arde la fel. Fără îndoială, cântarul cel mare al lui Dumnezeu nu cântărește după nevoile bietelor inimi omenești. De aceea, prea mult se dă aici, și prea puțin dincolo. Dar lui Dumnezeu îi e tot una, fiindcă el stă prea sus, cred eu, ca să poată vedea în fiecare locșor ascuns. Și aici, pe pământ, această nepotrivire înseamnă lacrimi și nădejdi zdrobite, vieți răstignite, inimi îndurerate. Căci iar îți spun: iubirea e făptura neatârării; e o pasăre cu aripi mari, zboară încotro vrea. Nu cunoaște nici legi, nici chemarea unei datorii; nici chiar mânia lui Dumnezeu nu o ține în frâu. Mai bine e, firește, să vedem lucrurile așa cum sunt, și să nu ne chinuim atât de aprig. Dar omul e făcut să lupte, să dorească, să dobândească, să stăpânească, — altminteri lumea ar sta pe loc, socotesc eu. Și când omul a mers dincolo de toate dorințele, — atunci îl chiamă mormântul, atunci vrea odihna, uitarea, pacea; spune-i cum vrei — eu îi zic moartea.

„Dar, de bună seamă, am prins să vorbesc prea mult. Ce poate o babă ca mine, să învețe oameni ca tine? Doar asta mai îngăduie-mi să-ți spun, căci fără îndoială e adevărul: n'a fost in-

totdeauna ninsoarea împrăștiată în părul meu, nici ochii nu mi-au fost întotdeauna tulburi; iar Regele, când trece, pe lângă cerșetorul de pe drumul prăfuit, nu poate ști către ce zări își întoarce omul acela amintirile...”

„Da, da, multe mă poți învăța, Volona,” zise Goromo, cu tristeță. „Dar ceace nu-mi poți da, e tocmai zăpada ce zace, pacinic, pe capul tău. Viața mea ar trebui să se întindă, ca o potecă larg luminată de soare, înaintea mea. Dar, fiindcă sunt olog, ea a avut un sfârșit timpuriu și cumplit. Inșă rădăcinile tinereții nu au fost smulse din inima mea când a trecut vijelia peste mine. Flăcările mă mistuie încă; nu pot, — nu pot, să renunț la ce iubesc!”

Volona stătea tăcută lângă el. Prea simplă îi era mintea spre a găsi cuvinte, cu care să-i aline chinul. Ea făcea parte dintre acelea ce-și pleacă fruntea; nu cunoștea graiul răzvrătirii.

„Negreșit se va reîntoarce”, glăsui, sfârșind cu vorbele cu care începuse. „Dar bea acum din băutura ce ți-am pregătit-o, căci omul trebuie să trăiască, în ciuda durerilor din inima lui”. Și bătrâna uscățivă, aplecându-se spre el, îi duse paharul la buze.

Goromo se uită la ea și, întâlnindu-i ochii

adânci, i se păru că rătăcește printre umbre nesfârșite, pe țărături uitate, presărate cu cenușe,— țărături din care niciun mort nu se va mai întoarce.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

## XI

*... Și tinerețea mea nepotolită  
merge prin Soare ca un rege.*

HENRI SPIESS

Lumini și umbre licăreau prin ramurile codrului. Adâncimea lui era neguroasă. Copacii puternici păreau o oaste de titani, odihnindu-se înaintea unei bătălii crâncene. Sub picioare se întinsese un covor bogat. Nicio frunză moartă nu mai rămăsese. Primăvara așternuse pe pământ puzderie de flori ce-și ridicau obrăjorii spre soarele dătător de viață.

Peste minunăția de culori, răsări Glava călare. O tăcere ca în biserică îi umplea inima de evlavie, astfel că, liniștindu-și calul, înainta încet, tot mai adânc în desișul pădurii. Codrul acoperea, ca niște terase naturale întinse, coasta muntelui. Poteca pe care mergea Glava era aproape netedă, dar sub ea se



desfășura un ocean de copaci, până în adâncimi neînchipte, la vale. Turburate de tropotul greoiu al copitelor, nenumărate păsări se ridicară de pe crângile goale, fâlfâind speriate în jurul cuiburilor pe jumătate clădite, umplând aerul cu glasurile lor, întrerupând tăcerea cu un sunet vesel de viață. Aburii ieșeau ca norii din coapsele lui Focco. Animalul voinic pășea ușor, ca și cum îi era milă să calce floricelele, care se învălmășeau sub picioarele lui.

Glava își ținea sulița, dreaptă, ca un cavaler ce se înapoiază dela o luptă sfântă. Puțin îi păsa unde o duce drumul, și nici gândurile nu i erau împovărate de griji. Glava se contopea cu pădurea, și bucuria inimii ei era bucuria care umplea Firea. Acolo părea că îi este locul și, curând, păsările nu se mai sfîiră și o salutară cu ale lor cântări, ca pe un oaspete poftit la sărbătoarea obștească a primăverii.

Pe neașteptate, un alt sunet turbură tăcerea pădurii: tropotul unor copite venind dimpotrivă; copite greioae, ce păreau obosite, ca și cum călărețul pribegise departe.

Glava struni frâul și, punând palma streajă ochilor, spre a-i feri de lumină, privi în zare, mirându se cine a putut rătăci așa de departe de drumurile umblate.

Ca o umbră ivită de nicăieri, înainta un călăreț spre ea, pe un cal sur. Scutul ce-l purta era scrijelit, sulita din mâna lui plesnită, însă privirea ochilor lui sămăna cu aceea a unui împărat când se uită spre o țară îndepărtată. Era cu capul gol, cu părul castaniu roșcat în neorânduială, lipit umed pe tâmples; o legătură îi încingea fruntea, o legătură pătată de sânge.

Calul schiopăta, dar omul ședea drept pe el, ca un cuceritor întors din războiu.

Bărbatul și fecioara înaintară unul spre altul, semeți.

„Mi-e îngăduit să întreb unde te duci?“ cercetă străinul oprindu-și calul.

„Dar tu de unde vii?“ fu răspunsul trufaș al Glavei.

„Ești oare regina acestei păduri?“

„Nu sunt nici regină, nici supusă“, răspunse fecioara. „Sunt Glava, și mulți cunosc sunetul glasului meu“.

„Eu nu l-am auzit niciodată“, zise omul. Dar sunetul numelui tău are un farmec minunat, și în adevăr glasul ți-e asemeni clopotelor de argint, care cheamă credincioșii la rugăciune. De nu aș fi cu capul descoperit, m'aș descoperi acum. Inșă coiful mi-a fost zdrobit în luptă și de n'ar fi fost

călit atât de bine, n'aș fi aci în dimineața asta, să-ți privesc fața“.

„Cine ești tu și de unde vii?“ îl întrebă Glava privindu-l drept în ochi. „Stropi de sânge picură de sub legătura ta: dacă vrei să descaleci, îți voiu lega rana din nou“.

„E numai o sgârietură“, zise cavalerul; „viu de departe și fugarul mi-e rănit la picior. Caut apă să-l adăp“.

„Te pot îndruma la un izvor limpede ca cleștarul“, glăsui Glava, „căci aceasta este lumea mea. Pădurea aceasta e șlașul meu; fiecare potecă mă cunoaște; fiecare copac mi-e prieten“.

„Mergi înainte și te voiu urma“, zise străinul.

Glava râse. „Povestea spune“, rosti ea, „că sulița mea lucește în întunec; unii spun că eu încălec pe un armăsar roșu ca văpaia și că, în nopțile furtunoase, copitele lui se aud goniind peste pământ.“

„Și care e adevărul despre tine?“ întrebă tânărul apropiindu-se. „Sirepul tău nu e de culoarea flăcării și pare-mi-se că ochii tăi, nu sulița, lucesc în noapte“.

„Pot vedea prin întunericul cel mai adânc“, râse Glava. „Nu mi-e frică de noapte. Stelele îmi sunt tovarășe, ca și iubitul soare“.

— „Ești un duh ? O flacăra ? Te-ai preface în ceață de te-aș atinge ?“ întrebă omul, întinzând mâna.

— „Atinge-mă dacă poți !“ strigă Glava ; și, punând pe Focco în galop, porni în goană de lângă străin, vânturând sulita de-asupra capului.

Pământul fugea sub copitele grele ale calului ; crângile se despărteau ca s'o lase să treacă. Râsul se întorcea spre urmăritor cu sunet de batjocură. Coama aurie a lui Focco era plină de lumini sclipitoare.

— „Oprește-te !“ strigă străinul, încercând s'o urmeze cu calul schiop. Râsul ei fu singurul răspuns, însă ramurile despuiate ale fagilor se preschimbaseră în tot atâtea brațe pentru a-i împedica fuga năpraznică.

Deodată un fior căzu pe veselia Glavei. O umbră se coborâ asupra-i, punându-i degete reci pe inimă. Ce era ? Poate amintirea unor lucruri care au fost ? A vreunui vis, ce-l visase înainte ? Oprindu-și calul repede, Glava stătu pe loc. Iși încreți sprâncenele și își încordă gândirea ; atunci i se păru că pădurea tânără și verde se umple de noapte, că primăvara se face iarnă și că prin noapte alte copite gonesc după ea, că un alt glas îi strigă să stea.

Un geamăt ieși de pe buzele Glavei. „Goromo“, șopti ea. „Și nu sunt eu a ta? Nu e sălbateca vânătoriță de odinioară un lucru al trecutului? N'ar trebui să-i ajungă o singură jertfă? De ce să se repete lucrurile? Odată a fost de ajuns, — de bunăseamă a fost de ajuns“.

„Cu cine vorbești?“ zise străinul, venind lângă ea.

„Cu o umbră“, răspunse Glava visătoare, privind pe deasupra lui, în gol.

„Bine că ți-ai încetinit mersul, căci Guro al meu nu te poate urma. A fost odată un vultan voinic, dar puterea i s'a istovit“.

„Celălalt a murit“, rosti Glava, vorbind unui suflet nevăzut.

„Ce zici?“

„Și era iarna“, urmă Glava, „și era noapte;— o noapte lungă, lungă, nesfârșită“.

„Stranie ființă!“ strigă omul, „oare vezi duhuri înapoiate pe acest pământ? Dar haidem înainte, căci îmi trebuie apă, — apă pentru mine și pentru calul meu“.

„Te voiu călăuzi“, zise Glava, ascultătoare. „Dar să mergem mai încet, căci ți-e calul rănit“.

O tăcere se lăsă între ei și omul se uita cu o mirare nouă la ființa neobișnuită de lângă el.

Niciodată nu mai văzuse așa ochi, — ochi ciudați cari păreau că privesc înlăuntru; aprinși și totuș visători; întunecoși, însă strălucitori ca lumina stelelor. Ce voinic îi era trupul, ce plin pieptul și totuși, ce subțiri fragedele ei încheeturi! Încăleca bărbătește, totuși era o femeie în cel mai deplin înțeles al cuvântului. Fugarul auriu pe care-l călărea părea încărcat de lumină; semăna cu acele ființe din povești, binecuvântate cu viață veșnică: era frumos, de o frumusețe dumnezeiască. Codrul umbros părea un cadru vrednic de înfățișarea lui. Copitele-i strălucitoare erau parcă patru stele căzute, mișcându-se pe pământul acoperit cu flori.

Glava nu se gândea la tovarășul ei. Gândurile o duceau în alt loc. Însă, întorcând capul, întâlnește ochii necunoscutului ațintiți asupra ei și, deodată, se simți cuprinsă ca de un freamăt, care izvora măreț din sufletu-i amorțit, ceva ca un cântec, ceva ușor, ca lumina soarelui, ceva adânc, ca marea; întins, ca cerul; ceva ca un sunet adânc de clopot. Și, după întâia ochire, Glava privi din nou. Simțea că soarbe din ape neatinsse până atunci.

„Cine ești?“ întrebă ea, după ce își umplu ochii doldora, de el. Nu mi-ai spus numele tău“.

„Numele meu e Duhrun“, zise străinul. „Sunt un ostaș pribeag. Lupta, e viața mea; sunetul bă-

tăliei, bucuria; vântul nestatorniciei, plăcerea. Sunt un cavaler, care umblă după întâmplări îndrăznețe. Nicio țară nu o numesc a mea, deși undeva într'un ținut întunecos, depărtat, am un castel străbun ce așteaptă întoarcerea mea, un cuib din care am sburat. Anotimpurile trec peste mine, cu soarele, vânturile și ploile lor. Când zăpada mă gonește din părțile de miazănoapte, mă duc spre adierea caldă din miazăzi; când verile se fac acolo prea arzătoare, mă întorc agale la umbra pădurilor, cum este pădurea aceasta.

„Oriunde este nevoie de o spadă puternică, a mea nu se ruginește în teacă. Multe răni se văd pe trupul meu, însă inima mi-e totdeauna deschisă soarelui de mâine.

„Gândul meu e gândul pasării călătoare, care se odihnește oriunde îi place. N'am nevoie de acoperiș d'asupra capului, căci somnul mi-e binecuvântat, fie pe pământul gol, fie într'un așternut de puf, fie pe nisipurile pustiei. Sunt ca piatra rostogolită, de care nu se lipește mușchiul. Libertatea e dreptul meu; sabia mi-a croit multe căi și multe uși mi-a deschis, lăsându-mă să trec. Iubesc ziua ce răsare și blagoslovesc noaptea, când acopere cu umbrele sale pământul“.

„Cum ai venit azi aci?“ întrebă Glava cu ochii mereu în ai lui.

„Soarta mi-a călăuzit pașii“, zise el. „Fără îndoială a fost scris ca Duhrun și Glava să se întâlnească“.

„Duhrun! Are sunetul vânturilor șopotitoare de taine în tăcerea nopții... Duhrun! îmi desmiardă buzele când îl rostesc, ca un oftat lung ce se urcă din inimi fericite“.

„Spune-mi numele încăodată; zi-l de multe ori, căci are un tâlc nou când îl șoptește gura ta. Minunat e glasul tău, o fecioară! Niciodată n'am auzit un glas ca al acesta“.

„Mi se spune „Glasul de pe Munte“, rosti Glava, „și vara toți nevoiașii dau năvală la mine cerșind ajutorul mâinilor mele“.

„Ești o vrăjitoare, frumoasă fecioară, de-ți cer atâția ajutor? Locuința ta, e o hrubă în stâncă?“.

„Nu, nu, „râse Glava“. „Locuiesc într'o casă pe un vârf de munte, o casă clădită din piatră, de unde se poate vedea marea și auzi sunetul valurilor. O casă care e aurie când apune soarele și înfocată când vin zorii zilei; dar când e ziua posomorâtă, ea seamănă cu un cuib cenușiu, între norii călători. O tufă de spini crește lângă ea, — o tufă ce a înflorit numai odată, — a înflorit



într'o noapte, ca o dulce minune întâmplată pe neașteptate!“.

„Când a înflorit?“ întrebă călătorul, zâmbind în ochii ei.

„Acum patru ani“, răspunse Glava; „era iarnă, și întâiu am crezut că era acoperită cu zăpadă“.

„Așa de albe îi erau florile?“ o întrebă străinul.

„Da, albe; așa de albe...“, zise Glava, „ca și cum fulgi mărunți căzuseră din aripile unor îngeri“.

„Și n'a mai înflorit niciodată de atunci?“.

„Nu“, răspunse Glava.

„Poate va înflori din nou acum!“ râse cavalerul.

„Cât aș dori!“ zise Glava. „Era gingașă ca un vis“.

„Și cine sunt tovarășii tăi, Glava? Cine stă cu tine în casa de piatră?“.

Dar Glava nu răspunse la această întrebare. Iși întoarse capul dela Duhrun..

## XII

*Pe inima ei apărea dragostea,  
crescând în întuneric.*

D. G. ROSSETTI

Glava și străinul ajunseseră la locul unde apele limpezi, ca cleștarul, gâlgâiau din stânca acoperită cu mușchii. Coborând de pe cal, ea făcu mâinile căuș, le umplu la izvor și, întorcându-se spre ostașul rănit, ținu degetele șiroinde la buzele lui. Ca diamante mari curgeau picăturile printre ele, dar setea ostașului se potoli sorbind din băutura răcoritoare și ochii lui păreau a fi găsit izvoare veșnice în ochii ei.

Picăturile nu mai cădeau din degetele Glavei, însă omul și fecioara se uitau încă unul la altul, buzele ostașului apăsau încă pe palmele întinse.

„E viață“... murmură el. „Niciodată nu mi-a răcorit o apă astfel sufletul“.

„E izvorul meu”, îngână Glava. „Este numai al meu”.

„Acum vom fi părtași la el, nu-i așa. Glava? Nu vei alunga un om obosit dela porțile raiului?”

„Ești un trecător”, suspină Glava; „în curând dorul te va îndruma aiurea”.

„Mie îmi pare”, zise Duhrun, „că dorul meu s'a oprit aici. Orice pribeag trebuie să-și găsească odată limanul”.

Și, sărind din șea, stătu lângă Glava un bărbat strașnic, în toată puterea.

Ea fu nevoită să-și ridice capul în sus, ca să se poată uita la el. Pentru întâia dată în viață se simți mică, mică și gândi că ar fi nesfârșit de odihnitor să-și rezeme capul de pieptul omului necunoscut.

„Pot să-ți spăl rana și să ți-o leg?” zise ea cu vocea tremurândă.

Cu o mișcare plină de farmec bărbătesc, Duhrun, se lăsă într'un genunchiu, și, ridicând frumosul lui obraz ars de soare spre ea, plecându-se ca un supus, îi așteptă ajutorul.

Degetele ce-i desfăcură legătura tremurau, și blajină și neasemănătoare cu glasul Glavei fu vocea care întrebă: „Doare?”

„Da, doare“, surâse cavalerul, „de aceea am nevoie de un sărut pe frunte“.

„A! dar nu cutez să te ating astfel“, îngână Glava. „Stai liniștit, și-ți voi spăla rana cu apă, și-ți voi lega capul cu năframa ce port la piept“.

„Buzele tale m'ar vindeca mai degrabă decât apa“, se rugă Duhrun.

„Taci“, șopti Glava. „Nu simți freamătul pădurii?“

„Nu e oare pădurea ta, Glava?“

„A fost a mea până azi“, zise Glava, „dar acum mi se pare că e a noastră, a amândorura“.

„Rămâi cu mine, Glava?“

„Oh, nu! nu pot! trebuie să mă înapoiez“.

„Să te înapoiezi la casa de pe culme, Glava, la căsuța de piatră?“

„Da“, zise Glava.

„Și cine locuște cu tine acolo?“ strigă omul, apucând-o de mână.

Dar iarăși întrebarea rămase fără răspuns. Glava sta aplecată, muindu-și batista în apa rece și spumegată a izvorului.

„Dar te vei întoarce la mine, Glava! Glava, te vei întoarce?“

Glava se ridică și ascultă. Cuvintele păreau a

mai fi fost rostite altădată, de alt glas, — un glas care i le spusese mult mai înainte.

„Dacă mă voiu întoarce?“ Și durerea ce suna în cuvintele ei era însuși răsunetul durerii lui Goromo chemând-o din locul unde zăcea singur. „Nu pricep căile vieții“, șopti Glava. „Bucuria și durerea stau atât de aproape una de alta, cu mult mai aproape decât ziua și noaptea“.

„De ce să fie vreo durere în dimineața aceasta?“ strigă ostașul. „Nu domnește căldura soarelui peste fire? N'a intrat el ca un cântec în sufletele noastre“.

„Da, da“, zise Glava, „dar cântă prea tare. Pieptul nu-mi poate adăposti atâta lumină!“

„Să nu ne temem de bucurie, Glava. Ceeace ne vine e o binecuvântare. Trebuie s'o primim și s'o ținem strâns“.

Glava se uită la Duhrun o clipă, în tăcere. „Ai găsit tu multe bucurii pe drumurile pribegiilor tale?“ întrebă ea; și o îngrijorare suna în vorbele ei.

„Ploaie și soare, vijelie și liniște, — totdeauna am primit vremurile așa cum veneau. Dar tu, Glava, ai avut multă bucurie în viață?“

Glava tăcu. Deodată, un dor neînțeles i se urcă în piept, ceva ce nu simțise înainte. I se păru că a fost totdeauna singură, de parcă nimic din

trecut nu fusese, de parcă omul de lângă ea însemna viața. Vocea lui era o destăinuire și brațele lui păreau să fi fost trimise ca să-i arate o cale nouă, nevăzută până atunci.

„Am crezut întotdeauna că viața mea e făcută din bucurii“, zise înșfârșit, visătoare, „că pășesc prin veselie, respirând-o la fiecare pas; că mă întâmpină pe pragul fiecărei zile nou-născută; că-mi închide pleoapele noaptea. Dar acum deodată, nu știu, nu știu...“

„Să te învăț eu adevăratul înțeles al fericirii?“ întrebă Duhrun, punându-și mâna pe a ei.

„Nu, nu!“ strigă Glava ferindu-se.

„Ți-e teamă de mine?“

„Da, cred că mi-e teamă“.

„Totuș, nu pari că ai putea să te temi de ceva, Glava“.

„Nu mi-e frică de lucruri pe care le văd“, zise Glava, „sau de lucruri pe care le pot auzi și pipăi“.

„Dar mă poți vedea, Glava, — și Dumnezeu știe cât dor îmi este de atingerea mâinilor tale“.

„Ah, nu înțelegi“, zise Glava. — „Mi-e frică de ceva ce plutește în preajma ta, de ceva neînțeles ce par a făgădui ochii tăi, ceva ce mă bucură și mă face stingheră și voioasă în acelaș timp“.

Luându-i amândouă mâinile în ale lui, Duhrum o trase către el, așa că stăteau piept la piept.

„Să nu te temi de ceea ce citești în ochii mei, Glava. Viața mea poate să fi fost sălbatică și neglijuită, dar inima mi-e credincioasă, și, de aș da-o unei fecioare, ar fi a ei deapururea“.

„Trebue să plec... trebue să mă duc!“ strigă Glava, trăgându-se înapoi. „Nu pot să rămân lângă tine. Simt, — oh! simt, că n'ar fi drept!“.

„Dece, Glava?“.

„Nu sunt a mea“.

„Ce vrei să zici? Cine, a cui ești?“ Și un simțământ nou păru că se desprinde din glasul omului vânjos.

„Aparțin tuturor aceloră cari au nevoie de mine“ îngână Glava. „Sunt a casei de pe culme. A celor cari vin smeriți la mine... Aparțin marilor nevoi ale omenirii“.

„Eu sunt acela care am nevoie de tine acuma, Glava. Eu, și numai eu singur. Am să te duc cu mine, acolo, către viață“.

„Nu te pot urma“, zise Glava cu întristare, „este un alt alean, mai mare, care mă cere, un glas care fără de mine, ar fi mut“.

„Nu te înțeleg, Glava! Ce amestec ai tu, mândră copilă, cu suferința?“.

„Îți spun“, zise Glava înțelepțită deodată, „că numai acele lucruri ce plutesc ușor peste pământ sunt îmbucurătoare. Cum sapi puțin mai adânc, găsești numai lacrimi“.

„Fost-au multe lacrimi în viața ta, o Glava?“, întrebă Duhrun, cu mare duiosie în glas.

„Nu, nu“, zise Glava, „nu ochii mei au plâns; dar parc'am ascultat totdeauna jalea ce sta adânc tăinuită în inimile omenești. Mi se pare că însăși marea și vântul au păstrat răsunetul unei dureri, care este o parte a omenirii. Am fost pururea voioasă, o ființă născută pentru bucurie, pășind spre lumină; însă știam că trebuie să calc ușor, și să ating lucrurile încet, ca să nu isvorască lacrimi de sub pașii mei, să nu curgă de sub degetele mele. Ele păreau întotdeauna așa de apropiate, — le auziam în orice glas omenesc, mă urmăreau și — cum să te fac să înțelegi? — fiindcă eram făurită din bucurie, mi se părea că alții aveau nevoie de mine, că le puteam da ceva ce ei nu aveau. Păreau că trăiesc dintr'o putere care era a mea, iar nu a lor; ceva din lumina, din veselia, ce mă făcea o ființă deosebită; Duhrun, poți înțelege?“.

Duhrun se uită la Glava, ca și cum ea căpătase de o dată un înțeles nou pentru el. Nu mai cuteza



să o atingă, parcă ea ar fi plutit departe de-asupra lui, în sfere mai curate. Ostașul prăfuit de drum, simți dorința de a cădea în genunchi și a săruta fărâna de sub picioarele ei.

„Nu știu dacă te înțeleg“, șopti. „Poate oare înțelege cerul? Dar știu că te iubesc, Glava, ; Glava, vrei să fii a mea?“

Glava își întoarse fața cu întristare.

„Nu“, zise, „nu pot fi a ta“.

„Dar Glava! Glava, nu mă părăsi, Glava, vino cu mine, haide cu mine în țara mea îndepărtată.“

„Nu pot! Nu pot“ strigă Glava. „Nu auzi pe cineva care mă chiamă? Ascultă! Este un mare strigăt de durere“.

„E vântul ce șoptește în vârfurile pomilor. Nu e glas omenesc.“

„N'am frică de glasurile omenești, Duhrun“, răspunse ea. „Mi-e frică de ceea ce se ascunde în dosul cuvintelor rostite. Ani de zile pare că m'au urmărit, cerându-mi să jertfesc un lucru la care nu vreau să renunț.“

„Nu vrei să mi-l jertfești mie, Glava? Ar fi un har ce-l voiu purta în inima mea.“

„Poate ar însemna pacea“, răspunse Glava. „Inșă pacea unuia se face suferința altuia. N'avem dreptul

să ne alegem calea. Trebuie s'o urmăm, pe cea hotărâtă de destin, fără a încerca să ne abatem."

"Unde te-a așezat destinul tău?" strigă străinul

"Acolo sus, lângă nori", zise Glava.

"Oh! nu, Glava, destinul te-a călăuzit aci, lângă mine!"

Și totuși trebuie să te părăsesc", zise Glava, întorcându-și privirea de la el. "Trebuie să te las, ca să mă înapoiez în nori".

"Dacă ești neam de om", zise Duhrun solemn, "norii nu te vor putea ține; ești din seminția oamenilor, Glava, și te voi lua cu mine" Și falnicul cavaler întinse mâinile spre ea.

Nu era un gest de rugămintă, nici de implorare, nici de poruncă. Era gestul de supunere al bărbatului, prin care aduce prinos femeii.

"Te voi aștepta aci", zise Duhrun. "Aci lângă apele unde mi-ai potolit setea".

Glava luase calul de frâu. Obrazul îi era lipit de coama voinicului animal. Iși înalță capul să privească la străinul care intrase în viața ei și i se păru că vede în sufletul soarelui. Dar nu dădu nici un răspuns, nici nu-și puse mâinile în mâinile întinse. Sărind ușor pe cal, îl întoarse și porni încet.

Tropotul copitelor lui Focco se perdu treptat, în depărtare.

Dar Duhrun stătea încă nemișcat, în același loc. Nu era nicio teamă în ochii lui. Nu-și ridica glasul ca s'o cheme. Căci în sufletul lui cânta credința cea mare: Iubirea va face pe zeița plaiurilor să se reîntoarcă în brațele lui.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

## XIII

„Iubirea aripi are“, cântă câne-  
parul.

Dar morții nu se mai întorc. O-  
ceanul plânge

Și inima cea mare și bătrână,  
De țărnul de-aur se frânge.

ALFRED NOYES

„Când vrei să te duci, Glava?“  
li vorbea Volona, ținând pe Focco de  
frâu. Dar Glava se uita dincolo, în zare, cu pri-  
virea visătoare.

„Mă duc să rătăcesc ici și colo, după cum mi-e  
obiceiul, Volona, să umblu prin păduri și peste stânci,  
prin văi și crânguri. Drumurile mele n'au nume,  
nici nu știu mai dinainte unde mă poate mâna fan-  
tazia“.

„Vorbești despre întâmplările de ieri“, zise bă-  
trâna slujitoare aspru. „Sunt adevăruri care-și au

rostul o vreme, însă azi îți spun eu, tu știi prea bine unde te vor duce pașii“.

Glava se întoarse încet spre bătrâna ei dădacă, Un fior o cutremură o clipă; apoi cu vocea silită întrebă :

„Ce vrei să zici, Volona, și de ce îți e glasul așa de aspru ? Scade oare dragostea-ți pentru mine ? Aud dojană în cuvintele tale ; am făcut ceva care-ți îndurerează inima ?“

„Inima mea, inima mea ! Parcă-i pasă cuiva cine mi-o calcă în picioare ! E inima de aci, din casă, care suferă, Glava și tu o știi, — o știi, ca și mine“.

Glava nu răspunse. Stătea pe cal nemișcată, ochii ei păstrându-și căutătura pierdută ; însă zâmbetul îi era mai puțin însoțit ca altădată și suspine grele îi umflau sânul ca o mare vijelioasă.

Bătrâna o cercetă cu privirea ; cu toată dojana ei, o mare mândrie îi umplu inima credincioasă. Oare a mai fost vreodată femeie mai frumoasă ? Oare a mai fost cândva trup clădit cu atâta dedăvărare ? Ca nicio alta își purta capul pe umeri ; fără seamăn era linia lungă și subțire a soldurilor ; ce minunat era profilul clar, ce se tăia lămurit pe albastrul cerului ; și ce ochi au fost vreodată mai adânci, ori mai plini de taină, sub

umbrele neasămuite ale genelor? Trupul fecioarei era desăvârșirea armoniei omenești; era puterea, mlădiată în curbe și în linii, și sub frăgezimea pielei se ghicea ușor văpaia ce-i curgea prin sânge.

Volona lăsă ca această viziune a tinereții în cea mai desăvârșită întruchipare a ei, să-i pătrundă adânc în inimă și, privind-o, sufletul i se umplu de o mare durere, o durere care putea fi bucurie, — și inima i se îngreueie sub povara neînduplecată a soartei.

Niciodată Glava nu se arătase mai minunată. Purta o tunică roșie, de o culoare neobișnuită; cingătoarea îi era de aur și pe frunte își legase pletele negre ca noaptea cu o cordea de aur. La șold îi atârna spada mult iubită, cu mânerul scilpitor de lumini colorate, bogat împodobit cu nestemate!

Peste toată firea domnia soarele, scânteetor în lucire nou-născută, învăluind fecioara în calde valuri de lumină.

Glava părea o zeiță coborâtă pe pământ, o vedenie trezită dintr'o neuitată poveste de frumusețe, pe care generațiile și le trec una alteia, ca pe o comoară nepieritoare.

De toate astea își dădea bine seamă Volona, ele, însă, îi sporeau povara ce o simțea în inimă.

„Copilă, te-ai schimbat“, zise Volona, ridicând

glasul. „De sigur te-ai schimbat din ziua când te-ai întors în amurg; pasul calului era obosit, și ochii tăi cătau mai departe de lucrurile pe care le vedeau; cu capul aplecat ai intrat în odaie, fără să te duci la omul care te aștepta cu inima flămândă; și numai Dumnezeu știe ce lungă i-a fost vegherea. Umbre năvăliră în urma ta în casă, și pare-mi-se că n’au părăsit locașul tău, de atunci. Glasul tău are alt sunet, iar când te apleci peste Goromo să-l săruți, el simte poate că atingerea buzelor tale nu mai e aceeași.

Volona ridică ochii la Glava, dar fecioara stătea pe cal, mută, cu buzele strânse; numai pieptul îi sălta. „Am văzut: pasul tău se încetinește șovăelnic când e să se înapoieze acasă; dar când pleci afară, în lumea slobodă, calci cu pasul unui rob care scapă din temniță. Seara stai lângă fereastra deschisă și cuvintele lui Goromo cad în urechi ce nu ascultă, și nici sunetul obidei lui nu îi mai spune nimic inimii tale; mâinile ți s’au golit de desmierdările ce însemnau viață pentru chinuitul, a cărui dragoste strigă zadarnic către tine; cântecele ce-i erau dragi, tu nu i le mai cânti și, când șoptește numele tău, un vânt rece trece parcă prin vinele tale. De aceea, Glava, te întreb, unde te va duce Focco sub soare?”

Dar Glava nu răspunse ; nu scoase un cuvânt.

„Am ceva să-ți arăt“, urmă Volona, „ceva ce ai fi băgat de seamă, dacă ochi-ți nu ar fi luat obiceiul să privească dincolo de lucrurile care-ți sunt la picioare !“

Și apucând hățurile lui Focco cu o mână de fier, bătrâna duse călăreața, care nu se împotrivea, dinapoia casei.

„Privește aici!“ zise Volona, arătând o tufă ce creștea lângă zidul de piatră. „Privește aici, și spune-mi ce înseamnă ? Cred că vei tâlmăci tot ca și mine !“

Uitându-se, Glava tresări, apăsându-și palmele pe inimă.

„Spini înfloresc ;“ strigă ea ; înfloresc a doua oară !“

„Da“, zise Volona muștrătoare. „Înfloresc a doua oară ! Și cred că nu ai uitat în ce an au înflorit întâiu“.

Glava nu glăsui nimic. Alunecând de pe cal, în-genunchie alături de tufa de mărăcini. Era un troian de flori albe ca zăpada, albe ca stelele cerului.

„Ce timp al anului îți amintesc ele ?“ întrebă Volona, punând o mână grea pe umărul fetei. „Timp de primăvară, vară, toamnă sau iarnă ? E cumva acum zăpadă de pământ ? Și poți să-mi



spui al cui e trupul târât odinioară în casă, și al cui sânge a însemnat o dâră purpurie în țărână?”

„Volona“! Glasul Galvei răsuna ca un vaet. „Volona, ce vrei să spui? Cuvintele tale îmi zdrobesc inima!“

„Nu ții minte povestea veche care vorbește de spinii ce înfloresc atunci când inimile fecioarelor se prefac în grădini de dragoste? Spinii aceștia au înflorit odată pentru Goromo; pentru cine înfloresc acum?“

„Nu mă chinui, Volona! Nu știi ce spui? N'am nici un răspuns să-ți dau. Dar lasă-mă să rup o ramură de flori, s'o duc la patul lui Goromo; le poate pune lângă fereastra lui și, când soarele va luci, se vor preface în aur“.

„Nu-ți îngădui să-i duci astfel de flori!“ strigă Volona. „Pentru că și el va vedea în ele, semnul pe care îl văd eu! Iată, îți voi rupe o ramură și poți pleca cu ea, purtând-o ca o flamură la drum; o flamură care te va duce tot mai departe de casa asta“...

Bătrâna rupse dârză o creangă mare din tufă, și, punând-o în mâna Galvei, îi arătă poteca ce duce jos, în vale. „Nu voi încerca să te țin aci. Râul curge spre mare; mai curând ori mai târziu își va sfârși acolo mersul. Așa stă scris în marea

carte a Destinului. Sunt inimi care trebuie să fie zdrobite și bărbații trebuie să rădă, iar femeile trebuie să plângă; dar când vine iară ziua, soarele va răsări în acelaș loc. Buzele tale până azi s'au deschis să rostească lucruri care ar fi putut să rămână nespuse; dar acum, când ai de dat adevăruri în vileag, de bună seamă limba ta va fi mută! Și mă doare inima din mine! Dar toate lacrămile mele, cred eu, nu-ți vor înturna pașii din drumul pe care ești sortită să-l urmezi. Vino înapoi, dacă mai poți, și amintește-ți de sufletul, care va pieri dacă îi răpești lumina!“.

Și, întorcându-se, Volona intră în casă.

Glava rămase împietrită în locul unde o lăsase Volona, ținând ramura încărcată de flori în mână. Se uita la lemnul straniu uscat, care înflorise cu flori neprihănite.

Păreau fulgi de zăpadă sau plăpânde găze albe, care în orice clipă s'ar putea topi sau ar putea sbura. N'aveau codițe; gingașele lor căpșoare creșteau drept din ramură, între colții spinilor, cari erau lungi, tari și lucioși, cu vârfuri crud ascuțite.

Focco sta lângă stăpână-sa, scurmând pământul, împrăștiind spumă din zăbale, răsucindu-și

coada, dar Glava, nepăsătoare de nerăbdarea lui, rămânea cufundată în gânduri.

Ce minunată era lumea, privită dela înălțimea aceasta. Un suflu al cerului adia peste aspra-i îndepărtare; Glava fu răzbită de frumusețe și privind în jur, văzu totul, simți totul, înțelese totul, cum nu mai înțelesese niciodată.

Priveliștea nu mai cădea sub stăpânirea ei. Ochiul său râvneau altă lume, priviseră alte viziuni ce se deschideau în fața lor, — viziuni ale unei alte țări, către care o mânase un glas nou, prin minunile primăverii.

Căci Glava, fecioara munților, se înapoiase în mai multe rânduri la izvorul din pădure. Și astăzi nu era, vorba oare să o ducă Duhrun într'un loc, care era singurul, după spusele lui, vrednic de frumusețea ei? De aceea ochii Glavei se înstrăinau de lucrurile ce iubise în copilărie.

Volona, pândind dela fereastră, văzu cum pleca Glava călare, ținând ramura de spini la piept, cum pleca fără să întoarne capul.

Însă Goromo își trăsese pătura peste față, să nu audă tropotul copitelor lui Focco, purtându-i iubita spre locul unde picioarele lui n'o puteau urma, unde glasul lui nu o putea ajunge.

## XIV

*Iubire, iubire, iubire ! Ce ștlu ei  
De înțelesul vieței ce curge în  
jurul lor  
Lumea e o grădină vrăjită cu  
flori  
Și cântecul răsună, zburdalnic și  
vesel.*

ALFRED NOYES

Lângă izvorul clocotitor ședea Duhrun, cu sabia pe genunchi. Alături calul său Gurro își freca de scoarța unui copac coastele aburite. Deasupra lor fagii înmugureau; dulcea boare, trecând prin crângi, era o solie a fericirii apropiate. Fruntea cavalerului rătăcitor era încă legată cu năframa Glavei. Ochii lui erau plini de visuri, căci el vedea un viitor plin de nădejde, de lumină și de bucurie.

Multe căi i se deschideau, ducând spre multe

locuri; dar pribegiile nu-i mai erau singuratece. Mergea spre fericire, cu o femeie strânsă în brațe. Vedea flori și lumină de soare și grădini pline de umbră, și nopți sub luna zâmbitoare, a cărei față albă se oglandia în ape reci, curgătoare. Și ori unde colinda, femeia era cu el. Glasul ei înlocuise chemarea cornului, ochii ei luminoși îi erau călăuza, mâinile adăpostul, și sânul ei odihna. Ori unde îi lăsau picioarele urme, pasul ei însemna o urmă alături. Și Duhrun zâmbia, pe când păsările îi ciripiau și izvorul gâlgâia și îi șoptea, cu un glăscior cuminte, îngânându-i adevăruri, ce n'aveau nimic a face cu bucuria ce-i cânta în suflet. Dar și de războiu visa voinicul, de lupte vitejești, pe care le va câștiga cu sabia lui, de zângănit de oțeluri, de strigăte sălbatece de arme sclipitoare și de suliiți cu luciri de argint. Dar la apusul fiecărei zile, se afla Glava, gata să-i culce oboseala în poale; gata să-l primească cu vorbe duioase, cu mâini mângâietoare.

Avu chiar vedenia minunatei fecioare, vânturând o sabie lucitoare alături de el, — căci nu era Glava o femeie deosebită, mai tare, mai vitează, zămislită dintr'un aluat mai ales? O ființă pe care soarele o pârguise cu razele sale; pe care crestele munților o meniseră unor destinuri mai înalte;

pe care furtuna și vântul și elementele furioase o căliseră într'un diamant neprețuit? "

Astfel visa Duhrun, stând și așteptându-și iubita, pe care o aducea spre el Focco, din înălțimile veșnice, din meleagurile înourate.

Deodată crângile se despicară și în fața lui, se ivi o arătare mai dulce decât ar fi îndrăznit cineva să viseze vreodată. Inveșmântată în roșu, ședea pe sirepul ei, cu ochii în ochii lui, cu buzele întredeschise, cu pieptul zvârcolit de suspine fericite.

Intr'adevăr, era minunată Glava, ca o nădejde împlinită.

Duhrun sări în picioare. Smulgând-o pe pe cal, o prinse cu un strigăt de izbândă. Și Gurro, la spatele lui înălță capul, curmând tăcerea pădurii cu un nechezat de bun venit, la care falnicul Focco răspunse cu un alt nechezat.

Apoi plecară dela izvor, în desișul pădurii, tot mai departe de culmea muntelui, tot mai adânc în umbră, așa că răsunetul altor glasuri nu o mai putu ajunge pe Glava.

Caii îi urmau și pădurea troznea din toate vreascurile călcate.

„Am să-ți arăt un loc fermecat“, zise cavalerul. „O poiană unde cerul pare a fi căzut la pământ.

Acı toate florile sunt palide, de-abia le-a atins primăvara. Dar jos ele se răsfată în colori! Acolo îți voi povesti minuni ne mai pomenite“.

„Nu vezi ce ți-am adus?“ glăsui Glava. „Uite, spinii înfloresc a doua oară!“ Și ținând ramura ca un stâlpar de finic în mână, Glava îi spuse minunea întâmplată. Dar mai puțin minunate erau florile vrăjite, decât mărturisirile mijinde, pe care le citiră unul în ochii celuilalt.

La vale, tot mai la vale se coborau, strânși unul într'altul, mână'n mână. Pietrele se rostogoleau, sub copitele cailor, sărind și săltând în fața lor, ca niște duhuri viclene ce le arăta drumul. Cu cât coborau mai jos, cu atât crângile erau mai acoperite cu frunze, umbra era mai deasă, până ce o boltă de verdeață aurie le ascunse cu totul cerul.

Duhrun își duse iubita într'o poiană acoperită cu flori, unde pământul era albastru ca apele schimbătoare ale mării, albastre ca mantia Fecioarei Prea Curate, în ziua Tuturor Sfinților. Acolo dormea o tăcere, ca între zidurile unei biserici.

Ca niște crânceni uriași suri, copacii se înălțau legănându-și crângile ca niște brațe enorme deasupra capului lor, binecuvântându-i sau îndemnându-i să meargă în altă parte; dar acesta era sălașul cu chilimul albastru pe care îl alesese Duhrun

pentru iubita lui. Și aci îngenuchie în fața ei, vorbindu-i despre patima sa, mărturisindu-i nădejtile, în timp ce ea urmăria în ochii lui viziunile dragi și îi auzia minunățiile văzute numai în vis.

Cuvintele i se furișau în inimă și îi învăluiau simțurile, cum învăluie tămâia stâlpilor unei biserici. I se părea că trupul și-a pierdut greutatea, că plutește, că s'a făcut ușor ca fulgul, pe care orice adiere îl poate purta departe; fiecare sunet avea un înțeles nou, fiecare mireasmă un farmec nou și, când voinicul o cuprinse cu o îmbrățișare puternică, ea rămase fără împotrivire la pieptul lui, ca o pasăre ce și-a aflat cuibul.

Ridicând fața spre el, buzele-i părea că le cerșesc pe ale lui. Și când el aplecându-se, o sărută, sufletul ei se înălță lin, tot mai sus, ca o pasăre luminoasă ce își întinde aripile, pierzându-se în lumi nemărginite de lumină.

Nu știu ce i-a spus, nici care erau cântecele pe care le cântau păsările, nici care erau tainele pe care le șopteau ramurile când vântul lin trece printre arbori; știu numai că bărbatul și femeia stăteau în chiar inima vieții și că, deși ochii fecioarei erau închiși, ea vedea în față o cale minunată, presărată cu stele, ce ducea într'o lume nouă. Teme-



rile erau uitate, cum uitate erau alte glasuri și ochii plini de durere. Uitată și poteca îngustă care ducea prin nori înapoi, la căsuța de piatră.

„Nu-ți mai dau drumul“, zise Duhrun. „Iubirea noastră e o împărăție cu multe căi; te voiu călăuzi pe fiecare de-arândul și fiecare ne va duce, tot mai departe, spre îndeplinire. Fiecare va fi deosebită, astfel că niciodată nu te vei simți obosită. Te voiu duce spre atâta fericire, că nu vei mai putea deosebi, dacă măreția zorilor sau a apusului îți inundă sufletul“.

„Sufletul meu e în mâna ta“, zise Glava, „și cuvintele tale zugrăvesc icoane pe care el nu le-a mai văzut“.

„Ești a mea!“ glăsui cavalerul, strângând-o mai tare la piept. „A mea, a mea; acum ești numai a mea!“.

„Nu știu dacă sunt a ta“, zise Glava. „Imi pare că sunt a dragostei“.

„Și nu sunt eu dragostea? întrebă Duhrun.

„Nu știu“, zise Glava din nou. „Nu știu dacă dragostea are multe fețe, — însă știu că azi ea are chipul tău“.

„Glava!“ strigă Duhrun, „ce înțelegi prin aceasta? Totdeauna mă miră cuvintele tale; vin parcă din izvoarele adevărului, unde zace tupațată în întune-

ric durerea. Te strâng la pieptul meu, simt clocotul sângelui tău, văd lumina adâncă din ochii tăi, ating toată frumusețea ta; dar uneori îmi pare că aș strânge o nălucă în brațe!“.

„Nu știu ce sunt“, zise Glava, „muritoare sau nălucă, duh ce rătăcește pe pământ; nici nu știu ce poate aduce vântul de mâine peste viețile noastre, pe care azi credem că le ținem puternic strânse în mâini“.

„Dar inima ta e a mea? Spune, o Glava! Spune-mi că mi-ai dat-o toată“.

„Nu știu“, repetă Glava a treia oară, „dacă am suflet, inimă sau minte. Dar simt că am un trup; că soarele e cald; că buzele tale sunt fragede; și că rezemându-mă pe puterea ta, sunt purtată pe o undă de lumină“.

„Dar vei veni cu mine, Glava; mă vei urma în țara depărtată, unde vechiul meu cuib stă gol, unde ferestrele deschise chiamă într'una pe stăpânul, care a lipsit prea multă vreme? Gândește-te cât se vor bucura bătrânele ziduri că aduc cu mine o mireasă! Nu mă poți părăsi, Glava, acum când au tremurat buzele tale pe ale mele?“

„Cred că într'o zi te voi urma, în acea țară depărtată“ zise Glava, privind pe deasupra poiana albăstrie; „căci mi se pare că inima mi-a crescut

într'a ta. Dar îmi arde o durere mare pieptul, o durere pe care va trebui s'o rabd mereu, cu toate că deabia ași putea-o numi durerea mea."

„De ce durere vorbești, Glava ?

Fecioara puse mâinile pe umerii lui Duhrun și se uită dornic în ochii lui.

„Te iubesc!“ strigă ea c'o pornire sălbatecă. „Te iubesc! Te iubesc! Simt că parcă am sorbit foc cu sărutările tale; un alt suflet s'a trezit în mine, o altă privire în ochii mei. Dar încă nu te pot urma, Duhrun. Sunt încă lanțuri care îmi împiedică picioarele, și glasuri care mă chiamă înapoi!“

„Glava, pentru ce mă chinuești? N'ai să-mi spui niciodată ce sunt glasurile pe care le ascuți mereu? Cine e acela care te chiamă înapoi spre culmile tale?“

„Dragi îmi sunt aceste floricele albastre“, zise Glava îngândurată. „Acolo nu mi s'a întins un asemenea covor sub picioare; și îmi pare că aș putea urma privirea din ochii tăi până la capătul pământului. Dar m'am născut pe un vârf de munte, și ceva din suflet mi-a rămas printre nori“. Glava se opri o clipă. „De altfel“, urmă ea, „nu numai setea ta cere să fie potolită. Mâinile-mi pot alina mai mult decât o singură dorință, pot vindeca mai mult decât o rană; însă niciun bărbat nu vrea

să-și împartă comoara cu altul; vrea să fie stăpân singur, să fie numai a lui. Dacă ochii ce îi sunt dragi se uită în alți ochi, dacă mâinile ce le iubește strâng alte mâini; dacă buzele ce-l ademenesc sărută alte buze, nu mai poate simți bucurie, ci numai chin, chiar când le regăsește; și pururea va vedea o umbră între el și aceea pe care o credea numai a lui. Și totuși, niciunul din voi nu știe ce se cere inimilor noastre, ce mâini bat la ușele lor închise, ce învăluri de doruri se izbesc în cetățuile pe care am încercat să le clădim în jurul altarului nostru lăuntric. Voi n'ați auzit mulțimea de glasuri cerșind, rugându-ne, sfâșindu-ne sufletele cu strigătele lor, ca și cum noi singure le-am putea ușura nevoile. Stăm și privim, pe când dorul lor se urcă în neguri spre noi, și ne mirăm de ce toată omenirea e plină de iubire neascultată și de doruri neîmplinite; mâinile ne sunt pline, dar trebuie să păstrăm belșugul lor pentru unul singur, altfel ucidem inima pe care vrem s'o mântuim. Dar această lege, căreia trebuie să ne supunem, nu împiedică dorințele altora de a se înălța spre noi, ca flăcările încercând să frângă împotrivirea noastră. Ah! Nu îți cer să mă înțelegi, căci nici eu nu mă înțeleg. Uneori cred că Dumnezeu a blestemat pe fiicele Evei, pu-

nând în mâinile lor o răspundere mai grea decât o pot purta. Dorul meu râvnește spre tine, dar mila îmi întoarce privirea înapoi către nori“.

Duhrun stătea cu ochii ațintiți la femeia pe care o iubea. Dorea să se aplece, s'o ridice pe cal, și s'o răpească; s'o ducă departe de glasurile ce o urmăreau până în brațele lui. Dar era ceva sfânt în preajma copilei; ceva ce-i înfrâna avântul, ceva ce nu îndrăznea să atingă cu mâini prădalnice. Erau atât de limpezi ochii ei, și cuvintele pe care le rostea păreau a ieși din adâncimi așa de curate, că se simți umil în fața ei, ca un pribeag colbuit, care intră fără de veste într'un altar. Isprăvile lui de altădată păreau deodată mici, împăenjenite și deșerte, aparținând unui trecut la care nu doria să se mai întoarcă. Glasul de pe Munte avea în el ceva din lumea adevărilor mai înalte, neatinse de vicleniile lumii de jos. Simțea că trebuie să o cucerească și că viața nu ar prețui nimic fără de ea; dar că niciodată nu va cûteza să se atingă de frumusețea ei, până nu va veni ea la el, de bună voe, gata să-l urmeze până la sfârșitul pământului.

„Zilnic, voi veni în acest loc, unde te-am sărutat, unde viorelele și-au ridicat privirile spre minunăția ochilor tăi“, zise Duhrun solemn, ca și cum

ar fi vorbit cu mâinile pe Biblie. „Aici îți voiți aștepta voința. Știu că te vei înapoia; că, împotriva altor glasuri, inima te va îndemna spre mine; dar va fi la ceasul pe care-l vei alege tu, Glava, nu eu. Și chiar dacă florile s'or veșteji, plecând capetele la pământ, nu va fi un semn pentru mine că ai uitat drumul spre pădurea noastră. Sunt singurul stăpân al destinului meu și oare, nu se cunosc bărbați cari au așteptat vreme îndelungă întoarcerea iubitei“ ?

Cu un strigăt de copil chinuit, Glava se aruncă în brațele voinice, agățându-se de pieptul lui, ca înecatul de o stâncă.

„Oh ! da, așteaptă-mă“ ! strigă ea, „căci am nevoie de tine ! Nu știu de ce am atâta nevoie de tine ! Nu sunt oare deprinsă să fiu singură și mânăată de singura mea voință ? Dar am nevoie să știu că te pot găsi la capătul drumului meu. Nu-mi pot smulge inima din piept ca s'o pun zălog, în mâinile tale, dar de-aș putea, desigur că aș face-o. Și acum nu mai mă întreba nimic. Lasă-mă să plec. Glasurile răsună mai tare ca oricând în sufletul meu. Simt că mulți vin spre mine, ca un râu de jale curgând spre casa mea. Trebuie să fiu acolo, să-i întâmpin, căci nu îndrăznesc să răpesc îndureraților speranța care îi îmbărbătează.

Unele inimi sunt menite a fi fântâni din care toate buzele doresc să soarbă. Eu trebuie să am izvoare pentru toți. Însă va suna ceasul când fața mea se va putea întoarce spre soarele meu, când voi putea sbura în brațele tale, care mă vor primi ca un binecuvântat liman de odihnă.

„Te voi aștepta“, zise Duhrun liniștit, cu neclintirea unui om care crede în adevăr.

Și Glava se depărtă, pe armăsarul-roșu-auriu, Glava, Fecioara de pe Plaiuri, se întoarce în norii de unde venise.

## XV

*El zăcea acolo, ca unul care  
are prea multe de uitat Tot ce  
a fost, toate, afară de un lucru :  
Sfârșitul.*

RAINER MARIA RILKE

BCU Cluj / Central University Library Cluj

„**H**orii se adună“, zise Volona. „Vine furtuna. Impăratul Mării își trimite caii săi albi să vestească sufletele pribege să se întoarcă acasă“.

Vorbea cu bătrânul Ian, vânătorul, care venea câte odată să aducă vânat, grâne și miere, la casa de pe stâncă, și care stătea acum lângă ea, uitându-se jos, în depărtare, la valurile spumegate stâncile cenușii, ascultând izbitura surdă a mâniei lor crescânde, care le-ajungea la urechi ca un geamăt.

„Sunt inimile înecaților, ce plâng cu undele“, zise bătrânul Ian, încheindu-și mantaua. Mugetul valurilor e plin de glasuri nepotolite. Dealungul țăr-



murilor alunecoase, părul celor morți plutește de ici colo, ca plete negricioase sub apă. În unele nopți cu lună, am zărit fețe, albe ca varul, și mâini gălbejite, cerând ajutoare ce nu le sosesc nicio dată“.

„Desigur, limba ta bătrână e meșteră în povești“, zise Volona. „Dar prea trebuie să fie pline, cred eu, de râsul stafiilor și de lacrămile vărsate pe maluri înșelătoare. Mi-ar îngheța sângele, de ți-aș da ascultare și fiecă suflu al mării ar deveni suspinul sufletelor pierdute în adâncimi“.

„Marea nu-și dă morții înapoi“, rosti Ian, „de aceea e atât de plină de gemete aduse de vânt peste tot pământul, ca o amenințare, din miazănoapte, din răsărit și din apus“.

„Da, da“, șopti Volona, dând din cap. „Așa e, desigur, așa e“.

„Multe nopți furtunoase am ascultat cântecul de jale al mării; toate sbuciumele inimilor omenești erau adunate într'un strigăt groaznic de desnădejde, vânturile sălbatece se 'ncă erau; ca aripile învântejite ale unor suflete legate de pământ, trecea furtuna deslănțuită peste adâncuri. Odată am auzit un cântec cumplit, fioros și înspăimântător“.

Ian se opri și începu să mormăie ca pentru

sine. Valona stătea liniștită lângă el. Știa felul bătrânului și știa că are să mai urmeze ceva.

„Din zbuциumul mărilor singuratice și din jalea mare a vântului, se urca un prohod“, urmă el“, „un prohod ca niște clopote înăbușite sub genuni, nemăsurate genuni pe care nicio mână nu le va atinge și nici un ochiu nu le va străpunge vreodată“.

„Se vede că visezi“, zise Volona; „n'ăi fi făcut tot drumul ăsta ca să-mi vorbești de bocetele strigoilor? Spune-mi însă pentru cine s'o fi cântat prohodul cela?“

„Pentru îndrăgostiții înecați“, zise bătrânul trecându-și palma scortoasă peste gură. „Pentru ibovnicii ale căror inimi înflăcărare nu puteau afla odihnă, până nu s'au scufundat în cele mai adânci morminte ale mării“.

„Și vor afla ei pacea acolo?“ întrebă tovarășa lui, privind cu ochi obosiți peste ocean, în timp ce șuerături mânioase de vânt îi smuceau pletele, izbind-o cu ele peste față.

„Nu“, mormăi bătrânul, „când sunt valurile neliniștite atunci chinul vechiu îi deșteaptă din somn, în așternuturile lor de apă, și îi rostogolesc înapoi spre țarmurile de odinioară. Și prohodul, pe care l-am auzit eu noaptea aceea în visurile mele, era pentru acele inimi“.

„Așa dar, erau visuri ?” întrebă Volona.

„Visuri, visuri”, mormăi bătrânul, „unde încep visurile întreb eu, și unde sfârșește adevărul ? Spune-mi, dacă poți ? Și care e culoarea nopții când se crapă de ziuă ? Și cine ne poate spune ce povestește cerurilor vântul întunecos ? Și ce-i spune zăpada pământului când cade din înălțimi ; sau ce vede căprioara când moare cu săgeata în inimă ? Da, da, lumea asta nu e numai a celor vii sau a celor morți ! Pot doar să-ți spun că glasurile mării și ale vântului și ale furtunii, au înțeles mai adânc decât puteți pricepe și bătrânul Ian știe multe lucruri ce urcă din adâncuri în toiul nopții. Hei, hei, nu vorba despre ele va dumiri pe cei cari nu știu să vadă...”

„Trebuie neapărat să plec, norii au înfățișare amenințătoare”.

„Și soarele era ca aurul când a plecat ea, în zori”, zise Volona, mergând spre casă.

„Și unde ar putea să fie, scumpa noastră stăpână ?” întrebă vânătorul, întorcând capul.

„Poți să întrebi vietățile, pe care le iubești atât”, mormăi Volona. „Poți să întrebi norii, vântul și furtuna. Dar n’o să stau eu să-ți spun unde s’a dus Glava !”

„Aha ! așa e vorba ?” râse bătrânul. „Atunci o

să-mi iau ziua bună. Drumul mi-e lung și oasele îmi sunt înțepenite și ai să mă mai vezi altădată“.

„Sigur nu se poate ști dacă va mai fi o altă zi“, zise Volona, mohorîtă.

„Pare-mi-se că furtuna ce s'apropie, ți-a intrat în oase“, spuse în bătae de joc vânătorul, trântindu-și traista goală pe umeri. „Să te ție bunul Dumnezeu în sfânta lui pază și să-ți dăruiască gânduri mai vesele“.

„Ah Dumnezeu nu le va mai sădi în țintirimul vieții mele“, răspunse Volona cu glas supărat. „Dar ași vrea să se întoarcă Glava. Norii aleargă în grămezi uriașe“. Și, înfiorată parcă, se depărtă.

Ian privi după ea, apoi întrebă : „Și bietului om de colo, din casă, cum îi mai merge?“

„Mâna lui Dumnezeu apasă greu asupra-i“, răspunse Volona. „Nu vor mai înflori florile bucuriei nici pentru el. Dar picioarele noastre trebuie să învețe să umble pe drumurile pietroase ca și pe cele netede. Gândesc că fericirea nu se numără după sărutările ce primim, nu, nici de cum“.

„Și partea ta, de sigur, a fost sărăcăcioasă“, zise bătrânul, ferindu-se de vânt, ca să-și aprindă luleaua. Apoi, răzgândindu-se, urmă : „dacă n'ai fi așteptat tot timpul vești și soli din lumea de jos,

bătrânul Ian și Volona ar fi avut acum un venit al lor“. Și râse; un răs aspru.

„Fugi de-aici“, îl dojeni bătrâna, „și întrebuițează-ți limba neghioabă pentru alte cântece. Volona nu și-a încălzit niciodată mâinile la altă flacăra decât la aceea care i-a plăcut ei“. Și, cu o mișcare de mânie, dete la o parte șuvițele resfirate de pe ochi.

„Și de asta și-a fost întotdeauna frig“, zise bătrânul batjocoritor, luptându-se cu luleaua neaprinșă. „Ei bine, de geaba tot bat pe acelaș drum. În totdeauna ai fost dârză, ca ghimpele ce crește în locuri pustii, chiar când nu și era părul alb“.

Și, aprinzându-și în sfârșit luleaua, bătrânul porni încolo și pieri în nori.

„Tot de capul meu cărunt vorbesc toți“, mormăi bătrâna, uitându-se prin ceața deasă după vânător. „De capul meu cărunt! Ce nefirească le pare bătrâna, fiindcă ea nu se vaită niciodată. Dar ce știu ei de tainele, ce se ascund sub coaja copacului bătrân. Da, da, vezi bine că zilele mele înflorite au trecut, și poate că spinii au ținut mai mult decât trandafirii. Dar cu toate acestea, „mi-reazma lor mi-a rămas în inimă!“ Și, cu capul plecat, bătrâna intră în casă.

Norii izbucniseră într'un potop de ploaie, izbînd zidurile cu șiroaie puternice. Ca un zbor de lebede sălbatece trecu negura peste casă, întunecînd fereastra la care sta Goromo, ca deobicei. Cu o mișcare trudnică, el își lăsă capul pe perne și închise ploapele.

O schimbare mare se făcuse pe chipul lui Goromo. Palid fusese întotdeauna, dar acum era aproape spectral și ochii îi luceau ca și cum o flacăra lăuntrică, pe care nimic nu o putea stinge, îl mistuia cu dogoarea ei. Trăsăturile, fin dăltuite, erau subțiate, obrajii supti și cute adânci îi brăzdau fruntea, făcînd ca buzele-i, strîns lipite, să pară și mai îndurerate. Mîna morții plutea deasupra lui. Părea că numai o speranță deșartă i-a oprit pașii pe pragul mormîntului.

„Descătușarea e aproape“, murmură Goromo. „Va mai trece puțină vreme, Glava, și nicio figură îndurerată nu-ți va mai aștepta întoarcerea la fereastră; nicio voce înlăcrămată nu va mai saluta înapoierea ta. În curînd locul meu va fi gol; firul vieții s'a subțiat mult. Tot ce mai cer milei tale, e să nu-mi ucizi sufletul pînă nu-și va lua sborul. Mai vreau odată, numai odată, să mă uit în ochii tăi și să găsesc răsfrîngerea chipului meu în adîncimea lor. Sunt dornic de atingerea buzelor

tale, fără umbra altor sărutări pe floarea lor. Dar dacă nu mă înșel e prea târziu, Glava, — prea târziu, prea târziu!“

Și, de sub ploapele închise, lacrimi grele șiruiră peste obrajii trași. Impreunându-și mâinile pe piept, Goromo rămase nemișcat ca un mort și umbrele amurgului prinseră să pătrundă în odaie, ca niște uriași fluturi cenușii.

Afară urla furtuna; din ce în ce umbrele norilor ce treceau pe la fereastra lui Goromo se făceau mai dese, o oaste de năluci alergând spre o urgie necunoscută. Vântul urla în urma lor, într'o opintire zadarnică de a le opri. Dimpotrivă, îi făcea să goniască mai iute, căci nu era, oare, îmbrățișarea vântului o nimicire și cântecul ce-l șuera un strigăt de războiu, care însemna moartea?

Omului dinăuntru i se păru că furtuna i-a năruit porțile inimii, liberând din temniță toată obida și răzvrătirea tinereții lui frânte. Glasurile, care strigau în furtună, erau glasurile tuturor darurilor lui înăbușite, care se liberaseră, răsturnând ultimele stavile, răzbunând-se de prea îndelungata încătușare.

Geamătul vântului cădea și urca, la fel cu valurile mării turburate. Uneori un vaet prelung se putea auzi, ca un ultim suspin scăpat depe buzele unui răpus.

Acum viforul bătea cu mâini mânioase în uşe, zgâlţâind ivărul, încercând să-şi croiască un drum în odaia mare, joasă, care fusese cândva un altar al iubirii.

Deodată Goromo deschise ochii. Era într'adevăr furtuna care se lupta cu uşa, sau auzise o voce omenească pătrunzând prin urletul stihiiilor dezlănţuite? Glava! Poate că era Glava afară? Poate că Glava se înapoiase şi nu putea deschide uşa? Poate că oţelul rece al clanţei îi rănea mâinile ude de ploaie?

„Volona!“ strigă Goromo. „Volona! Volona!“

Şi Volona, paznica credincioasă a tuturor ceasurilor lui de obidă, veni degrabă în odaie, ştergându-şi mâinile de şorţ, cu părul răvăşit de vânt.

„Poate că este Glava“, zise bolnavul gâfâind. „Dă-i drumul, dă-i drumul!“

„Nu, nu; nu e Glava“, zise Volona. „O fi nerăbdarea vântului sau sufletele pribegilor rătăciţi, nădăjduind să afle un adăpost în casă“.

„Repede, Volona, deschide, deschide! Nu întârzia! Poate să-i fie frig, poate tremură, poate să-i fie frică!“

Volona se duse, dând neîncrezătoare din cap şi, după ce se trudi un timp cu cheia, o deschise, lăsând vântul să între val-vârtej în încăpere. ca



un dușman ce pătrunde într'un meterez prăbușit. Și un bărbat se opri în prag; un om înalt, îmbrăcat în alb.

„Călugărul!“ strigă Goromo, acoperindu-și fața și apărându-se, parcă, de o lovitură. „Călugărul! Călugărul!“

Statura înaltă a străinului umplea pervazul ușei. Apa îi curgea șiroae de pe poalele veșmântului. Mantia-i albă se zbătea în vânt, ca aripile unei păsări uriașe, — sau, mai bine, putea fi asemuită cu o flamură sfântă purtată de mâini evlavioase, prin vânt, spre Biserică.

Ochii călugărului erau atinși asupra lui Goromo. Părea că nu aude vuetul ciudat al furtunii; nu zise niciun cuvânt de bun venit, niciun fel de scuză nu rosti.

Se uită numai la omul culcat, neputând parcă să-și ia privirea de pe chipul cenușiu pe care îl vedea.

Un timp nu vorbi nimeni, numai glasul furtunii umplea sala. Apoi, ușa se închise cu zgomot și amândoi stăteau față în față, în amurg.

Goromo fu cel dintâi care-și regăsi graiul. „Ești ud“, spuse el cu bunăvoință firească. „Volona aprinde focul. Poate că vei vrea să-ți usuci veșmintele la flacăra lui. Iartă pe un biet bolnav,

că nu se poate scula pentru a te primi, însă Volona va îngriji de ceea-ce-ți trebuie.”

Totuși călugărul nu vorbi încă; dar, înaintând în odaie puse toiagul pe masă, apoi se apropie de Goromo, se aplecă asupra lui, și cu o voce răgușită întrebă: „Cine ești tu? Am venit să caut „Glasul de pe Munte“, și găsesc un bolnav în locul lui”.

„Glasul de pe Munte pribegeste prin văi“, zise Goromo, „și îi aștept și eu înapoierea”.

„Când va veni?“ întrebă Loredano și un mare dor îi tremura în glas.

„Ziua și noaptea sunt pentru ea tot una“, răspunse Goromo, „Ea nu măsoară suferința ome-nească cu nisipul ce curge într'o clepsidră”.

„Totdeauna o aștepti?“ întrebă călugărul, nu fără ciudă în glas.

„Da“, răspunse Goromo. „Și în mormânt am s'o aștept”.

„A fost vreodată a ta?“ întrebă iarăși vocea în-ciudată.

„Nu; n'a fost niciodată a mea“, zise Goromo; și, rostind cuvintele acestea, i se păru deodată că toate vinele i s'au deschis și că tot sângele i se scurgea ca un fluviu roșu; curgea încet, încet, din inimă. Образul de schimnic al călugărului se

împăinjeni; odaia se umplu de ceață; un cântec straniu sună în urechile lui Goromo; era ca un glas ceresc, îndepărtat și, aripi păreau că flutură în văzduhul din preajmă...

Aripi multe, multe aripi...

Cu un strigăt Volona fu în genunchi lângă el, ridicându-i capul în mâini.

Dar călugărul privea țintă spre el, nădăjduind că nefericitul și-a dat sufletul.

## XVI

*...De unde cuvintele ies din  
adâncimile adevărului.*

TAGORE

Volona aprinsese foc mare în vatră. Călugărul, îmbrăcat în alb, ședea lângă foc, pe scaunul Glavei. Flăcările înroșeau faldurii hainei, mâinile-i erau încrucișate, spatele întors către pat.

Goromo sta nemișcat pe perne, dar Goromo nu era mort și Loredano știa că Goromo nu a murit.

Odaia era aproape întunecată. Afară mai urla vântul, dar puterea furtunii se potolise. Doar ploaia curgea șiroaie pe geamuri. Totul era învăluit în tăcere; nu se auzia decât troznetul focului și răsuflarea greoaie a omului, care era gata să-și aștepte iubita până dincolo de moarte

„Îți sângerează picioarele?“ rupse făr'de veste tăcerea, glasul lui Goromo, ca o stea căzând în noapte.

Călugărul tresări, dar nu se întoarse; o expresie ciudată îi năvăli în ochi; își opri râsuflarea, nefiind sigur dacă simțurile nu-l înșeală.

„Ea mi-a spus că-ți sângerau picioarele“, urmă vocea tristă în întunec, „sângerau fiindcă nu umblaseră pe drumurile lumii“.

Loredano se întoarse încet spre omul, despre care nădăjduse că a murit și cu o sforțare își ridică ochii asupra lui.

„Ea ți-a spus aceasta? I-a fost milă de picioarele mele însângerate?“

„Mi-a spus că ai venit la ea, mi-a spus de dorul tău, și de setea ta“.

„De ce ți-a spus?“

„Fiindcă a fost o vreme când îmi spunea toate și odată avea inima unui copil care se joacă la la soare, cu mâinile pline de flori“.

„Și acum?“, întrebă călugărul făcând un pas mai aproape. „Și acum?“

„Acum își întoarce capul când o chem pe nume, cu buzele pe jumătate deschise, parcă ar aștepta să audă sunetul unui alt glas“.

Se făcu tăcere, apoi Goromo vorbi din nou.

„Vino mai aproape, sunt slab, nu-mi pot ridica glasul prea mult și mi se pare că ura ta împotriva-mi s'ar micșora, dacă s'ar rosti anumite cuvinte“.

Călugărul înalță capul. „Cine zice că te urăsc?“ Glasul lui era îngrijorat și totuși dârz.

„Eu aud și vorbele negrăite“, răspunse Goromo. „Eu nu mai sunt decât o minte care se sbate, de când trupul meu nu mai are ființă și ochii mi s'au făcut atât de pătrunzători, că pot citi în inimile omenеști. Vino mai aproape. Sunt numai o umbră, care în curând va fi a trecutului: de aceea e zadarnic să simți vreo ură împotriva mea. Adu jilțul de colo lângă pătul meu, aș vrea să-ți văd fața și, dacă îmi va fi în putere, să-ți înțeleg durerea“.

Călugărul stătea nehotărit lângă foc. Ceva în vocea suferindului îi urca un nod în gât. Dar Loredano avea sfiala sălbatecă a fiarelor prinse, ce nu se încred în bunătatea oamenilor. Sufletul lui sugrumat dorea să se destindă la cuvintele străinului, dar o stranie neîncredere îl ținea în frâu, iscodindu-și gazda ca și cum s'ar fi aflat în fața unui vrășmaș.

„Ea era plină de milă pentru suferința ta“, reluă Goromo încet. „Mi-a vorbit de venirea ta și de ajutorul ce nădăjduia să-ți dea; mi-a vorbit de mahnirea ce citise în ochii tăi.“

„Toți vin la ea“, zise Goromo cu întristare. „Toți îi cer ajutor. E ca apa vie, din care toți nă-

dăjdăiesc să bea. Dar ți-am spus că s'a dus jos în văi. Apele curg la vale, oricât de limpede le-ar fi obârșia“.

Din nou se făcu tăcere. Troznetul focului era asemeni unor voci îndepărtate imprăștiind în pripă veștile, pe care vântul le prindea și le învolutura pe coș, — să le ducă în lume. Apoi, pe neașteptate, călugărul se apropie de pat și, apucând mâna bolnavului, îl întrebă cu voce răgușită :

„Ce erai pentru ea ? Vorbește ! Ce e ea pentru tine ? Trebuie să știu, căci inima mi se frânge :“

„Ea e bătaia vieții mele“ răspunse Goromo solemn ; „e nădejdea mea, bucuria, flacăra mea, durerea mea, — chinul meu“.

„Și tu ! Ce ești tu ?“

„Eu sunt numai adierea unui cântec, care a fost cântat. Sunt un glas, care odată a găsit răsunset în inima ei. Sunt umbra unui lucru, pe care ea l-a crezut veșnic, dar pe care Dumnezeu îl pusese în mâna ei doar pentru un anotimp. Sunt numai o cheie ruginită, care a deschis ușa pe care să intre altul“.

„Care altul ?“ gemu călugărul.

„Nu l-am văzut“, zise Goromo foarte încet. „Dar știu că are înfățișarea dragostei“.

„Cuvintele tale mă chinuesc!“ strigă celălalt. „Sunt pline de bănueli nerostite; ele se înalță în fața mea ca niște strigoi frângându-și mâinile în disperare! De ce n'ai încercat s'o oprești? De ce n'ai ținut-o aici lângă tine?“

„Aici lângă mine?“ O mare durere tremura în glasul lui Goromo. „Se poate opri sborul pasărilor, care se avântă către perechea ei? Se poate împiedica seva de a se urca primăvara? Și dacă aș fi oprit-o aici lângă mine, ce folos ar fi fost pentru tine?“

Călugărul își strânse pumnul, cu o pornire de mânie, și își lovi fruntea ca și cum ar fi amenințat un dușman închipuit.

„Am nevoie de ea! Am nevoie de ea! Ea mi-a intrat în sânge, în creier, în suflet. Aud numele ei în orice vânt care suflă, văd ochii ei în fiecare nor ce trece; îi simt prezența ca o răsuflare, oriunde calc. Am urcat acest pisc, prins de nebunie, ca să-i aud glasul înc'odată, — glasul fermecător“.

Călugărul își acoperi fața cu mâinile și rămase o clipă așa; apoi, întorcându-se din nou spre Goromo, întrebă cu o teamă rău ascunsă în glas:

„Cine crezi că a venit înaintea mea, — cine? Cine a pus stăpânire pe inima ei? I-am cerut să-mi dea ceva și mi-a lăsat un sărut pe frunte, —



un singur sărut. Buzele ei m'au înfierat, dar sufletul ei nu era al meu când mă săruta, — era sărutul milei. Eu care nu știu nimic de sărutări, știu, totuși, că nu era o sărutare de dragoste. Și apoi, nu mi-a vorbit ea de o dragoste în care credea, care pune cuvinte pe buzele ei și putere în atingerea ei, — de o dragoste care îi umple viața ?

Ochii lui Goromo se închiseră o clipă. O expresie de nespusă amărăciune îi brăzdă fața : „Ea credea pe atunci că mă iubește pe mine“, zise el în șoaptă, așa că Loredano trebui să se aplece ca să-i prindă cuvintele. „Era fiindcă, — fiindcă nu știa nimic despre viață. Patru ani a ținut visul dulce și eu, ca un nemernic, am primit comorile ce mi le întindea, le-am primit în genunchi, cum își face preotul jurământul. Inșă primindu-le, știam că înbrățișez o fericire fără putință de înfăptuire, că ating un lucru care niciodată n'a fost al meu. Ca un muribund, — care se înviiorează o clipă la soare amăgindu-se că numai pentru bucuria lui a fost făcută căldura, — primii minunăția darului ei, încercând să înăbuș încredințarea că era numai o minune, care nu se va realiza niciodată. Trăiam cu o stea în suflet, o stea care de fapt, era a cerului și nu a mea. Dar lumina ei era așa de dulce și așa de desăvârșite erau zilele ce le-am trăit în

acea iluzie, încât uneori, — numai uneori, uitai că mi-am clădit casa pe nisip“.

„Nu te-a iubit niciodată cu adevărat?“.

Călugărul se așezase acum aproape de omul trist. Fără să-și dea seama, graiul i se făcuse mai blând; căci este mai ușor de răbdat glasul mahnirii decât să ascuți cântecul biruinței.

„Aș tăgădui credința care mi-a îngăduit că trăesc dacă aș spune că nu m'a iubit niciodată“, răspunse Goromo, înpreunându-și mâinile. „O anume parte din ea mă iubea, — dar era mila care făcea să-i tremure inima și buzele ei mi le dăruie dumnezeiasca blândețe a îndurării. Tânărul ei suflet stătea pe stânca mărginașe a vieții, ca un înger, privind din înălțime la întinsul pământ de jos. El își întindea aripile, gata să sboare spre orice răsărit, când de odată viața-mi zdrobită îi căzu în cale. Cu înduioșarea firească a mamei, care doarme în orice suflet de femeie, ea se aplecă și adăposti jalea mea în raiul inimii ei nevinovate; și ca o sfântă ea o păzi, crezând că era iubire. Și când buzele-mi erau însetate după sărutul ei, ea mi-l dete așa cum floarea dăruiește frumusețea ei stropului de rouă ce cade jos. Buzele mele erau într'adevăr buzele dragostei și dragostea mea, era dragostea unui bărbat, furtunoasă, bănuitoare, atot mistuitoare,

atodornică. Dar am atins-o ușor și s'a deșteptat! Căci nu ghicisem că era numai o somnambulă și că o trezire prea pripită ar fi făcut-o să-mi fugă din brațe! Am simțit că valuri din sângele meu erau așternute sub picioarele ei, spre a-i îngădui să alunece lin prin viață. Am simțit că fiecare gând al meu ieșea să-i umple mintea, că vorbele mele deveneau ale ei, că sufletul meu trăia într'al ei, făcând din el o minunată cămară plină de lumină. Era ca și cum — ca și cum, ne-am fi făcut una: ea era trupul, forma desăvârșită plămădită de Dumnezeu, și eu, eram spiritul, gândul care scânteia. ... Ah! dar ea n'a înțeles niciodată. Și într'o zi s'a întâmplat o minune“.

Goromo se opri. Ochii lui adânci se umplură de un straniu extaz. Călugărul îl privi țintă, și atât de fermecat era de cuvintele omului întristat că, o clipă, uită de propriile lui necazuri.

„Intr'o zi“, urmă Goromo, „un copil olog urcă la această casă cu maică-sa. Nu știu de unde, nici de ce venise. Glava stătea la soare, jucându-se cu sabia ei scumpă. Eu mă îmbătam de negrăita ei frumusețe, și sufletul mi-era foarte aproape de Dumnezeu. Ea, — era afară, la soare; eu, culcat aici, la umbra casei. Numai fereastra ne despărțea și o iubeam, — o iubeam cu o dragoste pătimișă“.

Din nou Goromo se opri și răsufală din greu, covârșit.

„Urmează“, zise călugărul, atingând mâna bolnavului, și răsufalarea sa deveni găfâitoare.

„O iubeam“, urmă Goromo, „și cum ea se aplecă peste olog, întrebând pe mamă de ce suferă, îmi veni deodată o credință fără împotrivire, că dacă Glava și-ar pune numai mâinile pe copil, acesta s'ar ridica tămăduit. Simțeam că dragostea mea e atât de mare, că era mai mult decât o dragoste obișnuită, încât putea să dea Glavei și o putere, peste firea ființelor pământești. Și, în clipa aceea, m'am rugat cu atâta evlavie, pusei credință atât de puternică în ruga mea către cer, încât o putere necunoscută țâșni din sufletul meu spre sufletul fecioarei, pe care o iubeam. Și ca într'un vis, o văzui pe Glava luând copilul în brațe și strângându-l la piept. Și deodată copilul se ridică în sus, drept și voinic, — și teafăr. Un nor mă învălui atunci. Și în urmă, — mai târziu — nu știu când — Glava era aplecată asupra mea cu lacrimi în ochi și îmi spunea de o mare bucurie, de o mare minune ce s'a întâmplat. Copilul plecase cântând, — cântând! Și apoi alergase jos pe poteca muntelui, după un fluture azuriu. Aveam mâinile Glavei într'ale mele și mi se păru că

ceva din mine se topise, parcă o parte din sufletul meu ar fi sburat spre Dumnezeu. Mă simțeam ușor de tot și foarte fericit! Și Glava se aplecă să mă sărute, — și mă sărută pe buze“...

Mâna lui Loredano strânse palma arzătoare a lui Goromo și amândoi bărbații stătură o vreme fără graiu, privind în întuneric; dar degetele lor erau împreunate și fiecare auzea parcă bătăile inimii celuilalt.

Ușa se deschise pe nesimțite și Volona se ivi cu o lumânare în mână. Flacăra mică fâlfâia în odaie, ca un fluture de aur.

„Furtuna a trecut“, zise bătrâna servitoare, „dar noaptea va să fie foarte întunecoasă.“

Apropiindu-se de foc, aruncă o buturugă în flăcări; apoi, ridicându-se, trecu și puse mâncarea pe masă.

„Ea vede prin întunerec“, urmă bătrâna, aproape vorbind cu sine însuși, și Focco nu greșește niciodată. Cred că stelele îi sunt surori, dar mă bucur că noii au stat din plâns. Altfel ar fi fost rău“.

„Tu crezi în înapoierea ei, Volona“? întrebă Goromo, uitându-se la chipul ei îmbătrânit și aspru Volona sta, dreaptă, cum îi era obiceiul, cu mâinile în șolduri, privind în întunerec.

„Da, se va întoarce“, zise ea încet. „Corbii zboară toți, în aceeași parte și astfel știu că ea va reveni“.

„Tot mai crezi în semnele tale Volona“ ?

„Eu mă încred în ceea ce nu m'a înșelat niciodată“, răspunse Volona, „și cerul m'a învățat mai multe adevăruri, cred eu, decât limbile oamenilor“.

Apoi, întorcându-se spre Loredano, care ședea cu capul îngropat în mâini, îl întrebă, mai prietenoasă: „Ești obosit și poate ți-e foame? Am să-ți aduc de mâncare“.

„Am călcat multe poște“, răspunse călugărul, „și mi-e sete“.

Apoi, întorcându-se spre Goromo :, „Dar vreau să aud sfârșitul povestei tale. Oare, minunea a fost urmată de alte minuni“ ?

„Da“, zise Goromo, „și Volona îți poate spune ce ciudat a fost“.

„Vorbiți de Glava“ ? îi întrebă Volona. „Da, da, au venit ca un puhoiu și toți, pe cât știu, au plecat mulțumiți, lecuiți sau mângâiați. Și faima ei se întinse din gură în gură, până când veniră în cete, și nimeni nu s'a îndoit cândva de puterea ei și se închinau la ea ca la o sfântă“.

„Și puterea nu era a ei“ ? întrebă călugărul, întorcându-se spre bătrâna slujitoare.

„Cred că nu era a ei“, răspuse ea scurt.

„A cui era atunci“?

Volona ridică un deget lung, osos și, arătând spre Goromo, zise cu glas solemn: „Puterea era în dragostea lui, cred eu. Nemărginita lui credință în desăvârșirea Glavei a făcut minunea. Credința strămută munții, se zice; el era flacăra, ea altarul, Dumnezeu mâna. Când vindeca Glava, ea nu știa ce limbă vorbește; erau vorbele domnului meu Goromo, care ieșiau de pe buzele ei“.

O tăcere adâncă urmă. Degetul lung și osos era încă îndreptat spre Goromo, însă omul de pe pat își acoperise fața cu mâinile.

„După ce plecau pelerinii“, urmă Volona, „Glava se întorcea cu un zâmbet de copil. Dar stăpânul meu Goromo sta culcat pe perne, ca și când tot sângele i s'ar fi scurs din inimă. Glava e o lădiță de aur, pe care domnul meu Goromo o umple cu lumină“.

„Nu o voi mai umple niciodată“, zise Goromo cu mâhnire. „Ce a fost, a fost; o altă lumină trebuie acum să-i arate calea“.

Volona se întoarse la foc și, ațintindu-și ochii spre flăcără, zise, vorbindu-și sie-și:

„Ea e o femeie. Am vrut să o socotim ca pe o

ființă supraomenească, pornirile firești însă n'au îngăduit nici de cum“.

„Patru ani de fericire dureroasă, înfrigurată, plină de teamă“, zise Goromo. „Știam că nu poate dăinui, dar au fost viața mea. Mă agățam de ea; nădăjduiam împotriva nădejdei, dar acum...“

„Pacea neprihănită fie cu tine!“ zise bătrâna, apropiindu-se de el și punându-i mâna pe inimă. „Nepătrunse sunt căile lui Dumnezeu și dragostea are chinul ei ucigător, dar dincolo de Porțile cele din Urmă, e libertate — cred eu — e odihnă, e pace. E un liman dincolo de țara visurilor zădărnice, unde cei cari au plâns prea mult se vor deștepta privind răsăritul soarelui, cu o strălucire luminoasă în jurul frunților lor albe ca spuma, privind într-o frumusețe unde suferința e ceva care n'a fost nici când“.

Și, rostind aceste ciudate cuvinte, umila slujitoare bătrână păru că s'a înălțat la rang de vrednicie neobișnuită. Chiar și graiul ei își pierduse asprimea, semănând acum cu graiul acelora, a căror vedere poate străbate dincolo de valurile pământului. O clipă ea stătu dreaptă, înaltă și tare, pe când singură, lumânarea arunca luciri roșii pe figura ei sfrijită. Uimiți, cei doi oameni o priveau, dar nici unul nu vorbi. Apoi, deodată un fior îi stră-



bătu oasele și redeveni din nou bătrâna Volona, umila Volona, cu capul plecat.

„Am să vă aduc de mâncare“, zise ea cu obișnuitu-i glas morocănos. „Dar nu vă necăjiți cu vorbe zadarnice. Se pare că amândoi aveți nevoie mai mult de odihnă decât de vorbă“. Și după ce se aplecă să mai pună lemne pe foc, Volona părăsi odaia.

„Ah! dar trebuie să vorbesc“, zise Loredano, reluându-și locul. „Mi se pare că toată viața mea, n'am vorbit unei inimi omenești“.

„A mea te ascultă“, glăsui Goromo, atingând ușor mâna străinului. „Noaptea poate fi lungă, și eu aștept mereu...“

„Spune-mi“, întrebă călugărul, „cine e bătrâna cu graiu atât de înțelept?“.

„E bătrâna Volona, doica Glavei“.

„A fost totdeauna cu ea?“.

„Da“.

„Și tu cum ai ajuns în locurile acestea?“.

O clipă Goromo nu răspunse, apoi cu o sforțare, zise: „Odată eram vânător, urmăream viețuitoarele pădurilor; eram un hoinar, îndrăgostit și de zi și de noapte. Toana mă purta pretutindeni, și nimeni n'avea dreptul să calce între mine și soare. Sunt de neam vechiu, neam cu cei mari

ai acestui pământ. Tatăl meu domnește, — într'o țară îndepărtată. . Dar aceasta aparține trecutului..." Goromo oftă, trecându-și mâna străvezie peste frunte; apoi începu iar: „Totdeauna munții m'au ademenit, culmile lor înalte păreau că-mi făgăduiau destăinuri ciudate; o taină părea ascunsă în puterea lor; un farmec, căruia nu mă puteam împotrivi, mă atrăgea spre ele. Și acum știu... știu... Era destinul meu: dăstăinuirea era Glava; taina era amorul; puterea ascunsă era durerea și umbra apropiată a morții“...

Glasul lui Goromo era slab; schimnicul trebuia să se aplece spre el ca să-i prindă cuvintele. Dar ochii minunați ai bolnavului puseseră stăpânire pe inima răzvrătită a lui Loredano.

„Urmărind-o m'a lovit năpasta“, zise Goromo, după o scurtă pauză. „M'am prăbușit cu calul, dela o înălțime grozavă. Era noapte, o fugăream de mai multe zile; ea se ferea mereu de mine, ducându-mă tot mai departe de drumuri umblate. Vârful sulitei îi lucea în întunerec, ca o stea; asemeni unor zurgălăi de argint îi era râsul; palidă ca luna, era fața-i minunată. Armăsarul ei lucea ca o lumină fosforescentă. Era iarnă; zăpada era albă, — orbitor de albă și așa de luminoasă, că parcă strălucia pământul, parcă lumea întreagă era încinsă

de un nimb de lumină. O noapte minunată. O noapte pentru fericire, pentru rugăciune, pentru isprăvi. Noaptea aceea mă duse aproape de moarte. Căzui și îmi pierdui cunoștința. Dar când ochii mi se deschiseră în zori, ei se deschiseră și dragostei. Dragostea se apleca asupra-mi ; mă aflu în brațele iubirii.

„Imi lăsasem tovarășii în urmă și trecură multe ceasuri până când ne găsiră. Glasul Glavei îi îndrumă către locul unde mă ținea în brațe. Ea scoborise în întuneric până în vale, unde zăceam, și toată noaptea îmi sprijinise capul pe genunchi, crezând că am murit. Sunt clipe când viața și moartea tresar atât de aproape una de alta, încât mintea nu mai știe bine, de e pe lumea aceasta sau pe cealaltă ; unele dureri sunt așa de mari încât aproape se prefac în extaz. Nu mai știm dacă vedem stelele cerului sau prăpăștiile iadului“.

„Dar ai trăit ! Ai trăit !“ strigă călugărul. „Unii sunt osândiți dela început să stea deoparte de parc'ar fi morți !“

Goromo privi înduioșat chipul tânăr, muncit de patimi. Era frumos, dar chinuit de frământări lăuntrice ; trăsăturile îi erau supte și ciudat de palide, ca florile crescute în locuri unde niciodată soarele nu lucește ; ochii erau înfundați, și dăre întunecoase

brăzdau pielea din jurul lor. Era în el ceva de copil și totuși ceva de om bătrân, ceva dureros.

Goromo se simțea în fața unei dureri, altfel decât a sa

Sufletul, nu trupul acestui om, era bolnav.

„Frate“, zise Goromo blajin, „o mare amăgire bântue omenirea. Fiecare om crede că viața-i o grădină, sădită numai pentru mulțumirea lui și că toate florile sunt flori de cules“.

„De ar ști să-i fie numai grădinar, — un grădinar a cărui străduință să tindă numai la sporirea desăvârșirii lor, fără nici o dorință avană de stăpânire, omul ar vedea atunci viața într'o lumină mai adevărată“.

Am zăcut aci ani de zile nemișcat, cap fără de trup și nu-i drum pe care să nu-mi fi călătorit gândurile. De aceea îți vorbesc, cum n'am vorbit încă niciunui om. Am ajuns la capătul tuturor nădejdiilor și, — dela orice nădejde, mi-am întors gândul.

„Nădăjduiam să mă tămăduesc, să mai stau odată în picioare, zdravăn și puternic. Nădăjduiam să-mi păstrez dragostea. Zi cu zi însă, a trebuit să învăț că-i o comoară, la care n'aveam decât un drept trecător; am nădăjduit să nu sufăr, dar am suferit toate chinurile trupului și ale minții. Am râv-

nit să fiu tare în suferință; am fost slab și m'am jeluït ca un copil. Am jinduït să mor și trăiesc, ca să văd pierind și vestejindu-se ceea ce era mai presus decât viața pentru mine.

„Am cunoscut ceasuri de răzvrătire înfricoșătoare, ceasuri când viermele, pe care-l strivește piciorul plugarului, e mai puțin netrebnic decât mine. Dar Glava trecu înainte, dusă parcă de aripi nevăzute, spre o slavă pe care nu o vom împărtăși niciodată. Și acum îmi dau seama că am fost numai grădinarul, care a făcut să înflorească o floare menită s'o culeagă altul“.

Goromo își întoarse fața pe pernă și gemu ca un rănit. BCU Cluj / Central University Library Cluj

„Și crezi poate, fiindcă sunt olog — un trup mai mult mort decât viu — crezi că ar trebui să fiu resemnat? Dar îți spun, sunt clipe când toate chinurile iadului îmi pătrund inima, deșteptând pornirile cele mai joasnice și atunci văd închipuiri pe care e mai bine să nu le spun“.

Goromo se opri o clipă. Apoi se întoarse spre călugăr și un zâmbet senin lumină fața-i de mucenic.

„Uneori însă, pot sta așa întins, liniștit, și simt că mi se descătușează sufletul din cleștele ce-l zdrobește. În clipele acelea, mă simt ușor ca aerul. Plutesc în zări luminoase, a căror strălucire

îmi dă puterea de a vedea dincolo de înțelegerea omenească. Furtuna odată liniștită, cântăresc cu alte măsuri, — cu cele adevărate, cu acelea ale lui Dumnezeu. Și-mi dau seama că sunt numai o parte, infinit de mică din ceva mare, în care patima, durerea, dragostea mea, scad până la nimic. Sunt numai o scânteie, care poate lumina și ea o minte omenească înainte de a se stinge.

„Ah!“ strigă Goromo, „în clipele acele mă simt așa de curat, atât de mai presus de slăbiciunea omenească, sunt atât de pătruns de obârșia mea mai înaltă, că aș putea lua pe Glava de mână, s'o dau eu însumi omului pe care îl iubește. Și aș putea zâmbi, — da, aș putea zâmbi chiar când și-ar pune buzele pe buzele altuia și aș putea o binecuvânta cu lumina lui Dumnezeu în inimă“...

Goromo își ridică mâinile străvezii către o vedenie nevăzută și o strălucire sfântă îi luminează fața.

O evlavie adâncă umplu, o clipă, odaia. Un înger parcă ar fi trecut. Apoi deodată, Loredano căzu în genunchi, lângă pat și ascunzându-și fața în faldurii ce cădeau de pe trupul nefolositor al lui Goromo, izbucni într'un hohot de plâns.

„Da, plângi“, zise Goromo, punând mâna pe capul tânărului. „Plângi, plângi, lacrimile pot spăla multe, — plângi! Sunt ceasuri, în care omul

trebuie să se facă umil ca un prunc pe genunchii mamei sale. N'ai venit să cauți o femeie? Să rupi dela ea ceva, ce nu era pregătit să dea? Ai sperat să potolești setea vieții tale întregi cu o sorbire. Dar Dumnezeu ți-a zădărnicit planul și te-a călăuzit la un frate în suferință, ca să guști din lăcrămi ce nu sunt ale tale. Ai venit către Glasul de pe Munte și ai găsit numai un glas, care se suie din adâncimea jalei către o altă înălțime“.

„Mi se pare“, gemu călugărul, „că am aflat Glasul de pe Munte, însă nu sunt tămăduit... Dar glasul tău și durerea ta m'au ridicat mai presus de mine însumi. Înțelepciunea ta e înțelepciunea unui om, care a gustat din toate izvoarele și a băut din toate fântânile. Dar eu, — eu n'am dus încă niciun pahar la gură și poate un om să treacă astfel prin viață? Răspunde! Răspunde! Ce mângâiere poți să-mi dai? Vorbește!“

Dar Loredano nu primi răspuns, căci în clipa aceea se deschise deodată ușa și Glava se ivi în prag, — Glava pe care amândoi o iubeau.

Ceața năvăli în odaie, în urma ei, învăluind-o în mister. Părea, mai mult decât oricând, o ființă deosebită, — mai mult zeiță decât femeie, mai mult vis decât realitate. Cu mâna pe clanță, ea se opri șovăind. Flacărele din vatră făceau, din negurile

ce o înconjurau, un nimb feeric, care îi dădea o strălucire nepământească.

Loredano și Goromo o priveau încremențiți. Glava făcu un pas înainte și închise ușa. Apa picura din hainele-i ude, lipite de trupu-i desăvârșit.

Ridicând capul fata vorbi cea dintâi.

„Găsesc un oaspete neobișnuit în casa noastră“, zise ea și glasul minunat, — glasul, care mișca inimile omenеști, umplu tăcerea cu unde de armonie. „Noaptea a fost furtunoasă“, urmă, „dar ziua, — ziua a fost plină cu soare“.

„Glava“, zise Goromo, întinzând mâna spre ea, „te doresc și îți mulțumim că te-ai întors“.

Glava înaintă ca în vis spre mâna firavă ce-i ura bun venit. Dar, ajunsă lângă ea, nu o putu strânge. Glava se simțea o străină în căsuța de piatră.

„Drumul sus pe vârf e desfundat de tot“, zise ea. Și tocmai aci, pe culmi, ne-a apucat furtuna. Focco și cu mine a trebuit să luptăm ca să putem trece“.

Ca o frunză moartă, căzuse pe pat mâna nebăgată în seamă a lui Goromo; îl cuprinse o dorință nebună de a-și striga durerea. Simțea că moare, dacă buzele Glavei nu se vor apropia de ale lui, ca în zilele de altădată O clipă, glasul



ii pieri; dar, făcând o puternică sforțare, ce-i sfâșie aproape pieptul, zise: „Ploaia te-a udat; nu lăsa să te pătrundă frigul, du-te de-ți schimbă hainele. Inșă, dacă nu ești obosită, Glava, vino înapoi. Lung e drumul pe care l-a făcut pentru tine, Loredano oaspetele nostru“.

„Orice oaspete e bine venit sub acoperișul acesta“, răspunse Glava, „și nădăjduiesc că evlaviosul călugăr se va odihni astă noapte sub adăpostul lui“. Și întorcându-se încă odată: „Vin înapoi“, adăugă ea, întrebuintând aceleași cuvinte care, altă dată, avuseseră cu totul alt înțeles; cuvinte ce străpungeau lacum inima lui Goromo ca o sabie cu două tăișuri.

Ușa se închise în urma ei. Cei doi bărbați rămaseră din nou singuri. Dar Loredano, înțelegând deodată, își întoarse capul dinspre Goromo.

## XVII

*Se află undeva un sfârșit la  
toate  
Și singurătatea întunerecului e  
partea noastră*

BCU Cluj / Central University Library Cluj TAGORE

Volona gătea masa de seară. Era ciudat ce ușor putea să se miște femeia această țeapănă. Strania gospodărie dintre nori, n'avea alte slugi afară de Volona și un rânduș pentru munca grea, dar în odaia cea mare, unde zăcea stăpânu-său, Volona nu învoia pe nimeni să intre.

Pusese o măsuță lângă patul bolnavului și oîânduia farfurii pentru trei. Cupele, pe care bătrâna le așezase la mijloc, erau de aur, meșteșugit cizelate, însă Volona, când o întrebai de unde le avea, clătina numai din cap și tăcea.

Cu ochi mari, Goromo îi urmărea mișcărilor.

Prezența ei îl ușura, dar o suferință de moarte era întipărită pe fața bolnavului.

„Nu prea multe lumânări, rogu-te“, zise Goromo, pe când bătrâna începu să aprindă lumânările așezate ici colo prin odaie. „Ar fi mai bine, ca astăseară să nu vedem prea de aproape în adâncul ochilor ce ni’s dragi!“

Volona se aplecă și suflă în lumânarea, pe care tocmai o aprinsese.

„Poate că tu ești mai înțelept, stăpâne Goromo, dar mă doare inima să văd ziua aceasta așa curând“.

„Oare n’ai așteptat-o întotdeauna, Volona?“

„Poate că am așteptat-o“, zise Volona; dar când vine ceasul întunericii, e totdeauna prea de timpuriu“.

„Dar pentru ea, Volona, nu e ceas de întuneric“.

„Da, da, firește că spui drept, — pentru ea nu e întuneric“.

„Volona, ai băgat de seamă ce luminoși îi erau ochii?“

„Vezi bine, dragul meu, dar o fi fost răsfrângerea soarelui, pe care o păstrase în ochi; oare n’a zis că a fost zi cu soare acolo jos?“

„Cât de departe crezi că a colindat?“

„Stăpâne“, zise ea tristă, „eu cred, că depărtarea înseamnă puțin lucru. Un drum cât de scurt e foarte îndepărtat când duce încolo, departe de inimile noastre“.

„Și crezi tu că nu se va mai întoarce niciodată?“

„Drumul care duce înapoi, e presărat cu cenușe“, zise înțeleapta bătrână. „Și, dacă văd eu bine, Glava se va întoarce numai după ce își va fi golit cupa“.

„Cum se va înapoia atunci, Volona?“

„Cu capul plecat și cu picioarele sângerânde, cred eu, și atunci va găsi cuibul gol; de bună seamă nici tu nici eu n'am putea răbda o așteptare care ne-ar ucide“.

„Decât să vie cu capul plecat, mai bine să nu se mai întoarcă niciodată! Glava noastră trebuie să umble întotdeauna sub soare cu fruntea sus și cu pasul unei regine, pe care frica n'a atins-o niciodată“.

„Da, da“, zise Volona dând din cap; „o iubești mai mult decât pe tine însuși. Poate că pe căi deosebite, bătrâna Volona și stăpânul ei au ajuns la acelaș adevăr?“

„Despre ce adevăr vorbești?“

„Stăpânul meu știe despre ce adevăr vorbesc“,

zise Volona aplecându-se, ca să-i netezească o suviță de păr depe frunte.

Goromo îi apucă mâinile cu o aprindere neașteptată.

„Cine e Glava?“ întrebă el. „N'ai să mi-o spui niciodată? Și de ce nu cunoaște nici mamă, nici tată, nici păcat, nici alean, nici desamăgire, nici teamă?“

Însă bătrâna își puse un deget pe buze. Ușa se deschisese încet și Glava intrase în odaie. De be-teală îi era rochia, strălucitori îi erau ochii, negre ca noaptea pletele lungi; și cum înainta spre Goromo, ea păru sufletului lui bolnav, luminoasă ca o flacăra sfântă coborită din cer.

„Glava!“ o întâmpină glasul duios de totdeauna, „Glava! Glava! Glava! Iubita mea!“

Dar Glava privea dincolo de el; ochii îi erau ațintiți pe fereastră și împrejurul frunții avea o cunună de flori albastre, — flori care nu cresc pe vârfuri de munte.

Volona văzând chipul lui Goromo, se aplecă și stinse lumânarea ce i-o pusese alături, pe masă.

„Soarele va luci iar mâine“, zise Glava, urmărind parcă un gând lăuntric. „Trebuie să fi fost năpraznică furtuna pe aici, împrejurul singuraticii noastre căsuțe de piatră?“

„Vijelia, ploaia și fulgerele te chemau pe tine, Glava“, zise Goromo, și Volona se miră auzind cât de oțelit era glasul lui.

„Și valurile izbiau cu furie stâncile, cașicum marea era cutreerată de herghelii de cai albi de spumă? întrebă iarăși Glava.

„Da“, vorbi Volona. „Impăratul mărilor era plin de mânie și bătrânul Ian spunea că se auziau strigând glasurile îndrăgostiților înecați, din mormintele lor de apă.

„Sunt mulți îndrăgostiți înecați?“ întrebă Glava.

„Firește; în fiecare zi moare câte o dragoste“, răspunse Volona. „Dar după câte știu eu, n'are nevoie în totdeauna de un mormânt de apă“.

„De ce are nevoie?“ întrebă Glava, visătoare.

„Uneori numai de un cuvânt, de o privire sau de o mișcare“.

Glava se așezase lângă masă. Luând în mână una din cupele de aur, se uită la ea, apoi tresări ca și cum s'ar fi trezit deodată.

„Dar n'avem noi un oaspe astăseară?“ întrebă.

„Nu-i călugărul în veșminte albe în casa noastră?“ Și un zâmbet dulce se împrăștie, ca lumina soarelui, peste fața Glavei.

„Copilă, copilă“, mormăi bătrâna, „numai acum îți amintești de el? Ciudată ești în seara asta.

Gândurile tale pribegesc pe țărături depărtate și nici măcar n'ai întrebat ce face stăpânul meu Goromo“.

Incet, Glava își ridică ochii spre acela a cărui inimă o răstigne, se uită la el printr'un vâl de lacrimi. Pentru întâia oară, de când se înapoiase în noaptea aceea, îl privi drept în față și în privirea ei lupta dorul de libertate cu ceva ce odinioară îi cânta în suflet.

Și Goromo știi că ceasul de întuneric sosise. Punându-și mâna pe a ei, zise cu o duioșie de mamă: „Nu te frământa, Glava, fii pe pace, sunt bine, bine, și fericit să te văd așa de frumoasă, cu rochia ta de urzeală aurie“.

Glava nu răspunse; dar, de odată un nod i se sui în gât și două lacrimi îi curseră pe obraji ca două picături de rouă picând dintr'o floare, pe care ar fi zdrobit-o, o mână prea aspră.

„Du-te, te rog, și chiamă pe Loredano“, zise Goromo Volonei. „Searbădă ne-a fost ospeția și nici nu știm din ce depărtări a venit străinul“.

Volona, ascultătoare, părăsi odaia.

Glava stătea cu fața întoarsă dela iubitul ei, care se uita la ea cum cată pribeagul înapoi, la țărăturile unei țări iubite, pe care o părăsește pentru totdeauna.

Apoi ușa se deschise și Loredano veni spre ei, cu pașii înăbușiți, cu ochii plecați, cu mâinile ascunse în mâneci, cu smerenia celor din tagma lui. Și totuși, cum luneca pe podea, avea în mers ceva din mersul unei pantere închise într'o cușcă. Când înălță capul și o zări pe Glava, se dădu înapoi speriat.

Glava se sculă să-l asculte, mândră ca însăși făclia vieții. Și turburat de strălucirea ei, Loredano își țintui din nou privirea în pământ. Aci, în odaia luminată cu opaițul, părea o ființă deosebită de aceea întâlnită în sălbătecia cenușie a norilor.

Goromo simți, în inima-i rănită, o mare compătimire pentru străinul lipsit din capul locului de bucuriile și suferințele omenești; dar Glava îi privea și ochii ei erau ca o mângâiere duioasă.

„Ce ai făcut de când te-am întâlnit?“ întrebă fecioara.

„Am așteptat“, răspunse călugărul

„Ai așteptat mereu?“ zise Glava cu glas atât de straniu, încât Goromo se întrebă care ar putea să-i fie gândul.

„Am așteptat printre stânci și copaci“, urmă călugărul cu ochii în pământ. „Odată niște păstori se îndurară de mine; am zăcut trei zile istovit în adăpostul lor. M'au hrănit și mi-au spălat



rănilor picioarelor. Dar munții aceștia sunt pustii și rareori răsună vreun glas omenesc“.

„Sunt glasuri multe în tăcere“, zise Goromo, „dar numai cu încetul învățăm să le cunoaștem. Eu le-am deprins, unul câte unul“.

Volona intrase în odaie, cu blidul aburind în mâini.

„Destulă vreme a avut stăpânul meu că să le deprindă“, zise ea, „căci i-au fost veghile singurate și lungi“.

„Uneori au fost lungi“, zise Goromo, „nesfârșit de lungi“.

Glava umpluse talgerul tânărului călugăr care, mulțumindu-i, ridică ochii, ne mai putându-i desprinde de pe frumusețea ei.

„Veșmântul tău“, zise pustnicul deodată, „seamănă cu mantia cu care îmbrăcam odinioară pe Preacurata Fecioară. Dar zâmbetul ei nu răspundea închinării mele și ochii ei nu m’au privit decât o singură dată, ca ai tăi“.

„Când?“ întrebă Glava.

Călugărul șovăi, ca un om nedeprins să-și rostească gândurile.

„Povestește-ne“, zise Goromo, cu glasul lui frumos și senin.

„Era în luna florilor“, începu călugărul împreu-

nându-și mâinile. „In luna Maiu, luna Mariei. Și după un alaiu în cinstea ei, o așezasem în curtea mănăstirii, pe un altar împodobit cu trandafiri, de unde zâmbia închinărilor noastre cu mâinile încrucisate pe piept. Era noapte ; stâlpii albi din jurul curții păreau niște stafii veghind laolaltă cu chiparoșii adumbriți, ce își înălțau vârfurile negre sus pe ceruri, asemenea unor stâlpi de fum din altarele pe care le-a binecuvântat Dumnezeu. Da, era noapte. Cele din urmă rugăciuni se citiseră în paraclis ; ultimele cântări erau săvârșite. Și acum venise ora odihnei, dar cu ea odată nu intrase pacea în inima mea. Atunci, îmi adusei aminte de Fecioara Maria, care stătea în marea singuratică a curții de piatră albă și la dânsa căutai adăpost sub cerul înstelat.

„Capul îi era încununat cu trandafiri ; trandafiri cădeau în ghiirlande lungi de pe mantia ei și trandafiri erau împrăștiați sub picioarele ei ; își revărsau petalele peste inima ei înjunghiată și cădeau ofiliți pe pământul unde îngenunchiasem. Mirezmele lor umpleau cerul tăcut al nopții și de undeva, din umbră, o privighetoare își cânta viersul de dragoste. In ziua aceea văzusem primul crin înflorind în grădinița noastră. Acest crin îl rupsesem spre a-l aduce jertfă singurei femei, care

zâmbise tagmei noastre de călugări, mucenici cu ochi flămânzi.“

Loredano se opri de odată, copleșit de o amintire ce-i tăia răsuflarea.

„Oh! lumina nopții aceleia“, urmă el, „mireazma florilor, albăstrimea întunecată a cerului și strălucirea mistică, ce părea că încinge mantia Fecioarei! Privighetoarea cânta, [cânta ca și cum i-ar fi atârnat viața de cântecul acela. Undeva, în depărtare, șoptea o fântână; sunetul apei ținea isonul cântecului duios al pasării. În fața fecioarei ardeau două făclii; înalte și subțiri, ele își purtau micile lor lumini ca două cununi sfinte, — cununi ce le închinau Maicii Domnului. Cum îi îngenunchiam înaintea, ele îi luminau partea de jos a feței. Puteam să-i zăresc buzele întredeschise, bărbia plină și rotundă, linia dreaptă a nasului. Dar ochii îi erau în întuneric; erau două văgăuni fără viață. Ingropându-mi capul în mâini, mă rugai, mă rugai lung, mă rugai cu evlavie deznădăjduită. Nu știu ce cuvinte spuneam, nici cu ce rugi obosiam urechile Fecioarei, — știu numai că inima-mi își vărsa odată cu sângele, mâhnirea și suferința acolo, la picioarele ei. Deodată mă uitai în sus, nu știu de ce, — și mi se păru că se săvârșise o minune. Luna se înălțase mult pe cer și își revărsa razele

pe sfânta față a Mariei. Și ochii ei mă priviau, mă priveau plini de o lumină cerească.“

Călugărul se ridică deodată dela masă și apropiindu-se de prichiciul vetrei, cu fața întoarsă, urmă grăbit, cu voce răgușită :

„O nebunie mă cuprinse atunci, — o nebunie de care nu-mi pot da seama! Mă urcai pe altarul încins cu trandafiri, strivind florile cu mâinile, cu genunchii și cu picioarele. Da, le strivii și ele, apărându-se, mă răniră cu spinii, umplându-mi veșmântul de sânge. Dar mă cățarai înainte pe altar și acolo, sub razele reci ale lunii, o sărutai pe Maica Domnului — o sărutai. Și, în nebunia mea, mi se păru că ea îmi înapoiază săruturile, unul câte unul.

„Apoi, se întâmplă ceva îngrozitor. Deodată mă trezii într'o volbură de lumină. Făclile, mâniate de nelegiuirea ce săvârșisem, îmi aprinseseră rassa, preschimbându-mi veșmintele într'o torță înflăcărată. Dându-mi drumul de pe altar, începui să alerg prin grădină, prin gangurile de piatră jos, în curtea mănăstirii; alergam, alergam ca un apucat și flăcările alergau cu mine, lipăind însetate după viața mea cu limbile lor învăpăiate. Am alergat până am căzut“.

„Nu știi cum s'a sfârșit aceasta, nici când m'au

ridicat. Însă o mare minune tot se întâmplase: când mă duseră înapoi, în chilia mea singuratică, veșmintele căzură de pe mine, în zdrențe înegrite, la pământ, dar trupul meu păcătos rămăsese neatins, — nici o rană nu era pe el, afară de zgârieturile trandafirilor, pe care îi strivisem“...

Loredano căzu grămadă lângă vatră: plecându-și capul la pământ, își apăsă smerit fruntea de podeală.

Glava se sculă, se îndreptă spre el, îl ridică încet și îl duse ca pe un copil, înapoi la jilț. Plecându-se asupra-i, își puse mâinile pe fruntea lui arzătoare și îi apropie capul, ca să se odihnească, de sânul ei. Dar Goromo, care îi privise, se întoarse închizând pleoapele.

O tăcere adâncă umplea odaia. Glava zâmbea un zâmbet straniu; ochii-i erau pierduți dincolo de zidurile căsuței de piatră. Pentru ea, tăcerea era vie, plină cu amintiri, care veneau ca porumbei sfinți deadreptul din inima ei. Cu mâini de mamă, mângâia durerea înfrigurată a tânărului, dar Loredano cum stătea răzămat de sânul ei oftând, se ruga lui Dumnezeu să-l lase să moară.

Deodată se înalță glasul Glavei, în noaptea limpede cum e cleștarul.

„Mă gândesc“, zise ea, „câte picioare trudite

se mișcă pe pământ, câte mâini vor fi cătând comori pe care nu le află“. Și, aplecându-se, își puse buzele fragede pe fruntea călugărului.

„Trebue să fie un ceas, în viața fiecărui om“, urmă ea, „când pribeagul află odihna, când o oază îl alină sub umbra ei. Dar clipa pornirii din nou la drum, aceea trebue să fie grea, — grea de tot“.

Loredano abia cuteză să răsuflă, într'atât se temea că ființa minunată îl va alunga din raiul găsit fără de veste. Dar omul pe care îl dezmierda Glava, nu însemna pentru ea nimic.

Goromo se întorsese din nou spre ea. Se uita, fermecat, la mâinile acelea lecuitoare și albe, a căror atingere o cunoștea atât de bine. Durerea de moarte din pieptul lui era așa de mare, că se întreba cât poate răbda inima omului, fără să se frângă. Ducea dorul glasului ei, însă fiecare cuvânt ce îl rostea, parcă-i golea vinele de sânge, picătură cu picătură.

„Lumea e plină de lumina soarelui“, răsună iar vocea dulce a Glavei, „și niciodată n'am visat că atâtea flori pot crește din tină și că pot fi albastre, — atât de albastre, ca și cum cerul ar fi căzut pe pământ“.

Goromo asculta, ținându-și răsuflarea. Glava

visa; Glava uitase cu desăvârşire unde se afla.

„Nu ştiam“, urmă fecioara, „ce dulce pot cânta păsările, nici câte drumuri duc spre văi; nici nu ştiam cum se umflă pâraiele când curg la vale şi cum se liniştesc apele lor, parc'ar ajunge din ce în ce mai aproape de iubirile lor“.

Volona intrase fără sgomot în odaie şi cum se uita dela un chip la altul, bătrânul ei suflet cu-minte înţelese. Dar nu cuteza să-şi oprească privirea pe chipul lui Goromo, căci într'adevăr nici o privire nu ar trebui să pătrundă în altarul nepăzit al unei inimi omeneşti, care se zdrobeşte.

Din nou vorbea Glava. Ca şi ceilalţi doi, Volona asculta. Era ca un cântec, care ieşea din gura minunată a fetei.

„Lumea e mare“, zicea ea, „mult, mult mai mare de cât credeam; şi nevoile oamenilor sunt numeroase; şi atâtea rugă mi-au adus, atâtea plângeri au ascultat urechile mele! Toate nevoile şi toate dorinţele lor mi le-au aruncat la picioare, ca apele ce cad din nori când se frâng. Şi eram aproape nepăsătoare, abia înţelegeam, până ce deodată, sufletul mi se trezi la o nevoie a lor, care răspundea unei nevoi a însuşi sufletului meu zbuciumat. Atunci a fost ca întâlnirea a două

râuri: apele se împreună, făcându-se unul singur.“

Dar acum Volona înaintă în odaie, cu mâinile pline de poame roșii, coapte. „V'a fermecat pe amândoi, cântarea Glavei mele, de sigur,“ mormăia ea. „Copila mea, te rog, ia-mi aceste mere din mâini, altfel le scap și vor cădea la pământ“.

Glava tresări și Loredano, deschizând ochii, se reîntoarse cu încetul pe pământ.

„Talgerile vă sunt numai pe jumătate goale“, îi dojeni Volona, cotrobâind în jurul mesei. „Și de ce, mă rog, s'a trudit bătrâna Volona, încovoiată peste foc? Numai ca să vadă mâncarea ei cea bună risipită? Nu, nu, ar fi păcat!“

Glava, ascultătoare, îi luă merele din mână. Străluceau între degetele ei ca o lumină puternică. Intr'a-adevăr, Glava sămăna unei preotese ce aduce jertfă într'un templu roade rumene. Făclia de pe masă se răsfrângea la nesfârșire în rochia ei de aur, ce părea plină de o sclipire dănțuitoare. Ceilalți trei se uitau la frumusețea ei, parcă nu o mai văzuseră până atunci.

Pe neașteptate, ea puse poamele jos și ascultă.

„Știți voi“, zise, cu o privire însuflețită, „că mâine când va sta soarele sus, ei vor veni cu toții pe munte, în căutarea mea; toți, cu nenu-



măratele lor speranțe și dorințe ; cu plângerile și păsurile lor ? Ascultați ! nu auziți parcă sgomotul multor picioare și sunetul multor glasuri, ce nu se lasă potolite ?“.

Și, punându-și mâinile pâlnie la urechi, Glava se plecă înainte cu buzele întredeschise. Atât de plină de strălucire era fiecă mișcare a Glavei, că cei de față fură din nou prinși de farmecul ei ; ținându-și răsuflarea, toți trei ascultară, până ce parcă și ei aproape auziră sgomotul mulțimii înaintând spre casă.

„Simt că voiu avea nevoie de toată puterea mea mâine. Cred că-mi va trebui mai multă putere mâine decât mi-a trebuit până acum, — dar nu știu de ce“. Apoi, deodată, întorcându-se spre Goromo, își așinti ochii săi mari pe fața lui : „Ești gata ?“ întrebă ea. „Ești gata Goromo ?“ Glava nu știa de ce rostea aceste cuvinte. Păreau că vin din adâncurile sufletului, asupra căruia nu avea nicio putere. Dar Goromo răspunse chemării, adâncindu-și privirea în ochii ei. Și simți că se uită pentru ultima dată în acești ochi, și că acea împărtășire, era împărtășirea lor cea din urmă.

Patima lui se urca spre ea, în valuri mari de închinare, ca altarul care își trimite flăcările drept

la cer. În clipa aceea Goromo știu că sfârșitul îi era aproape.

„Sunt gata, Glava“, zise el, răspunzându-i la întrebare. „Gata pentru tot ce va fi să fie“.

Și când el rosti cuvintele acestea, Glava se aplecă să-i dea buzele drept mulțumire. Dar când să-l atingă, se dădu repede înapoi și umbrindu-și ochii cu mâna, de parcă ar fi fost orbită de lumină, se întoarse și fugi din odaie.

Goromo rămase fără mișcare, cu ochii larg deschiși, ca ai unuia care încearcă să păstreze în ei o icoană de care îi atârnă viața.

Sudoarea îi îmbrobona fruntea, ca niște lacrimi sciipitoare.

Volona, punând un deget pe buze, făcu semn călugărului, care stătea ca un duh rătăcit, nepricepând nimic din ceea ce vedea; îl luă de mână și îl scoase din odaie în tăcere.

Volona știa că era mai bine să-l lase pe Goromo, în ceasul cel de întunec, singur cu Dumnezeu.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

## XVIII

*Iubirea e prea mare pentru acest  
pământ ;*

*Lupta e mai amară ca moartea  
și mai presus decât viața.*

Soarele o trezi pe Glava, a doua zi de dimineață ; soarele îi aduse solia, că se mai numărau multe zile de lumină pentru ea pe pământ. Ii săruta pleoapele și o ruga să se deștepte. Și Glava se trezi, — se trezi pentru ziua cea nouă ce venise.

Innaltă și plină de putere se ridică, și trăgând perdeaua la o parte, lăsă lumina să cadă în plin asupra ei, într'o caldă cascadă. Înălțând brațele în sus, își întinse trupul mlădios și râse.

Glava râse fiindcă lucea soarele, fiindcă furtuna trecuse, fiindcă jos în vale, florile erau albastre, — albastre ca mantia Fecioarei în ziua Tuturor Sfinților. Și Glava știa că lumea era a ei și că Amorul avea un chip minunat.

Undeva, sub bucuria ei, se pitea fără îndoială un simțimânt de durere, — oare nu se întâmplă la fel cu toate lucrurile din această lume? O umbră stă la rădăcina florii, chiar când privește răpită la strălucirea soarelui: fața îi e aurită din pricina sărutului ce-l primește, dar umbra își așteaptă ceasul, — și știe că ceasu-i va suna. Dar în dimineața aceea, durerea nu se deșteptase încă în inima fecioarei.

De aceea, cântecul ce l cânta era un cântec de bucurie uriașă care îi izvora aproape în neștire de pe buze :

E cântecul de mâine  
Pe care-l cânt,  
E bucuria ce vine  
Dusă de vânt.

Vântul și ploaia ce bate  
Au alungat dorul,  
Soarele străbate  
Călăuzindu-mi amorul.

Apoi își luă sabia de lângă pat, o ridică înspre lumina nou născută și, vânturând-o ca fulgerul pe un cer bântuit de furtună, cântă :

Lumina ce 'n acest oțel trăește  
A dimineții zestre a fost cândva  
Trăiește, râde, și-și mai amintește  
De munții ce-au născut puterea sa,

Ea știe bine mărețele creste  
 Spre care bucuria-mi va sbura,  
 Dar astăzi singură mâna mea este  
 Ceace sporește strălucirea sa.

Glava cânta ca o pasăre care nu știe ce cântă și cuvintele îi veneau, purtate pe aripile nădejdei. Și de câte ori simțea bucuria, gonind ca focul prin sângele ei, Glava avea nevoie de tovărășia sabiei. Glava ar fi putut fi o fiică de regi, — una din acele ființe a cărei naștere e salutată de legiuni de oșteni — proclamând gloria care răsare, amintindu-și de izbânzi pe care le-au câștigat strămoșii lor. Sunetul oțelului era muzică pentru urechile ei, și frumoasa fecioară știa să asvârle sulița mai departe decât orice ostaș.

Ușa se deschise încet și Volona o privi cu ochi plini de dor, — și într'adevăr, chiar inimile zeilor s'ar fi bucurat de așa priveliște!

„Ba nu, zău, e prea de dimineață pentru mănuierea unei săbii“, o dojeni bătrâna doică; „uiți orice alt lucru în bucuria jucăriei tale sclipitoare“.

„Ce alt am uitat?“, zise Glava și dând înapoi valurile dese ale părului, lăsă sabia jos, pentru a se uita la doică-sa.

„Vai, vai, dacă inima ta nu-și aduce aminte, atunci, negreșit, vorbele mele sunt de prisos!“

„Să-mi aduc aminte de ce? — ce?“ întrebă Glava apucând-o pe bătrână de mână.

„Privirea ochilor acelora, de jos!“

Glava tăcu o clipă. Ochii ei căpătară acea uitătură lăuntrică, pe care Volona o cunoștea așa de bine! Părea că multe icoane treceau prin fața Glavei.

„Bucuria trebuie să se ridice deasupra obidei“, zise ea în sfârșit. „Oare nu birue primăvara, iarna și soarele, întunericul nopții?“

„Dar ce mohorită e iarna!“ zise Volona, „și ce trist întunericul nopții!“

„Cu toate acestea“, glăsui Glava aproape răstită, „trebuie să mergem spre lumină; și cine știe, poate fiindcă am trăit atâta timp cu umbrele, a răsărit frumusețea ei în mine atât de voioasă și de strălucitoare!“

O expresie ciudată, de dornică duioșie, trecu peste fața bătrânei. Era oare dorul de a o strânge în brațe pe frumoasa copilă? Sau poate vreo amintire fericită? Cine poate spune. Dar deodată asprele ei trăsături se imblânziră și dulce, că aproape nu i se mai cunoștea glasul, zise: „Și se va face o lumină cred, care lucește numai odată în viața unei femei...“

„Volona, cine ești tu?“ strigă Galea, aruncându-și

deodată brațele după gâtul doicei sale. „Cine ești tu și cine sunt eu, și de ce locuim aci?”

„Se poate ca eu să fiu o umbră“, zise Volona. „Ceva, care odinioară avea un glas, un suflet, — da, și chiar un chip; o ființă care a trăit după o lege nefăcută de ea; dar o lege, ce desigur a plăcat multe capete. Dar tu!“ și luându-o pe Glava de umeri, o întoarse către lumină, „dar tu, — tu — ești din acelea care cuceresc, așa cred eu; din acelea pe care zeii și-au pus sărutul. Ca luceafărul dimineții, vei purta bucuria pe frunte, așa că orice mâhnire se va ține departe de tine, lăsând picioarele să te ducă numai pe drumuri luminoase“.

Și atunci se întâmplă ceva cu totul neașteptat, ceva ce nu se mai văzuse niciodată. Volona își puse capul ei bătrân pe umerii Glavei și plânse cu hohote, de parcă i s'ar fi frânt inima din piept. Glava, ca un copil ce întâmpină o greutate, o strânse pe slujitoarea-i bătrână la piept, neștiind ce vorbe să rostească; lacrimile Volonei erau o minune mai presus decât apele care fășnesc deodată dintr'o stâncă din pustii. Și într'adevăr, solemnă e clipa când cei pe cari îi credem fără slăbiciune, se pierd deodată cu firea, dând la iveală adâncimi de mâhnire sau de deznădejde de care nici prin



vis nu ne-am dat seama ; și Glava, învățată să se sprijine pe devotata bărbăție a singurei prietene, se simți o navă care își pierde cârma și rătăcește pe mări necunoscute.

„Dar nu mi-ai spus încă cine ești tu, Volona !  
Draga mea Volona ! Tu, care niciodată nu m'ai părăsit, care totdeauna lângă mine mi-ai șters lacrimile, mi-ai iertat greșelile, mi-ai ascultat sburdălniciile, întâmpinând întotdeauna întoarcerea mea acasă cu aceeași zâmbire iubitoare“.

„Sunt doica ta“, zise Volona, ridicând o față scăldată de lacrimi. „Și de bună seamă, ce aș putea fi decât bătrâna ta doică ?“

Câteva clipe, cele două femei stătură strânse în brațe, orice depărtare dintre ele ștergându-se. Bătrâna slujitoare își ridică întâiu privirea : „Vai ! ce rușine mi-e : o babă să plângă ca un copil ! Uite, soarele te chiamă ; și cred că aud pe Focco, scurmând pământul de nerăbdare să plece. Dar nu te duce departe azi, Glava mea ; căci am o presimțire că se va întâmpla ceva. De aceea îți cer o făgăduială. Făgăduiala că azi nu vei fugi“.

„Făgăduiesc“, sună solemn răspunsul Glavei. Făgăduiesc că nu azi te voiu părăsi, nu ; nu azi“.

Cerul nu orânduise ca Glava să meargă departe în dimineața aceea.

Aerul era proaspăt, după ploaia ce spălase pământul în timpul nopții. Sorbitura lui curată răcori buzele Glavei, umplându-i plămâni cu o înviorare dătătoare de viață. Ochii ei răsfrângeau cerul în nuanțe mai albastre decât apele netulburate din grădina Raiului. Stâncile umede sclipeau, și floricelele de munte își ridicau capetele acoperite de rouă. Glava le zâmbea, căci le iubea. Nu erau lacrimi cecece vedea pe foile lor: erau multe, multe diamante, — diamante sclipitoare acoperind jumătate lumea. Focco se ridica în picioare, juca sărea, necheza prin nările larg deschise, știind că poartă o povară ce îi era dragă. Soarele se sluji de coastele lui lucitoare, ca de o oglindă și scoase scânteii din coama lui roșcovană. Glava își puse capul pe grumazul lui neted și mândrul animal părea că o înțelege, ca și cum amândoi ar fi fost născuți din acelaș neam trufaș.

Spre o stâncă siguratecă și râpoasă o purtă Focco pe stăpână-sa; spre o stâncă ce străjuia valea ca o cetate clădită de mâna uriașilor, o cetate binecuvântată de zei și pe care veacurile trecătoare o plămădiseră cu mâini răbdătoare. Ca un împărat, cercetând cu mândrie ținuturile pe care le-a

cucerit, Glava ședea pe șoimul ei privind lumea din vale. Dar gândurile fecioarei erau smerite, căci erau însuflețite de o patimă nouă, pe care doria să o pună la picioarele unui voinic. Și, ca întotdeauna când îi era inima prea plină, Glava își ridică glasul în cântec; cânta spre cer, cânta spre nori, cânta spre adierele vântului ce îi sărutau fruntea, cânta orice cuvinte îi veneau pe buze:

Cântă inima-mi nebună,  
Toate clopotele sună,  
Sună după al meu dor,  
Cine poate spune oare  
Unde-aleanul o să sboare  
Ca un porumbel ușor?

Vântul suflă făr' răgazuri  
Apele curg în talazuri  
Curg spre al meu dor nespus  
Și în tot ce lumea are  
Sună bucuria-mi mare,  
Sună până 'n ceruri sus.

Focco își scutură coama și își svârli capul în sus, lovind cu copitele stânca, dar Glava ot cânta

Suferința mă imbie  
Roua cade pe câmpie  
Ca și lăcrămi pe pământ,

Dar inima-mi-e trezită  
 Bucuria e găsită  
 Și cătușele s'au frânt.

Și când zarea amurgește  
 Sufletu-mi stingher tânjește  
 După un iubit odor,  
 După vorba ce nu-i zisă  
 După — o ușă — acum deschisă  
 Spre-a mă duce l'al meu dor.

Cuvintele din urmă sunară ca un strigăt și  
 Glava repetă încă odată cele trei versuri din urmă :

După vorba ce nu-i zisă  
 După-o ușă-acum deschisă  
 Spre a mă duce l'al meu dor.

Și, întinzând brațele, Glavei i se părea că vede  
 aeeva o poartă cerească deschizându-se încet, încet,  
 pentru a-i face loc.

Deodată Focco își ciuli urechile; picioarele-i  
 vânjoase începură să tremure cu nerăbdare încor-  
 dată; un fior trecu prin trupul lui, ca și cum  
 mândrul animal simțea apropierea unei primejdii.

„Ce e Focco?“ întrebă Glava strunindu-l cu  
 mâna. „Auzi un sunet neobișnuit? Se apropie  
 vreun dușman? Vine cineva să ne turbure sin-  
 gurătatea, să ne tăgăduiască dreptul la aceste  
 stânci?“

Dar acum asculta și ea ; asculta ținându-și răsuflarea. De jos, din vale, un zgomot neobișnuit se suia spre ea, ca mugetul îndepărtat al mării, sinistru ca vâjăitul vânturilor sălbatice. Atunci Glava înțelese ; înțelese cu siguranță că mulțimea venea spre dânsa, venea să-i ceară ajutorul !

„Sosesc ! Vin !“ vorbi Glava către calul ei. „Nu de geaba simții ieri cum se apropie pașii lor în căutarea inimii mele. Ei vin. Vin ! Dar de când au venit ultima dată, viața are un alt înțeles ; o lumină nouă s'a întins peste pământ ; alta va fi atingerea mâinilor Glavei, altul sunetul cuvintelor ei“. Ce e ? A spus-o odată Loredano, acolo sus printre nori ? — că Glasul de pe Munte, va avea într'o zi alt sunet. Straniu ! Dar aproape parcă Glava s'ar teme de ceva ; — de ceva ce ar putea să se târască până la ea din întunec. „Răspunde, Focco ! Focco, iubitul meu, poate Glava să tremure ? E cu puțință să-i fie Glavei frică ?“

Dar drept răspuns, Focco se zmuçi, asvârlind spume de pe zăbale, iar picioarele îi jucau pe atâncă, de parcă l-ar fi ars un foc sub copite.

„Da, vom fugi acasă, Focco, — la căsuța noastră de piatră, nu știu ce vine, Focco, — dacă e bucurie sau dacă e durere. Dar ceva vine — o simt, — ceva se apropie de viața mea“. Și pu-

nându-și capul pe coamă, Glava îi dete drumul și sburară înapoi peste stânci.

Sudoarea șiruia pe coastele fugarului când ajunseră sus, el și călăreața.

Acolo, în pragul ușii, statea Loredano, Loredano, călugărul înveșmântat în alb.

„Ei sosesc!“ strigă Glava, sărind de pe cal. „Mulți vin, și toți vor cere să smulgă ceva din inima mea“.

„Și inima ți a părăsit pieptul“, zise schimnicul, apropiindu-se; „Glava, unde ți-ai lăsat inima?“

„Fiecare inimă trebuie să-și găsească limanul“, răspunse Glava, „și a mea e plină de lumină“.

„Dă-mi din lumina ta“, cerși călugărul, cu mâinile întinse spre ea. „Nu mă lăsa în bezna nopții“.

„Și Goromo?“ întrebă Glava deodată, o umbră întunecându-i fața. Ascultă, ascultă! sufletul lui plânge, — plânge în întunec!“

„Goromo e pe moarte“, zise călugărul, cu glas hotărîtor. „Goromo e pe moarte; durerea îl va mântui în curând“.

„Ce spui?“ șopti Glava cu glas răgușit, apucându-i mâna. „Zici că Goromo e pe moarte? Goromo! dragostea mea?“ Și Glava se ridică în toată înălțimea ei, apăsându-și mâinile pe piept. Ce simțea? Era chin cumplit, sau era... era? Ah,

nu! Nu se putea! Ea îl iubise; și nu voia să-și răscumpere libertatea cu prețul acesta!

„L-ai văzut?“ întrebă ea fără răsufare. „E...— foarte rău?“

„Zace colo“, zise Loredano solemn, „și moartea îi stă scrisă pe frunte. E palid, dar buzele îi zâmbesc, și ochii...“

„Cum îi sunt ochii? îl întrerupse Glava.

„Ochii lui așteaptă mereu, — așteaptă fața ta“.

„Nu pot să mă duc la el!“ strigă Glava, cu mâna pe frunte. „Nu pot să mă duc la el. Mi-e frică...“

„El nu te va chema“, zise Loredano foarte încet. „Azi noapte s'a sfădit cu Dumnezeu; azi e învins și totuși a biruit.“

„De unde știi?“ întrebă Glava mai încet.

„Toată noaptea nu i s'a lipit somnul de gene“, zise Loredano, „de aceea, m'am strecurat ca un câine rătăcit în odaia unde suferea singur. Și acolo, în întuneric, m'am pîtit și am suferit cu el. Ceas cu ceas am îndurat durerea împreună. Am băut din amarul lui, picătură cu picătură și în adâncul nopții îi simțeam inima cum sângeră“.

„Taci!“ strigă Glava. „Cuvintele tale sunt îngrozitoare! Nu vreau să le aud! Uite! Soarele lucește pe cer; durerea se desprinde de mine. Nu

înțelegi că uneori inima nu o poate adăposti și că aripi o ridică mai presus de orice suferință, mai presus de glasul Jalei!“

„Jalea o ajunge, însă, cu toate astea, ca o undă umflată de lacrimi“, zise Loredano, „lacrimi grele, tremurând în multe glasuri; glasuri care își aduc aminte, glasuri care nu pot uita...“

„Taci! Taci!“, strigă Glava din nou. „Nu-mi răpi tăria. Ascultă! Vin; vin cu toții, și trebuie, — trebuie să fii tare!“

„Glava, Glava“, chemă bătrâna Volona, ieșind din casă; „vine norodul spre tine; au nevoie de înțelepciunea ta, și nădăjduesc că nu-i vei lipsi de ajutorul tău“.

„Ajutorul meu! Ajutorul meu!“ strigă Glava aproape fioroasă. „Și pentru ce au toți nevoie de ajutorul meu?“

„Ți-ai ieșit din fire, scumpa mea,“ zise bătrâna cu blândețe, „Te-a turburat cuviosul frate cu vorbele sale, mi se pare. Și el te iubește, însă o singură inimă nu poate primi tot ce i se aduce în dar. Vino, Glava mea, vino în odaia ta“.

Și bătrâna, punând o mână apăsată pe umărul fetei, o duse în casă.

Loredano stătu un timp, privind în urma lor. Apoi deodată, întorcându-se spre stânca străju-



toare a oceanului, călugărul căzu în genunchi și, întinzându-și brațele ca o cruce spre zare, lăsă soarele să-i cadă drept în față. Apoi, asvârlindu-se jos, Loredano își lovi de mai multe ori fruntea de pământ.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

## XIX

*Un suflet al cărui vis era mai  
întins decât cerul.*

*O inimă a cărei speranță era  
mai largă decât marea.*

ALFRED NOYES

BCU Cluj / Central University Library Cluj

Volona împodobise slăvitul trup al Glavei cu rochia de brocat de aur, dăruită de Goromo. Dar în locul cercului înaripat, fecioara își pusese o cunună cu spini înfloriți pe frunte. Apoi, încet, Glava își încinsese spada, și ieșise cu pași tărăgăniți.

În dreptul sălii mari, în care zăcea Goromo așteptând, pasul ei șovăi, — șovăi pe pragul pe care îl știa așa de bine.

„Du-te la el“, șopti Volona. „Nu te vei împotrivi să te duci la el, când este pe moarte, pe marginea tăcerii, chemându-te mereu cu sufletul“.

„Nu pot“, se împotrivi Glava, înfiorându-se. „Nu pot. Picioarele nu mă vor purta. Simt ape întune-

coase suind să mă înece, și îți spun că trebuie să trăesc, Volona! O, Volona! Lasă-mă să trăesc! Lasă-mă să trăesc!”

„Copilă“, zise Volona încrunțată, „și Dumnezeuul tău se va întoarce dela tine, dacă treci pe la această ușă, fără să intri. Odaia asta este un loc sfânt. O, știi, nu te teme“.

„Mi-e frică de ochii lui“, zise Glava; „și de buzele lui pe care nu le pot săruta“.

„El mai bine ar muri de dor decât să-ți ceară un lucru pe care nu vrei să i-l dai de bună voie“.

„Sufere?“ întrebă Glava ca un copil speriat.

„El a trecut dincolo de lumina soarelui“, zise Volona, „și dincolo de Umbra Temerii. Picioarele lui sunt pe Prag. Lumina de pe țărnul celălalt îi sărută fruntea acuma“.

„S'a schimbat la față?“ întrebă Glava cu mâna pe clanță, dar cu ochii întorși spre doică-sa.

„Stă singur în fața Porților Mărețe, ce nu i s'au deschis încă“, zise Volona, „așa că poate se va fi schimbat la față“.

„Mă duc“, șopti Glava, cu umbra unui glas; apoi împingând ușa, fecioara îmbrăcată în aur, intră în odaie.

Ochii lui Goromo o întâmpinară din prag. Păreau că o cuprind, că o sorb, că pun stăpânire

pe ea. Glava nu văzu din Goromo decât ochii, grozavi, înfundați, arzători.

Către acei ochi păși ea, fără împotrivire, fără întrebare, ca un credincios care intră într'o biserică.

„Soarele pătrunde cu tine în odaie, Glava“, zise Goromo, cu glasul odinioară iubit și care mai re-deștepta un răsunset adânc în sufletul ei. „Și mulțimea se apropie, Glava; Glava, te simți tare?“

Glava nu răspunse; înainta mereu, înainta încet, — înainta spre ochii lui.

„Glava, furtuna a trecut, iar ziua e și mai strălucitoare din pricina întunecului care a fost. Ești gata, Glava, gata pentru tot ce vor ei?“

„Sunt gata“, șopti Glava. „Am pus rochia ta, cusută cu fir“.

„Ești ca flacăra vieții, Glava mea! Lumina ta trebuie să folosească mai mult decât unui singur om“.

Glava se cutremură, dar nu răspunse. Izbutise să-și desprindă ochii și îi ținea pironiți în pământ.

„Ai fost soarele, luna și stelele pentru mine, Glava, ai fost zorii și amurgul; și speranța ce o poartă omul în inimă. Pentru mine, sunetul pașilor tăi a fost cântec și, când mă priveau ochii tăi, era ca și cum toți îngerii lui Dumnezeu s'ar fi unit într'un singur cor.“

Glava nu răspundea. Inima îi bătea, — îi bătea, dar nu găsea niciun cuvânt de rostit.

„Glava“, începu Goromo din nou, cu glas întretăiat. „Glava, se întâmplă uneori ca doi pribegi, plecați la drum mână în mână, să nu poată rămâne împreună. Poate pentrucă unul zăbovește, pe când celălalt își grăbește pașii; sau fiindcă unul a zărit o licărire, pe care celălalt nu o poate urma; sau, — Glava, pentrucă unul se apleacă să ridice o nestimată, pe care celălalt nu a văzut-o. Și așa se întâmplă că, la sfârșitul drumului, călătorii nu mai sunt împreună, — ci unul stă în fața Porților Veșniciei, singur... Nu tremura, Glava, nu-ți fie frică. Numai aceasta vreau să-ți spun: e o țară dincolo de Apusul Soarelui, și un țărm dincolo de mare. Acolo te voiu aștepta, Glava, dar nu trebuie să te zorești, fiindcă, — fiindcă — eu pot aștepta...”

Vocea întristată se stinse, ca și cum ar fi înăbușit-o lacrămile cu povara lor. Dar încă odată se luptă să găsească graiul și Goromo zise: „Un singur lucru aș vrea să aflu dela tine, Glava, un lucru mic, înainte de a mă putea odihni. Glava, este oare fața lui ca zorii zilei? Ca zorii cari vor spori până la o strălucire puternică spre a-ți

lumina calea? Iți va călăuzi el pașii, Glava? E ochiul lui limpede și mâna lui puternică?”

„Fața lui e ca zorii zilei“, șopti Glava, vorbind parcă în vis. „Fața lui e ca zorii zilei, ochii limpezi, mâna puternică“.

„Atunci e vrednic de tine“, zise Goromo.

Din nou se lăsă o tăcere adâncă, grea ca o povară.

Dar, deodată, omul de pe pat întinse cu o încordare supraomenească brațele spre iubita lui și, ca apele tulburi ce se ridică din adâncuri, spuse cu un suspin: „Sărută-mă, Glava, sărută-mă înainte de a mă duce!“

Glava își îndreptă chipul gingaș spre el; veșmântul de aur sălta în dreptul inimii. Incet, se aplecă, să-i dea buzele; fața ei aproape o atinse pe a lui; lumina fericirii începu să se furișeze în privirea aceluia ce o iubise atât de mult, când, deodată, ea se dădu înapoi. „Nu pot!“ strigă îndurerată. „Ascultă-i! Vin, — Goromo! I-auzi?“

Goromo căzuse pe pește. Obrajii îi erau palizi de moarte.

„Da, vin, Glava“, îngână ei; „du-te la ei, Glava; și ei au nevoie de tine. Du-te, du-te! Dar, — deseară, vino înapoi, — întoarce-te la mine și adu-mi sărutul pe care nu mi l-ai dat; dă-mi-l, chiar pe buze. Nu va fi prea târziu.“

Și cum rosti aceste cuvinte, un vuet mare umplu văzduhul. Era glasul mulțimii, ce venea spre Glava, dragostea lui.

Și acum Glava stătea pe stânca ce străjuia oceanul, crestându-și vârful pe albastrul cerului; stânca tare de care își lovise capul Loredano, închindu-se.

Ca o flacăra de aur, ea se lămurea pe marea adâncă. Cerul era fără nor. O adiere lină i se juca în plete. Aștepta norodul, care venea spre ea, pe când numele „Glava“ sbucnea din mii de buze în văzduh.

Veniau în șiruri lungi, toți aceia cari aveau nevoie de ea: săraci și bătrâni, voinici sau neputincioși, unii cu blestemul pe buze, alții cu o binecuvântare; unii în zdrențe, alții în purpură; alții cu trupurile acoperite de răni. Erau și orbi printre ei; orbi, muți, surzi. Se împingeau, se îmbulzeau și se îmbrânceau, fiecare vrând să ajungă mai întâiu; bogatul cu mantia cusută cu fir, sta umăr la umăr cu cerșetorul, care își presărase cenușe pe cap.

Glasurile lor se suiau la cer, ca mugetul undelor oboșite, care se rostogolesc spre țărmuri pustii. Răsuflarea lor plutea greoaie în aer; mâinile, așa cum le mișcau, păreau niște păsări speriate care și-au pierdut cuibul. Dar toate privirile le erau

ațintite asupra Glavei, — Glava, singura lor nădejde.

De pe culcușul lui de lângă fereastră, Goromo îi vedea, îi auzea, îi simțea, îi iubea și îi ura, rînd pe rînd; dar ochii lui erau numai pentru Glava, dragostea lui. Sufletul lui atingea sufletul ei; duhul îi trăia în al ei, — pentru ultima dată.

Și Glava tămăduia, blagoslovea și mîngâia. Părea o ființă înzestrată cu o putere magică, ale cărei mâini nu se puteau înșela, a cărei limbă nu putea greși, al cărei glas făcea minuni, ale cărei cuvinte duceau pe cei ce tremurau către taine pe care nu cutezaseră niciodată să le privească în față.

Dar dragostea lui Goromo era aceea care hărăzea și sprijinea bărbăția și înțelepciunea, și putința ei de a înțelege.

Deodată, din mulțimea ce se înghesuise și se îmbrîncise, se desprinsese un om, — un om îmbrăcat cu totul în alb, cu înfățișarea unui mucenic răstignit la o răspântie singuratecă. Cu brațele întinse, se aruncă jos înaintea Glavei, strigînd-o pe nume. Glasul lui avea sunetul coardelor harfei, când se rup. Și Goromo, văzînd marea turburare a lui Loredano, simți că acesta era un suflet pe care Glava trebuia să-l mîntuie, — să-l mîntuie cu orice preț.



Chemând în ajutor ultimele-i puteri, părăsitul își ridică trupul firav și îndurerat într'o ultimă sforțare supraomenească, își înălță tot sufletul împătimat către iubita lui, dându-i o putere atât de mare, încât, atunci când degetele ei atinseră inima tânărului pustnic, i se topi aleanul, cum se topește o umbră în fața soarelui. Stând drept, înalt și vesel, cu mișcarea unui porumbel înălțându-se la cer, Loredano ridică brațele către Dumnezeu, de care se lepădase cu atâta înverșunare.

Când muribundul recăzu înapoi pe perne, ultimul lucru pe care îl văzu fu înfățișarea lui Loredano, strălucitoare în dumnezeiasca-i credință. Și ultimul sunet, ce atinse auzul lui Goromo pe acest pământ, fu cântecul de mulțumire al tânărului călugăr când, cu mâinile împreunate pe piept, plecă de lângă Glava, femeia care-i vindecase sufletul, în chip așa de minunat și adusesse pace inimii lui sbuciumate.

Dar poate să fi fost și cântările îngerilor, pe care le auzi Goromo, — cântările lor de bună venire când îi deschiseră cu degete de lumină, Porțile Veșniciei, unde în sfârșit sosise.

Tăcere și pace nesfârșită umplea marea sală scundă, — o tăcere mai adâncă decât tăcerea nop-

ții; o pace mai întinsă decât pacea somnului. Odaia părea încărcată cu gânduri amuțite și sfinte, plutind ca un vâl tainic pe tavanul la care chipul palid privea țintă, — o privire ca și cum ochii lui morți puteau străbate prin el, spre depărtări nesfârșite, la care ochii lui vii nu ajunseseră niciodată.

Volona, care văzuse dela fereastră tămăduirea lui Loredano, se furișase cu pași tăcuți din odaia ei în aceea a stăpânului.

O voce părea că o chiamă; simțea că degete de umbră o călăuzesc spre el. Nu-i era frică; dar o presimțire îi pătrunsesese în suflet, ca apa rece, care picură. Nu șovăi în fața ușei închise, ci apăsă clanța și intră.

Pacea și tăcerea o întâmpinară în prag. O salutară ca niște paznici solemnii, trimiși s'o primească în locul omului care zăcea acolo, așa de tăcut, — așa de măreț, de grozav, de neînchipuit de tăcut.

Volona înțelese că se găsea în fața Morții.

Ușor, fără un semn de șovăire, se apropie de mort și, după o privire îndelung îndreptată spre ochii larg deschiși, își puse degetele pe ei și îi închise pe vecie, pentru lucrurile acestui pământ.

Pe când stătea astfel, un sgomot ciudat o desprinse de mort, către mulțimea ce clocotea afară.

Merse de partea cealaltă a patului, mereu cu degetele apăsând pleoapele mortului și, punând cealaltă mână pe prichiciul ferestrei, se plecă afară. Priveliștea îi umplu sufletul de groază. Glava, Glava stătea dreaptă, proiectându-se pe albastrul cerului, cu mâinile pe mânerul sabiei. În jurul ei se adunaseră cei din urmă milogi; cei din față îi căzuseră în genunchi; cei din spate se îmbulzeau înainte. Și, cum privea, i se păru întâi Volonei că vede numai mâini, — miî de mâini, — toate întinse spre fecioara neclintită.

În totdeauna se întinseseră mâini spre Glava, dar priveliștea de acum era neobișnuită. De ce oare înghețea ea acum, ca sângele Volonei în vine? De ce o înspăimântau mâinile? De ce pornirea lor era alta? Volona o simțea și, totuși, nu înțelegea. Sau era poate svonul surd de glasuri care o făcea să tremure; vuet cobitor, ca o deslănțuire de vânturi depărtate, ce nu vestesc nimic bun? O! Mâinile acelea! Ce însemnau ele? De ce păreau că amenință? De ce se arătau atât de desnădăjduit de goale? Ce cereau? De ce nu mai erau mâini de cerșetori, ci mai de grabă mâini răzbunătoare, cerând pedeapsă?

Vârfurile degetelor, de pe pleoapele mortului, începură să tremure. O spaimă grozavă o înfioră pe

Volona, ca pe o frunză veștejită. Iar Goromo, lângă ea, stătea tăcut, îndepărtat, străin în fața furtunii ce se ridica, — pentru întâia oară nepăsător de soarta Glavei; fără să simtă nici pace, nici dragoste, nici ură, nici răs, nici teamă. Volona își ridicase degetele de pe pleoapele închise și, cu amândouă mâinile rezimate de tocul ferestrei, se uita afară, încercând să priceapă strigătul mulțimii, căznindu-se să înțeleagă ce se petrece.

La început nu putu desluși nimic. Glasurile erau sgomotoase ca vuetul furtunii, urlând în jurul unor ziduri părăsite. Deodată, un glas se ridică peste larmă, și cuvintele se auziră lămurit. „Unde ți-e puterea? Dece stai acolo zădărnicită, cu mâinile ca niște flori fără mirezme? Noi am venit aci să fim tămăduiți. Lecuește-ne! Vindecă-ne! Scapă-ne de durerile noastre!“ Și alte glasuri se deslușiră: „E o înșelătorie!“ — „A încercat să fie o zeiță și e numai o femeie!“ — „Ne-a purtat cu făgădueli deșarte!“ — „Nu e Glasul de pe Munte, e o vicleană!“

Apoi, ca un tânguie prelung, se ridică strigătul: „Nu e Glava! Nu e Glava! Glava nu a trăit nici o dată! E numai o amăgire, o minciună lucitoare! Diavolul a născocit-o! E nădejdea care ne-a pă-

răsit ! Glava nu e ; n'a fost niciodată ! N'a fost niciodată !“

Vuetul nu mai conteneà, suind și coborînd ca o undă adîncă. „A fost o minciună ! O speranță care ne-a rătăcit. Glava nu a fost. Nu a fost niciodată !“

Un iureș se porni ; gloata scoase un răcnet furios, ce se rostogoli ca tunetul în jurul stîncilor ; mâinile mai apropiate începură să apuce veșmântul de aur al Glavei.

Pentru bătrîna care privea, întîmplarea ajunsese acuma o năzărire groaznică ; o vedenie tulbure din domnia Spamei !

Toate mâinile acelea o atingeau pe Glava ei ; pîngăreau veșmântul măreț al fècioarei, rupîndu-l în bucăți, mînjindu-l cu degete murdare, aburindu-l cu răsufllarea puturoasă a gloatei.

La început, uluită, Glava stătu nepăsătoare, neînțelegînd, neîmpotrivindu-se, ca o făptură al cărei suflet doarme. Dar, deodată, o atingere aspră trezi răzvrătirea într'însa, și atunci se întîmplă un lucru neînchipuit. Glava, Fecioara de pe Munte, își ridică spada, — spada ei sclipitoare, țintuită cu nestemate. Vînturînd-o ca pe o lumină fulgerătoare, femeia care întotdeauna știuse să aline durerile, să poarte de grijă, să priceapă plîngerile, stătea ca

un înger răzbunător, cu tăișul gol deasupra capetelor plecate. Soarele năpădea oțelul strălucitor, schimbându-l într'o flacăra vie. Rochia sfâșiată a Glavei flutura în jurul trupului, ca niște zdrențe aurii. Glava părea că a crescut, că s'a înălțat ca o coloană de foc din stânca stearpă. Cununa de spini înfloriți, îi rănise fruntea și în picături grele, sângele se prelingea încet pe obraji. Cumplită și măreață în acelaș timp era Glava. Glasul de pe Munte se schimbase, dintr'o binecuvântare, într'un straniu și groaznic blestem. Și mulțimea, văzând-o, se cutremură, apoi întorcându-se, își acoperi ochii și fugi. Fugeau acum de lângă Fecioara de pe Munte, alergând la vale în pâlcuri învălmășite: ologul, surdul, orbul, șchiopul, bogatul și săracul, tânăr și bătrân, zorind, îmbrâncind, împingând, înghesuindu-se, lovind, împiedecându-se unul pe altul. Glasurile lor erau grozave, strigătele lor se urcau în blesteme către cer. Se îmbulzeau și se înghesuiau, înnebuniți de teamă; gloata pestriță se pierdu în zare, ca o apă umflată lunecând la vale.

Asemenea troyotului unei oștiri înfrânte, în retragere, răsunetul pașilor lor ajunse la urechile bătrânei credincioase, care, covârșită de tot ce văzuse și de tot ce auzise, căzu în genunchi și-și re-

zemă fruntea brăzdată, de prichicul ferestrei. Din ce în ce mai slab se auzea sgomotul ; din ce în ce mai slab, ca o șoaptă depărtată, murind în spațiu.

Apoi, deodată, totul deveni tăcere ; tăcere imensă, neșarmurită, plutind cu aripi uriașe peste ziua ostenită

Trecu vreme până ce bătrâna istovită își înălță capul. Dar când îl înălță, i se păru că o lumină se apropie de ea, o lumină ce licărea și fâlfâia spre cer, — o lumină, a cărei lucire va readuce nădejdea în sufletul ei.

Glava, în zdrențe sclipitoare, se îndrepta încet spre casă. Vesmântul bogat cusut cu fir, al Fecioarei de pe Munte, era sfâșiat și murdărit. Dar purta capul sus și în pumnul ei alb fulgera spada glorioasă, țintuită cu nestemate.

## XX

*Dragostea e mai mare decât  
pricepem, și Moartea e păstră-  
toarea mântuirilor necunoscute.*

FIONA MAC LEOD

BCU Cluj / Central University Library Cluj

În prag stătea Volona ; și la spatele ei așteptau umbrele, — umbrele și pacea, și tăcerea Morții. Bătrâna doică puse, fără o vorbă, mâna-i uscată pe degetele plăpânde ale fecioarei — pe degetele care țineau spada.

Glava avea privirea unei fiare, care, încolțită de vrăjmași la marginea unei păduri, vede că nu mai are nicio scăpare.

Glava știa că ceva cumplit și de neînțeles se va întâmpla, însă nu știa ce anume.

„Te așteaptă“, fură primele cuvinte ale bătrânei ; „cred că el a aflat Pacea cea mare ; alinarea care întrece orice putere omenească. Nu, nu e



nevoe să umbli ușor, căci de bună seamă nu se va mai deștepta“.

Apoi ușa, care odinioară se deschidea cu un sunet de întâmpinare prietenos, se dădu la o parte cu un geamăt și Glava rămase în prag, privind în gol, la chipul, fără glas, la acela care, cu fața în sus și cu ochii închiși, nu mai avea ce spune.

Glava privi pe doică.. O întrebare de groază i se arătă în ochi. I se păru că piciorul său a atins marginea unei prăpăstii și că pasul următor o va asvârli într'un întunerec fără fund. Nu îndrăznea nici să vorbească, nici să se miște, nici să se gândească. Sufletul i se crispase deodată, se făcuse mic, speriat, ca o pasăre rănită, care se zbate fără folos în praf.

Volona, care intrase după ea în odaie, o luă de mână. Fără împotrivire, Glava se lăsă dusă spre Tăcerea cea mare. Dar când ajunse în fața mortului, i se păru că privește un chip pe care nu-l mai văzuse niciodată până atunci. Chipul o privea și totuși n'o vedea, căci ochii se duseseră aiurea. Unde s'au dus ochii ?

„Când s'a întâmplat?“ de-abia putu să rostească Glava, cu un glas nou, — cu un glas care era al altcuiva, al unui străin, un glas tot atât de ne-

cunoscut, ca și fața îndreptată spre grinzile tavanului.

„Cred că în clipa când te-a părăsit puterea; în clipa când puhoiul și-a întors fața dela tine, și valurile care îți sărutaseră picioarele s’au ridicat să te nimicească. Nu-mi pot opri gândul că în clipa aceea a murit“.

„Și m’a părăsit!“

Era pe jumătate întrebare, pe jumătate mustrare. Că dragostea cea mare a lui Goromo ar putea să o părăsească, era pentru ea ca și cum cerul ar putea îngădui stelelor să se prăvălească la pământ. BCU Cluj / Central University Library Cluj

„M’a părăsit în clipa când aveam nevoie de el“, zise Glava, căci acesta e întâiul gând care vine în orice minte simplă.

„Tu ești aceea care l-a părăsit“, spuse Volona, ridicând un deget mustrător; „și el nici odată nu s’a plâns; a pășit pragul Tăcerii; singur, fără un strigăt, fiindcă îl părăsise mâna ta, când l-a ajuns ceasul. Ți-a dat tot: inima, sângele, creerul, cugetul; și, ne mai având ce să-ți dea, obosit, și-a dăruit sufletul în mâna Celui Atotputernic. Dar, mulțămită dragostei lui nemărginite pentru tine, ai fost în stare să faci o minune pentru tânărul în rasă albă, pe care pusese stăpânire

diavolul. Și-a dat ultima suflare, pentruca fratele lui în suferință să plece vindecat de lângă tine. Și tu, — tu stai aici întrebând de ce te-a părăsit Goromo? Glava! Glava! N'ai inimă!“.

Glava stătu o clipă, împietrită, cu ochii pironiți asupra chipului straniu, tainic, ascunzând ca o lacră bine încuiată, taina ultimei ei suferințe. Și deodată totul se întunecă în jurul ei. Soarele părăsi cerul, lumina îi dispăru din suflet, numai chipul acela alb părea a luci, între lumi mohorâte și zbuciumate. Fiecare lucru își pierdea culoarea, totul devenea fără de înțeles, parcă se depărta de ea; numai era depărtare, nici apropiere, nici trecut, nici viitor; numai încredințarea mare și chinuitoare că era prea târziu, prea târziu, prea târziu! Cu un strigăt de desnădejde, Glava se aruncă jos la picioarele patului.

Da, prea târziu, ca să-i dea sărutul pe care-l dorise, prea târziu ca să-i ceară iertare, prea târziu ca să spue cuvintele care l-ar fi făcut mai puțin singur, prea târziu ca să-i desvălue fericirea ei. Căci, de sigur, chiar de i-ar fi sfâșiat inima, Goromo ar fi înțeles. Ar fi binecuvântat-o și ar fi lăsat-o să plece; i-ar fi dăruit cuvinte bune, fără să plângă; i-ar fi pus toiagul călătorului în mână și i-ar fi arătat drumul cel mai puțin pietros.

Ea îl lăsase să moară singur, fără o vorbă; îl lăsase să-și poarte durerea tăcută în inimă. Totuși nu își împărtășiseră ei odată fiecare gând? Nu le fusese fericirea sfântă? Dragostea lor nu plutise în această odaie, neatinsă, neprihănită, ca tămâia ce învăluie altarul împodobit cu crini al unei biserici? Ea îl oropsise; nu vorbise; privise chinul ochilor lui și rămăsese mută. Totuși, un cuvânt, un biet cuvânt i-ar fi mântuit sufletul, i-ar fi făcut calea cea din urmă mai puțin întunecoasă, mai puțin singuratecă, mai puțin crâncenă! Și acum era prea târziu prea târziu, prea târziu!

Ridicându-se din genunchi Glava se întoarse spre Volona, care stătea tăcută lângă ei, cu brațele încrucișate, cu buzele strânse. Căci Volona credea în ispășire și credea că fiecare suflet e ursit să bea din cupa amărăciunii când îi vine ceasul. De aceea n'avea bătrâna cuvinte de mângâiere pentru copila iubită.

Glava se întoarse spre Volona, fiindcă aceasta era acum singura stâncă în oceanul obidei sale; se întoarse spre ea cu ținutul unui copil sperat, care, știindu-se vinovat, nădăjduște totuși să fie apărut.

„Nu am putut!“ zise ea. „Poți pricepe, Volona? Alte săruturi erau pe buzele mele și ar fi fost o

trădare a dragostei celei vechi, o pângărire a celei noi, dacă l-aș fi sărutat măcar odată“.

Glava întinse mâinile parc'ar fi vrut să lămu-rească ceva ce nu se putea lămuri; ceva ce ea însăși nu putea înțelege. Apoi, urmă cu un sus-pin : „Inima mea era plină de o lumină pe care nu o puteam împărtăși nimănui în această casă. Tre-cutul era trecut. Mâna lui Goromo nu mă mai pu-tea atinge; cuvintele-i nu mai aveau înțeles; gla-su-i n'avea sunet. Il vedeam, îl auziam, îl sim-țeam, dar din depărtare. Depărtarea se pusese în-tre noi; o depărtare fără de veste, de nebiruit, de neatins. Și nu mai puteam veni înapoi!“

Glava își acoperi fața cu mâinile. „Știam că-l înjunghiu; știam și totuși nu-mi dam seama de ce simțeam; fiindcă bucuria mea mi se părea mult mai mare decât mâhnirea lui, fiindcă-mi închipuiam că această bucurie a mea, potopea toată omenirea, despărțindu-mă de tot ce fusese. Da; îl înjunghiam. Poate... Dar viața îmi pusese pumnalul în mână; primăvara mi-l adusese, și pădurile sălbatece, și stelele din cer, și florile de pe pământ. Dragostea mă înarmase cu o putere nemiloasă, — o putere ce mă mâna dincolo de îndurare și dincolo de mila însăși. Unul din noi trebuia să sufere, unul trebuia să rămână singur. Dar fiindcă eu eram

aceea care aflasem lumina, întunerecul trebuia să fie partea lui. N'am căutat lumina; a venit ea la mine, alegându-și inima mea drept sălaș. Era totdeotată o destăinuire minunată și o povară cumplit de grea. Rupsesse din mine viața cea veche, pacea de odinioară, dar îmi deschisese o poartă mai măreață decât cele prin care trecusem mai înainte. Era un dar de sus, și totuși năruia un alt templu ce fusese și el sfânt, ce fusese și el binecuvântat de Dumnezeu“.

Un vaet de desnădejde urcă din gâtul Glavei. Ca bocitoarele din vechime se bătu Fecioara de pe Munte în piept. „Spune-mi, de ce trebuie să fie așa, Volona? Spune-mi de ce?“

Volona, cu mișcărilor-i nefirești și tăcute, ingenuchie lângă pat. Trăgând-o pe Glava, în genunchi lângă ea, încrucișă mâinile, privind fața galbenă ca ceara. „Și dacă vei privi chipul lui, de sigur îți va veni pacea pe care o găsește el, dincolo de Valea Plângerii. Dar, pare-mi-se că el așteaptă un semn dela tine. Puneți pentru ultima oară capul pe pieptul lui, — și fii încredințată că acum nu va fi o trădare. Vei găsi o vorbă să-mângâi, să-i faci odihna mai dulce. Dacă n'ai nici acum, sabie pentru el atunci prea mare va fi greutatea țărâniei pe mormântul lui. Da, da, cenușă pe

inima lui și pulbere în ochii lui. Dar privirea lui din urmă, nu o voiu uita niciodată; era în ea o întrebare pe care o punea mereu, o dorință rămasă neîmplinită. Cât despre rosturile acestei triste lumi bătrâne, desigur viața, și numai viața îți va putea da răspunsul. Dar cât mai e timp trebuie să răspunzi întrebării pe care am închis-o înapoia acestor pleoape grele“.

Glava se apropie de pat, și, aplecându-se, privi cu băgare de seamă chipul celui mort. Era neînduplecat în îndepărtarea lui mută. Părea a tăinui o știință mai adâncă decât oricare alta, cunoscută pe pământ. Durerea trecuse, lupta era sfârșită, orice îngrijorare aparținea trecutului; ochii nu o mai întrebau; mâinile drăgăstoase se odihneau. Ușa coliviei ei era larg deschisă; acum putea să sboare încotro voia. Dar, în clipa aceea, Glavei i se păru că niciodată nu-și va mai întinde aripile, că niciun cântec de bucurie nu va mai ieși din inima ei. Bătrâna Volona, privind-o, știa mai bine, însă nu rosti nicio vorbă, căci bătrâna simțea că Glava trebuie să stea de vorbă singură cu mortul.

„Știi ce vrea el“ șopti Glava în cele din urmă, dupăce privise îndelung, ca și când nu-și putea smulge ochii de pe groaznica tăcere a acelei fețe albe

ca marimura. „Mi-a spus să mă întorc seara și să-i dau sărutul pe care i-l datoram; să i-l dau pe buze“. Apoi zvârlind sabia, pe care o ținea încă în mâini, Glava căzu din nou în genunchi. Ridicând masca fără viață cu amândouă mâinile, Fecioara de pe Munte puse pe buzele reci, ce o iubiseră atât, un sărut lung, pătimăș, dureros. Volona care privea, își apăsă palmele peste gură, înăbușind un țipăt.

O clipă îndelungată, Glava rămase cu buzele ei pe buzele, care nu mai răspundeau. Apoi, dându-se înapoi, ridică cu duioșie chipul neînsuflețit, ținându-l în fața ei. Privi groaznică și nestrăbătută lui nepăsare și valuri nebune de remușcare și de părere de rău îi pătrunseră în suflet. Și, plângând cu hohote după zilele pe care nimic, nici chiar Dumnezeu nu i le mai putea da înapoi, simțea că se îneacă, și că puhoae întunecoase se urcau din ce în ce mai sus, să-i stingă flacăra din inimă. Apoi, deodată, ceva din lăuntrul ei, se frânse—ceva ce îi dădu o minunată alinare, și, căzând cu capul pe lespezile reci ale podelei, plânse plânse, parcă inima i s'ar fi sfâșiat.

Bătrâna nu se apropie de ea, nici nu-i spuse vreun cuvânt de îmbărbătare. Așa cum înțelegea Volona dreptatea, Fecioara de pe Munte trebuia să se lupte singură cu durerea ei; de aceea bătrâna dădăcă



își întoarse numai capul, privind spre fereastră, la soarele a cărui călătorie pe cer Goromo nu o va mai urmări pe acest pământ. Ochi-i erau uscați, dar în ciuda părelnicei ei nepăsări, fiecare din lacrimile ce le vărsa Glava, pe lespezi, la picioarele ei, îngreua povara de pe inima-i gârbovită. Volona știa că Glava își ușura obida prin plâns; că la vârsta ei lacrimile pot tămădui. Dar mai știa că ea, bătrâna trudită, va avea de purtat povara acestei zile ca o grindă pe suflet; da, s'o poarte până'n ceasul morții.

Glava își înalță fața scaldată de lacrimi, și întrebă cu glasul tremurat: „Și acum Volona? Acum ce are să fie?”

Bătrâna doică o ajută să se ridice; îi netezi părul de pe frunte și privind adânc în ochii plini de spaimă zise: „Glava, micușelul meu, tu trebuie să te duci jos, în vale. Te-ai crezut o zeiță, ești numai o femeie; o femeie cu speranțele unei femei, cu durerea unei femei. Acela ce zace aci, îți împrumutase, așa îmi închipuii, o putere ce n'a fost niciodată a ta. Dragostea lui era ca o flacăra ce îți lumina sufletul, și când flacăra s'a mistuit, puterea te-a părăsit. Și, de bună seamă, te-a lăsat tocmai în clipa când Dumnezeu îl chemase

înaintea tronului său. Ah! văd toate mâinile acelea; mâinile acelea mânioase: și primejdia prin care ai trecut; și pe tine, aplecată asupra lor. Tu nu înțelegeai de loc, de loc, ce se întâmplase, cum nu înțelegeau nici ei. Și numai atunci când binecuvântările li se schimbară în blesteme și degetele în ghiare, atunci se redeșteptă vânătorița zănatică în tine, alungând zeița, iar sabia ta luci pete capetele nemernice, ca mânia lui Dumnezeu. Glava se preschimbă în femeie! De aceea îți spun, lumina din care ai trăit patru ani lungi, s'a topit ca spuma pe nisip; și acum a sunat ceasul, când Glasul de pe Munte trebuie să se coboare în vale. Trebuie să părăsești norii pentru a umbla pe pământ mai sănătos. Nu știu ce vrajă te chiamă, nici către ce țară te vor îndruma picioarele. Volona n'a primit răspunsuri multe în viața ei. Nu-ți voi împiedica plecarea, chiar de mi-ar sta în putință. Ochii mi se tulbură și mâinile încep să tremure. Puii cei tineri trebuie să-și clădească cuibul, iar bătrânii care nu mai pot sbura, trebuie lăsați înapoi.

„Acum, când sărutul tău stă pe chipul acesta întors dela noi îți spun: du-te la dragostea ta; fierea te va călăuzi. Dar nădăjduiesc că iubitul tău este un voinic adevărat“.

Un plânset sui în gâttelejul bătrânei ; dar își apăsă mâna tremurândă pe gură și se liniști: „Nu știu dacă te vei mai întoarce la bătrâna Volona. Dar ea te va aștepta, ceas cu ceas, zi cu zi. Și va fi un răsărit de lună în întunecimea inimii mele când îți voi auzi pasul. Dar acum trebuie să pleci de lângă mine, să te duci spre viața ta de femeie“.

„Mă duc“, zise Glava fără înconjur, ca una ce nu-și întreba Destinul. „Duhrun mă așteaptă acolo, jos, unde înfloresc viorelele albastre“.

„Da, da, du-te mieluşelul meu iubit. Du-te la Duhrun al tău, și să-i fie inima un cuib pentru tine, și mâna lui o făgăduință, și ochii lui doi lucruri cari să-ți arate calea în întunec“.

Înăbușind cu mâna plânsul ce isbucnia din sufletu-i singuratec, bătrâna se întoarce și plecă.

Și Glava, cu rochia ei de urzeală aurie întinată și sdrențuită, se aplecă să-și ridice sabia căzută. Apoi, fără să mai arunce o ultimă privire către fereastră, părăsi casa, în tăcere.

## XXI

*Și gândurile lor pribegeau spre  
fericiri...*

*Neștiute, nepătrunse, nevisate  
nici ele.*

*In depărtări depărtate, departe.*

*Unde Dumnezeu a strâns tot  
de ce vom avea parte.*

*Mai încolo de soare, mai încolo  
de stele...*

*Mai departe...*

ALFRED NOYES

Volona era singură în casa de piatră, singură  
cu moartea tăcută.

În genunchi se ruga bătrâna Volona, pe lespezile  
tari și reci. Ziua murea într'o slavă de aur, dar  
Volona își sfârșise îndeletnicirea-i duioasă. Goromo  
sta întins pe culcuș, îmbrăcat în straiile pe care  
le purta când făcea parte dintre stăpânii pământului.  
O mantie purpurie îl învăluia. Măinile odinioară  
așa de plăpânde se odihneau ușor, ca două flori

vestejite, pe mânerul săbiei. Dar fața îi era așa de străvezie, și așa de galbenă fruntea, că Volona nu îndrăznise să o îngreueze cu coiful de oțel, și, lăsându-i capul descoperit, îi netezise numai părul auriu pe frunte.

Ingenunchind lângă el, mâinile Volonei dăduseră de cununa de spini purtată de Glava, chiar în dimineața aceea, de-acum rămasă așa de îndepărtată după ce norodul se întorsese împotriva ei, închinările lui schimbându-se în ură, cum iese furtuna din mări liniștite. Florile minunate erau albe ca zăpada, încă neveștejite, între spinii lungi și tari. Fără îndoială, cununa căzuse de pe fruntea Glavei, când se aplecase jalnică la pământ. Volona băgase de seamă că vârfurile spinilor erau pătate de sânge, — sângele Glavei. De aceea bătrâna o puse pe inima iubitului, — pe inima pe care o frânsese Glava cu cele două mâini albe ale ei. Soarele în amurgul său cădea totuși din plin pe cunună, preschimbând-o în aur sclipitor. De aur erau și pereții, și de aur capul bătrânei istovite, ce se ruga, cu fața ascunsă în faldurii purpurii ai mantiei stăpânului.

Lumina cădea ca o binecuvântare asupra ambi-

lor singuratici, vorbind de bucurii de dincolo de apusuri și de speranțe, de dincolo de stele.

Clopotul Timpului aevea stă, vestind  
 Vechea taină a soarelui ce apune,  
 Spre gloria veșniciei în văzduh plutind,  
 Și tot spunând-o, încă nu o spune.

Dar un anume loc, în odaie, aduse cea mai mare strălucire în juru-i : chipul tăcut și îndepărtat de lume. Aidoma unui nimb din jurul frunții unui mucenic, astfel încinsese lumina care se ofilea fruntea mortului. Dar Volona îngenunchiată nu-i vedea strălucirea ; pentru ea fața palidă era însăși fața morții.

Atât era de cufundată Volona în rugăciuni, încât nu auzi bătaia în ușă, care rupse tăcerea ce o împresura. Bătaia se repetă ; odată, de două ori, de trei ori, până ce bătrâna își descoperi obrazul din mâini. Toc, — toc, urmară bătăile, din ce în ce mai apăstate. Inșepenită, se ridică din umilita îngenunchiere ; greoiu, dar tăcut pași, târind după ea o povară de moarte. Deschizând ușa, rămase cu ochii în jos și mâinile încrucișate, gata pentru orice. În sfârșit, uitându-se în sus, tresări și duse o mână la piept ca o ființă care a fost împușcată în inimă.

În prag stătea un bătrân falnic, cu barbă albă, cu mantia aruncată pe umeri, cu sulița în mână. Împrejurul frunții avea un cerc de aur. Purta capul, ca unul care e învățat să privească de sus, peste mulțimi îngenunchiate, către orizonturi pe care știe că le poate ține în cele cinci degete îndoite ale mâinii. Aspru îi era ochiul, însă obosit, ca ochiul unui păstor care a păzit prea multă vreme turmele; stătea semeț, însă se simțea că umerii lui erau învățați să poarte o povară sub care alții, fără îndoială, s'ar fi prăbușit. Pas cu pas, pe când înainta străinul, Volona se trase înapoi, până când ajunse lângă cel pe vecie adormit. Cu c. mână pe fruntea lui, ea așteptă cuvintele străinului: Soarele își retrăgea acum lumina din odaia stingheră, părăsind pereții întunecați, dar părea că-i vine greu să-și ia rămas bun dela îndrăgostitul a cărui inimă fusese sfâșiată; greu, să-l lase tristelor umbre ale nopții. Când se apropie străinul, lumina stătea caldă încă și lucitoare pe fața îndreptată spre cer a nefericitului.

Aplecându-se spre ea, bătrânul vorbi cel dintâi: „La al cui pat de moarte te gădesc, Volona Lohanli? Și unde e aceea pe care am lăsat-o în paza inimii tale?”

„Puțin ți-a păsut ție, de mine și de inima mea.

o Dullan Dulah“, fu răspunsul aspru al Volonei.

„Din nou te întreb, Volona Lohanli, unde e aceea pe care am venit s'o caut? Aceea pe care ochii mei, ce au văzut prea multe, vor să se odihnească la sfârșitul unei zile trudite?“

„Nu vor fi fost trudite toate zilele tale, Dullan Dulah“, răspunse iar Volona.

„Ești tot aceeași, Volona Lohanli, neînduplecată, aspră și îndepărtată de lume, ca vântul sălbatec din apus“.

„Nu este vina mea, dacă sunt îndepărtată“, zise Volona cu glas răstit. „Odată m'am plecat prea mult, Dullan Dulah, și tu o știi. Dar odată a fost destul pentru mine; acum voi sta dreaptă și privirea din ochii tăi n'are să mă mai înjosească“.

„Volona Lohanli, unde e fata mea?“ zise omul, apucând-o de mână. „Răspunde la întrebare!“

„Nu este nicio întrebare a lui Dullan Dulah la care să nu pot răspunde“, zise Volona cu mândrie, ridicând capul. „In vale, colo jos, a plecat Glava, copila ta; a plecat deadreptul din casa asta“.

„A plecat! A plecat? Și de când?“

„Poate numai de azi dimineață; și poate a fost scris în stele ca tocmai azi inima ta să ți-o amintească, azi când e prea târziu!“



„Volona Lohanli!“ strigă bătrânul ostaș, „ce vrei să spui? Și cine e acest om palid și tăcut?“

„Îți voi spune cine e acest om“, zise Volona aspru. „Se poate să fie veșnica dreptate a Celui Atotputernic. Viața, dragostea, durerea l-au frânt, cum odinioară viața, dragostea și durerea au frânt inima Volonei Lohanli.“

„Cine e?“ zise din nou străinul. „Desleagă-ți gura bătrână și vorbește.“

„Cred că îți vei aduce aminte că gura nu mi-a fost în totdeauna bătrână, Dullan Dulah“, zise Volona; „dar fiindcă ai venit din viața ta de veselie, la umila mea tăcere, n'am să fiu mută despre ceea ce știu“. Aplecându-se, cu o căutătură duioasă asupra mortului, Volona trecu o mână tremurândă peste fața lui de ceară. „Când trăia, omul acesta o iubea pe fiica ta. Dar dânsa, în zburdălnicia zănatecă a tinereții, îl duse aproape de umbra morții. Și vor fi patru ani de atunci, dacă-mi aduc aminte bine, — patru ani lungi. Și din noaptea aceea, când căzu cu fugarul său de la o înălțime grozavă, el a zăcut aci, iubind pe fecioara care l-a dus la marginea mormântului“.

„Dar cine era?“ stăruie străinul.

„Nu trebuie să te temi de nicio trădare, Dullan Dulah, cel mai mândru dintre oameni. Stăpâ-

nul meu Goromo putea fi socotit printre stăpâni-  
torii acestui pământ. N'am uitat trufia neamului  
tău. Dar, privind-o odată pe Glava, el nu-și mai  
putu smulge ochii dela ea. Iubirea lui crescuse, și  
crescuse întinzându-se ca o plantă ce acopere pământul  
cu florile ei. Inima lui se putea asemăna  
cu o flacără mereu involburată, pe care nu o putu  
stinge niciun vânt; căci, oricât de ciudat și se  
poate părea fie, Dullan Dulah, sunt unii bărbați  
cari iubesc astfel“.

„Și Glava?“ întrebă omul mândru, ținându-și  
răsufierea.

„Și Glava? e fiica ta!“ strigă bătrâna aspru.  
„Din chiar carnea și sângele tău. Ea luă, și luă  
tot ce îi da el și nici nu știa cât îi lua. Și după ce  
o umplu până sus de dragoste, ea își întoarse  
fața dela el și zvârli comoara cu care o însufle-  
tise, la picioarele altui bărbat!“ Volona se opri o  
clipă, cu pieptul apăsat, dar, înainte ca Dullan  
Dulah să poată rosti un cuvânt, reluă firul din  
nou. „Da, firește, dragostea lui a fost aceea care  
a pregătit-o pentru ceasul cel mare al luminii, dar  
când veni ceasul acela, făclia ce i-o pusese el în  
mână, a fost trecută altei inimi. Căci astfel își  
găsește dragostea răsplată pe acest pământ: pre-  
cum tu ai părăsit odinioară pe Volona Lohanli,

așa părăsi Glava pe omul care o iubea, fără să se întoarcă să citească chinul de pe fața lui“.

Tot mai tare se făcea glasul bătrânei; ca o undă puternică în tăcerea odăii: „Căci astfel își împarte cel de sus comorile sale pe pământ, fără a socoti ce pune în mâinile omenești. El ți-a îngăduit să frângi viața Volonei Lohanli și, nepăsându-i de cum înțelegem noi, oamenii, dreptatea, El a îngăduit copilei tale să o răzbune pe bătrâna Volona, fără să știe că Volona e mama ei, sânge din sângele ei“.

„De ce vorbești de răzbunare, Volona? In ce fel poate moartea acestui om să însemne pentru tine o ispășire?“

„Asta e fiindcă nu știi adevărurile ce licăresc dincolo de stele. Un bărbat soarbe, bea, golește, și azvârlă paharul și atunci femeia e aceea care trebuie să plângă; și apoi se naște o copilă, frumoasă ca ziua ce răsare pe cer, și este rândul ei, cred eu, să soarbă, să bea, să golească, și să azvârle paharul! Fiica mea s'a născut ca să plătească altuia răul ce mi l-a făcut tatăl ei mie; și Dumnezeu singur va fi știind de ce alege pe unul pentru jertfă și pe altul pentru bucurie! Tainele Domnului sunt înfricoșate și nu pot fi pricepute de minți omenești. Va fi fiind o măsură plină de

bucurie și alta de durere, pe care Prea Temutul le adună în ceruri și nu-i pasă, în Mărirea Sa, cine primește bucuria și cine durerea. De aceea a stat scris ca să fie aplecat în colb capul Volonei, pe când mâinile Glavei să fie prea mici pentru toată lumina de care s'a bucurat pe acest pământ“.

„Ești o femeie îngrozitoare, Volona Lohanli. Vasăzică într'adevăr, n'ai spus niciodată Glavei că trăește lângă o inimă de mamă?“

„Mărturisesc adevărul, Dullan Dulah. Crezi tu că aș fi plecat un cap atât de mândru, destăinuindu-i că este fata unei femei, ce odinioară căra lemne pe umerii ei tineri și puternici? Nu, nu, Dullan Dulah, poate că ispășirea este rostul meu pe acest vechiu și trist pământ, dar vina nu trebuie să cadă pe capul celui nevinovat; nu, nu, Volona Lohanli, fata tăetorului de lemne, a fost ea frumoasă, în tinerețe, dar nici prea tânără nu era când Dullan Dulah își aruncă ochii pe neimblânzita ei putere. Dar își aduce aminte de trufia ta de neam, ce a zvârlit-o ca pe o netrebnică, atunci când a trecut ziua ei. Aceasta vreau să-ți spun: dacă Volona Lohanli nu a fost vrednică să fie o mamă sub soarele care lucește peste palate și porți de castele, atunci n'a fost vrednică să

fie o mamă nici sub norii umezi și suri ai unui pisc de munte !

„Nu voiu fi cunoscând eu felul celor mari, dar știu rostul inimii ; și iată un gând răsărit din chinul gândirii mele : vulturii se cade să rămâie vulturi și nu trebuie să știe niciodată în ce cuib Destinul a lăsat să fie născuți. Era om care poartă coroană, tatăl Glavei ; bănuiesc că era de neam mare. De aceea și mai mândră eram să rămân sluga ei, decât dacă într'o zi fata s'ar fi uitat de sus la mine, ca la una ce a fost lepădată. Și acum Dullan Dulah, cu ochii mari și verzi, ce mai ai tu de spus Volonei Lohanli ?“

O clipă, mândrul bărbat rămase tăcut, purtându-și privirea dela chipul mortului la acela al femeii ce stătea dreaptă și semeață cu ochii aprinși, sub sprâncele grele și negre. „Se poate că mândria ta a fost mai frumoasă decât a mea, Volona Lohanli“, zise el pe urmă cu întristare. „Dar spune-mi, unde e fiica noastră ? Aș vrea s'o văd, căci inima mea e obosită de clinchetul și zornăitul lucrurilor pământestești. Dullan Dulah nu mai are niciun fiu înlăuntrul zidurilor castelului său, fiindcă, pentru frumusețea lui, Atot Puternicul l-a chemat, pe singurul pe care îl avea, spre țărături mai fericite ; și acum îmi chem fiica. Oh ! unde e ea, Volona ?“

Bătrâna veni un pas mai aproape și se uită, sălbatecă, la fața omului încoronat. „Și dacă îți spun că e prea târziu, Dullan Dulah, — prea târziu? Căci Glava s'a dus spre dragostea ei și nu știu încotro și-a îndreptat pașii. Venise vremea ca păsărica să-și întindă aripile, de aceea am lăsat-o să sboare la perechea ei. Cred că va fi ajuns până în inima iubirii, pe când eu, aceea de două ori părăsită, am rămas să mă închin lângă mort“.

„Vrei să zici“, strigă Dullan Dulah, „că nu știi încotro s'a dus? Nu ți-a mai rămas dragoste pentru ea în inimă?“

„Nu i se cade lui Dullan Dulah să vorbească de dragoste, de loc! Rostul bătrânei s'a sfârșit, cred eu; mi-a intrat frigul în oase; sufletul îmi rătăcește la hotarul tăcerii; de aceea era scris în stele ca Glava să se ducă la dragostea ei, călcând peste inima mamei sale și a aceluia ce-a iubit-o prea mult. Dullan Dulah n'a avut niciun amestec în viețile noastre, de aceea să nu-și ridice glasul ca judecător. Douăzecișipatru de ani pot șterge multe drepturi“.

„Nu cumva vrei să spui că ai lăsat-o pe Glava să plece singură-singurică în lumea cea rea, departe de inima ta de mamă?“

„Glava n'a avut mamă“, zise femeia dârză. „N'a

vaut decât o doică bătrână, o dădacă cu părul cărunt. S'a dus singură, cu sulița, cu spada și cu roibul ei. Roșu-auriu era Focco; mai mândru decât orice armăsar cu care tatăl ei intră pe porțile cetăților sale. Nu-ți sunt oasele așa de obosite ca ale mele, Dullan Dulah. Pentru un om de seama ta, lumea nu e niciodată prea mare. Du-te! Caută-ți copila! Sunt multe drumuri care se încrucișează pe fața pământului și se poate, ca într'o zi, înainte de a-ți așeza capul jos, să întâlnești pe fiica lui Dullan Dulah sub fața soarelui. E frumoasă Glava, frumoasă ca soarele ce răsare, frumoasă ca lebăda pe apă, frumoasă ca zăpada pe care o sărută luna cu palide buze lucitoare; frumoasă ca o izbândă câștigată de zei, — și drept semn că e fiica unui rege, ea poartă în mâna-i lungă și albă sabia pe care mi-ai dăruit-o în ceasul nașterii sale. Dar când va întâlni Dullan Dulah, pe copila sa sub fața soarelui, să nu-și aducă aminte de bătrâna Volona Lohanli care, nefiind soție, n'a putut fi mamă unei fiice de rege. Uită-se numele ei, cum trebuie să-i fie dat uitării glasul și chinul din suflet“.

„Unii își pun mândria într'un nume, alții în saci de aur; unii într'o sabie, alții în ținuturi pe care le-au cucerit, alții în inimile ce le-au frânt. Dar

mândria Volonei Lohanli este că niciodată nu și-a plecat fruntea în țărână“.

„Și nici nu știi măcar numele aceluia la care s'a dus?“ strigă tatăl.

„Mi se pare să fi auzit că îi zicea Duhrun“, zise Volona. „Și când îi rosteau buzele numele ăsta, era ca sborul lebedei ce-și întinde aripile spre lună“.

„Și nu i-ai spus niciodată că are un tată, un tată bătrân pe un tron?“

„Glava era ca soarele ce lucește, ca vânturile ce suflă, ca apele ce curg, ca norii ce trec; ei nu-i trebuia nici tată, nici coroană, nici tron. Inima ei nu s'a îngreuiat niciodată cu acele întrebări care tulbură alte inimi; numai când s'a deșteptat dragostea într'insa a întreat cine e“.

„Și nu i-ai spus nici atunci, — nici atunci, Volona Lohanli?“

„Firește că nu i-am spus nici atunci“, se răsti Volona, cu glasul surd și răzbunător.

Omul făcu o mișcare de desnădejde; nu era în stare să înțeleagă judecata bătrânei. I se păru că stă în fața unei grele lespezi de mormânt, pe care nu îndrăznea să calce.

„Și nu erau lacrimi în ochii tăi, nici când ai văzut-o pe fiica ta părăsindu-te?“



„Nimeni, cred eu, nu s'a oprit vreodată să numere lăcrămile Volonei Lohanli“, zise bătrâna firoasă, „decât Acela, poate, care pătrunde locurile cele mai întunecoase. Dar când am privit-o pe Glava, fiica lui Dullan Dulah, călărind la vale pe coasta muntelui, mi s'a părut că a luat cu dânsa inima mamei sale, ca un scut împotriva durerilor acestei vieți; căci de sigur, Volona nu mai are nevoie de o inimă, aici sus, în nori... Dar copitele lui Focco, lovind în piatră, erau ca niște cuiе bătute în cosciugul meu“.

Noaptea se strecurase în odaie. Ciudații tovarăș-stăteau în întuneric. Se făcu o tăcere lungă și apoi bătrânul își înălță capul uitându-se prin beznă la femeia iubită odinioară. „Ții să te las aici în nori, Volona Lohanli? sau vrei să vii jos cu mine în viața mea obosită?“

„E prea târziu, Dullan Dulah, ca picioarele mele să te urmeze, chiar la porțile Raiului. Dar îți voiu cere să trimiți mâine, oameni din casa ta, să sape o groapă adâncă pentru omul ce zace aci, tăcut, cu inima lui frântă. In stâncă să fie culcat; acolo unde stătea Glava, în zilele fericirii hărăzită de dragostea lui. Am să-l învălesc în cutele mantiei lui de purpură și am să-l pui, așa fel, ca ochii să-i fie îndreptați spre poteca pe care pașii ei, poate,

se vor înapoia vreodată. Și acum, pentru ultima oară, o Dullan Dulah, aș vrea să privesc în ochii verzi și strașnici, cari odinioară au fost cerul pentru mine“. Și, pășind în vârful degetelor pe podea, Volona aduse o făclie de lângă vatră, și aprinzând-o, ridică lumina pâlپândă spre fața mândrului bărbat.

Stranie, în adevăr, fu privirea pe care o schimbă îndrăgostiții de altădată, în fața mortului; stranie, îngrozitoare și tăcută, ca o întâlnire dincolo de mormânt.

Multă vreme se uitară unul la altul, în lumina vânăta și sinistă a făcliei, pe când omul care iubise prea mult, zăcea lângă ei, rece, îndepărtat și mut.

Deodată, omul încoronat se plecă înainte și, punându-și buzele pe fruntea încrețită de ani, a bătrânei, zise: „A fost primăvară odată, Volona, draga mea, — primăvară în inimile noastre“.

„Și mâna ta, o Dullan Dulah“, răspunse bătrâna solemn, „a dus-o odată pe Volona Lohanli, la izvoarele dragostei. De aceea fii binecuvântat, o Dullan Dulah, și binecuvântate fie toate zilele câte ai de trăit“.

Apoi bătrânul ostaș se despărți de femeia tinereții sale și, deschizând larg ușa, Volona îl lăsă să plece în tăcerea nopții ca pe un străin.

Un timp bătrâna stătu în prag, cu făclia în mână: un chip cioplit al durerii, din vremurile de demult, care privește mut la suferințele neînțelese ale vieții. Apoi, întorcându-se încet, intră iar în casă. Inchise ușa în urma ei și se apropie de pat. Așează făclia la picioarele mortului, îngenunchie pe lespezi și începu să se roage pentru el...

Când soarele răsări, în zorii zilei, peste oceanul adormit, făclia se mistuise. Dar Volona Lohanli tot se mai închina, adâncită în ruga pentru Morți.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

S F Â R Ș I T

